

BRA FÖR SKOG OCH MÄNNISKOR

Forest Stewardship Council
Svenska FSC

Svensk skogsbruksstandard enligt FSC
med SLIMF-indikatorer
FSC-STD-SWE-02-04-2010 SW

Svensk skogsbruksstandard enligt FSC med SLIMF-indikatorer

FSC-STD-SWE-02-04-2010 SW

V2-1 050510 godkänd 24 februari och 5 maj 2010 av Internationella FSC

FSC-STD-SWE-02-02-2010 SW godkänd av internationella FSC 7 juli 2014 med tillägg (Bilaga 12)

FSC-STD-SWE-02-03-2010 SW godkänd av internationella FSC 9 juni 2017 med tillägg (fotnot 41 under 6.10.4)

FSC-STD-SWE-02-04-2010 SW godkänd av internationella FSC 5 september 2017 (ändrad översättning av kriterium 10.8 samt ändring av indikator 10.8.1S)

Kommentarer och synpunkter på denna standard kan skickas till:

Skogs- och standardansvarig, Svenska FSC, S:t Olofsgatan 18, 753 11 Uppsala,

tel +46(0)18 14 15 26, e-post info@fsc-sverige.org

Det här är FSC

Forest Stewardship Council (FSC) är en oberoende, internationell medlemsorganisation. FSC ska uppmuntra till ett miljöanpassat, samhällsnyttigt och ekonomiskt livskraftigt bruk av världens skogar.

FSC:s varumärke, skogsbruksstandarder och spårbarhetsregler gör det möjligt för företag och organisationer att bidra till utvecklingen av ett ansvarsfullt skogsbruk. Varor som bär FSC:s märke är kontrollerade av godkända, oberoende certifieringsorganisationer. Det visar vilka varor som innehåller träfibrer från skogar som sköts och avverkas med hänsyn till nuvarande och kommande generationers krav på miljöhänsyn, social hänsyn och lönsamhet. FSC har representation i över 45 länder.

För mer information besök www.fsc.org.

Det här är Svenska FSC

Svenska FSC är länken mellan internationella FSC och de som är engagerade i FSC i Sverige. Svenska FSC är ett så kallat Nationellt Initiativ, NI och en oberoende, ideell förening. Privatpersoner, företag och organisationer kan bli medlemmar. Medlemmarna tillhör någon av de tre kamrars FSC systemet bygger på: miljökammare, social kammare eller ekonomisk kammare. De tre kamrarna har lika representation i Svenska FSC:s styrelse.

Svenska FSC arbetar med att

- sprida kunskap om vad FSC står för
- få fler att delta i FSC-systemet, på både nationell och internationell nivå
- slå vakt om FSC:s trovärdighet i Sverige och internationellt
- utveckla och revidera FSC:s svenska skogsbruksstandard

För mer information besök www.fsc-sverige.org

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	6
Inledning	7
Tillämpningsområde	7
Beskrivning av det geografiska område som standarden omfattar	8
Standardens ikraftträdande	9
Referenser	9
Termer och definitioner	9
Viktiga utgångspunkter	10
PRINCIP 1: EFTERLEVNAD AV LAGSTIFTNING OCH FSC:s PRINCIPER	11
KRITERIUM 1.1	11
KRITERIUM 1.2	11
KRITERIUM 1.3	12
KRITERIUM 1.4	12
KRITERIUM 1.5	13
KRITERIUM 1.6	13
PRINCIP 2: RÄTTIGHETER OCH ANSVAR FÖR INNEHAV OCH NYTTJANDE	14
KRITERIUM 2.1	14
KRITERIUM 2.2	14
KRITERIUM 2.3	15
PRINCIP 3: URSPRUNGSFOLKENS RÄTTIGHETER	16
KRITERIUM 3.1	16
KRITERIUM 3.2	18
KRITERIUM 3.3	19
KRITERIUM 3.4	20
PRINCIP 4: RELATIONER PÅ SAMHÄLLSNIVÅ OCH ARBETARRÄTTIGHETER	21
KRITERIUM 4.1	21
KRITERIUM 4.2	22
KRITERIUM 4.3	23
KRITERIUM 4.4	24
KRITERIUM 4.5	26
PRINCIP 5: UTBYTE AV SKOGEN	27
KRITERIUM 5.1	27
KRITERIUM 5.2	28
KRITERIUM 5.3	28
KRITERIUM 5.4	29

KRITERIUM 5.5	30
KRITERIUM 5.6	31
PRINCIP 6: MILJÖPÅVERKAN	32
KRITERIUM 6.1	32
KRITERIUM 6.2	33
KRITERIUM 6.3	34
KRITERIUM 6.4	38
KRITERIUM 6.5	39
KRITERIUM 6.6	41
KRITERIUM 6.7	42
KRITERIUM 6.8	42
KRITERIUM 6.9	43
KRITERIUM 6.10	45
PRINCIP 7: SKÖTSELPLAN	46
KRITERIUM 7.1	46
KRITERIUM 7.2	47
KRITERIUM 7.3	47
KRITERIUM 7.4	48
PRINCIP 8: UPPFÖLJNING	49
KRITERIUM 8.1	49
KRITERIUM 8.2	49
KRITERIUM 8.3	51
KRITERIUM 8.4	51
KRITERIUM 8.5	51
PRINCIP 9: UNDERHÅLL AV SKOGAR MED HÖGA BEVARANDEVÄRDEN	52
KRITERIUM 9.1	52
KRITERIUM 9.2	53
KRITERIUM 9.3	53
KRITERIUM 9.4	54
PRINCIP 10: PLANTAGESKOGAR	55
KRITERIUM 10.1	55
KRITERIUM 10.2	56
KRITERIUM 10.3	56
KRITERIUM 10.4	57
KRITERIUM 10.5	57
KRITERIUM 10.6	58

KRITERIUM 10.7	59
KRITERIUM 10.8	60
KRITERIUM 10.9	60
Bilaga 1: Lista över nationella miljö- och arbetsmiljöförfattningar relevanta för skogsbruket.....	61
Bilaga 2: Lista över multilaterala miljöavtal och ILO-konventioner	64
Bilaga 3A: Plandokumentation; information tillgänglig för allmänheten	65
Bilaga 3B: Sammanfattning av dokumentation som ska kunna göras tillgänglig för certifieraren utöver offentliga uppgifter enligt Bilaga 3A.....	67
Bilaga 4: Riktlinjer för naturvärdesbedömning.....	72
Bilaga 5: Referens till officiell lista över hotade arter i Sverige.....	73
Bilaga 6: Riktlinjer för bränning.....	74
Bilaga 7: Literatur om kvävegödsling.....	75
Bilaga 8: Riktlinjer för 6.4.....	76
Bilaga 9: Åtaganden samt kriterier och rutiner för undantag för användning av kemiska bekämpningsmedel mot snytbagge.	78
Bilaga 10: Riktlinjer för fjällnära skog	79
Bilaga 11: Ordlista	80
Bilaga 12: Riktlinjer för etablering av vindkraft.....	83

FÖRORD

FSC:s Principer och kriterier utgör ett överordnat ramverk för utveckling av nationellt anpassade standarder. Dessa standarder utvecklas för att passa lokala ekologiska, sociala och ekonomiska förutsättningar, samtidigt som de ska överensstämma med FSC:s grundläggande principer och kriterier. När den nationella standarden väl godkänts av internationella FSC måste alla lokala och internationella certifierare använda denna standard som en miniminivå vid sina certifieringsprocesser i landet i fråga.

Certifiering enligt den svenska skogsbruksstandarden innebär att företaget/markägaren accepterar att standarden revideras regelbundet. Revideringen ska göras med utgångspunkt från vunna erfarenheter och ny kunskap. Den ska genomföras av representanterna från FSC:s tre kammare i samverkan. Så har fallet också varit vid revideringen av den svenska skogsbruksstandarden. Processen i sig har resulterat i förändringar och förbättringar av Svenska FSC:s rutiner och regler för hur standardarbetet ska bedrivas, vilket kommer att underlätta nästkommande revision av den svenska skogsbruksstandaren.

Skogsbruket är en viktig bas för Sveriges välbefinnande och för ett framtida hållbart samhälle.

FSC-systemet främjar att skog och skogsmark förvaltas och brukas i former som är långsiktigt ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbara. Det gör arbetet med att utveckla och revidera standarden mycket meningsfullt och värt den möda det innebär att finna lösningar och kompromisser som kan accepteras av alla som deltar i processen. Det är en process som stimulerar till dialog och ömsesidiga överenskommelser mellan representanter för sociala intressen, miljöintressen och ekonomiska intressen.

Dokumentet "Revidering av 1998 års svenska skogsbruksstandard enligt FSC – processbeskrivning" redovisar hur arbetet genomförts och vilka som varit involverade. Detta dokument finns tillgängligt på Svenska FSC:s hemsida, www.fsc-sverige.org.

INLEDNING

Certifiering i enlighet med den svenska skogsbruksstandarden innebär att företaget/markägaren bedriver ett miljöanpassat, samhällsnyttigt och ekonomiskt bärkraftigt skogsbruk i överensstämmelse med gällande lagar och förordningar, FSC:s Principer och Kriterier samt svensk FSC-standard. Sådan certifiering innebär också att skogsprodukter från certifierade markinnehav kan märkas med FSC:s symbol i former som FSC beslutar.

Målet är att förvalta och bruka skogen och skogsmarken i former som: (i) vidmakthåller och vid behov åter-skapar ekosystemens produktionsförmåga, fundamentala ekologiska processer och biologiska mångfald, (ii) ger trygga försörjningsmöjligheter och en säker arbetsmiljö, respekterar lokalbefolkningens respektive samernas kultur och hävdvunna rättigheter, beaktar värden som vilt, svamp, bär, fiske och rekreation och (iii) ger långsiktig, värdefull virkesproduktion och god ekonomisk lönsamhet.

Denna standard redovisar de regler och krav en FSC-certifierad skogsägare ska kunna leva upp till. Den redovisar vilka moment i skogsskötseln som ska kontrolleras och bedömas vid certifiering.

FSC:s Principer och Kriterier för skogsförvaltning (Februari 2000) är en internationellt erkänd standard för ansvarsfullt skogsbruk. Men de flesta internationella standarder behöver anpassas till regionala eller nationella förutsättningar. Detta för att skapa ett relevant samspel med de specifika juridiska, sociala, ekologiska och ekonomiska förutsättningar som råder på olika håll i världen. I en regional eller nationell standard kompletteras FSC:s Principer och Kriterier med indikatorer som tar hänsyn till de lokala förutsättningarna, på bruksnivå. FSC:s Principer och Kriterier och dessa indikatorer, godkända av Internationella FSC, utgör en FSC skogsbruksstandard.

Denna standard följer kraven i FSC:s standarddokument FSC-STD-20-002 Structure and content of forest stewardship standards (November 2004). Syftet med en standard för standarden är att se till så att certifierare i olika regioner och olika delar av världen kan arbeta med samma utgångspunkter, så att certifieringssystemet tillämpas på ett konsekvent och jämförbart sätt. Det är av stor vikt för att bibehålla och öka tilltron till hela FSC-systemet.

STANDARDENS TILLÄMPNINGSOMRÅDE

Denna standard är tillämplig för alla typer av skoglig verksamhet som är eller ska bli certifierad enligt FSC i Sverige. Standarden gäller alla skogstyper och markinnehav. Med större skogsägare avses en skogsbrukare med över 5 000 hektar produktiv skogsmark. Övriga skogsbrukare är därmed skogsbrukare med mindre än 5 000 ha produktiv skogsmark.

FSC:s internationella styrelse har bestämt att indikatorer och rutiner för SLIMF ska finnas implementerade i alla nationella skogsbruksstandarder. SLIMF är en förkortning av "Small and Low Intensity Managed Forest". Internationella bakgrundsdokument är FSC-STD-01-003 (2004) och FSC-GUI-60-001 (2009). Indikatorer för mindre markägare, SLIMF, i denna standard är tillämpliga för markägare med mindre än 1 000 hektar produktiv skogsmark. Under några SLIMF indikatorer redovisas ytterligare undantag för markägare med mindre än 20 respektive 50 hektar produktiv skogsmark.

De indikatorer som har ett enkelt nummer (till exempel indikator 1.1.1) är tillämpliga på alla markinnehav förutom SLIMF. Indikatorer som är tillämpliga för alla markinnehav (inklusive SLIMF) har ett nummer som följs av bokstaven "S". I några fall finns det två olika versioner av samma indikator (till exempel Indikator 1.3.1). Den första versionen av indikatorn är tillämplig på alla markinnehav förutom SLIMF och har ett enkelt nummer (till exempel 1.3.1). Den andra versionen av indikatorn är tillämplig endast för SLIMF och numret följs då av bokstäverna "SA" (till exempel 1.3.1SA).

Beskrivning av det geografiska område som standarden omfattar

Sveriges landareal är närmare 42 miljoner hektar och avståndet mellan de nordligaste och sydligaste delarna av landet är cirka 1 600 km (från 69°N till 54°N och från 10°E till 24°E). Sveriges geografi karaktäriseras av stora skogsområden, många sjöar och en lång kustlinje. Nära 70 % av landarealen (28,5 miljoner hektar) täcks av skog (enligt definition i FRA 2005). Cirka 23 miljoner hektar räknas som produktiv skogsmark, det vill säga skogsmark som i genomsnitt producerar minst 1 m³ skog per hektar och år. I Sverige finns 96 000 sjöar (större än 100x100 meter; totalt 4 miljoner hektar) och stora myrområden (4,5 miljoner hektar), hållmarker (0,9 miljoner hektar), fjäll och fjällnära barrskogar (3,5 miljoner hektar) och åker- och betesmarker (3,4 miljoner hektar).

Topografin uppvisar rätt liten variation och de flesta områden når inte högre än 300 meter över havet (m ö.h.). Fjällkedjan i nordväst omfattar dock kalfjällsområden med toppar på 1000-2000 m ö.h. Podsol är Sveriges vanligaste jordmån. Den genomsnittliga boniteten på skogsmark är 5,5 m³ skog per hektar och år.

Klimatet varierar från kallt arktiskt i fjällkedjan till varmt tempererat i kustnära områden i södra Sverige. Vegetationsperioden är endast cirka 100 dagar i norr medan dess varaktighet är ungefär 240 dagar i söder. Medeltemperaturen varierar mellan -15 och 0 °C i januari samt mellan 3 och 17 °C i juli. Den årliga nederbördsmängden i landets östra delar är cirka 400 mm medan den kan variera mellan 1 500 och 2 000 mm i de västra delarna.

Sverige är ett avlångt land och brukar delas in i ett antal vegetationszoner. Indelningen görs framför allt utifrån de dominerande trädslagen. I de nordligaste delarna återfinns den trädlösa alpina zonen och den subalpina zonen med fjällbjörk. En betydande del av landet tillhör boreal zon, den nordliga barrskogsregionen, som sträcker sig från den alpina zonen ned till 60°N (strax norr om Stockholm) och som har gran och tall som karaktärsträdslag. Denna zon kännetecknas av relativt kort vegetationsperiod och lång vinter. Björk är det vanligaste lövträdslaget men även al, asp och sälg är allmänt förekommande. Söder om denna zon blir klimatet mildare och man kommer in i den boreonemorala zonen, den så kallade blandskogsregionen. Barrträden dominerar fortfarande men förekomsten av olika lövträd, framförallt asp och björk samt även ek och ädla lövträd, ökar. De sydligaste delarna av landet befinner sig i den varmt tempererade nemorala zonen, den sydsvenska lövskogsregionen, med eken, boken och ädla lövträd som karaktärsträdslag.

Dagens svenska skogar är dock till stor del ett resultat av människans skogsutnyttjande. Skogsutnyttjandet i Sverige kan grovt delas in i tre faser; (i) den naturliga fasen som dominerades av lågintensivt utnyttjande, (ii) den tidiga skogsbruksepoken, det vill säga den gradvist ökade exploateringen under 1500-1900-talen då en "timmerfront" rörde sig från söder mot norr och nordväst, samt (iii) den moderna skogsbruksepoken efter andra världskriget. Graden av skogsutnyttjande varierar dock mycket mellan olika regioner. Speciellt i de nemorala delarna av landet har människan haft påtagligt inflytande över skogarnas utseende och sammansättning under tusentals år. Den sydsvenska lövskogen har minskat till följd av avskogning och omvandling till jordbruksmark samt avverkning och beståndsskötsel som missgynnade lövträdens återväxt. Särskilt sedan rationellt skogsbruk introducerades under 1900-talet har granen ökat på bekostnad av lövskogen. I de boreala delarna har många sydligt boreala områden exploaterats intensivt sedan 1600-talet på grund av efterfrågan på träkol till den tidiga gruv- och metallindustrin. Inlandet och norra Sverige påverkades betydligt senare. Fortfarande på 1900-talet var vissa områden förhållandevis litet påverkade av skogsbruk.

STANDARDENS IKRAFTTRÄDANDE

Standarden godkändes av internationella FSC den 24 februari V2-0 240210 (huvudstandard) och den 5 maj 2010, V2-1 050510 (med integrerade SLIMF-indikatorer). Den började gälla från den 1 juni 2010 och ersätter då den svenska skogsbruksstandard från 1998.

Från den 1 juni 2010 ska alla revisioner och nya certifieringar enligt FSC:s svenska skogsbruksstandard genomföras utifrån denna standard. Den som dessförinnan vill bli reviderad eller certifierad enligt denna standard har möjlighet att begära det.

Senast den 31 maj 2011 ska alla innehavare av svenska skogsbrukscertifikat enligt FSC ha blivit reviderade enligt denna standard för att certifikaten ska ha fortsatt giltighet.

I övergången mellan gammal och ny standard kommer de certifikatsinnehavare som får allvarliga anmärkningar (Major Cars) på grund av helt nya standardkrav att få en förlängd tidsfrist på 6 månader för att åtgärda bristerna. Med nya standardkrav menas krav som är helt nya i standarden, och inte standardkrav som omformulerats jämfört med föregående standardversion.

Bilaga 12: "Riktlinjer för etablering av vindkraft" godkändes 7 juli 2014 av internationella FSC och standarden fick då en ny FSC-benämning: FSC-STD-SWE-02-02-2010 SW. Riktlinjerna gäller dock redan ifrån 4 april 2014 då de beslutades av svenska FSCs styrelse (se bilaga 12 för ytterligare detaljer kring giltighet).

Fotnot 41 under indikator 6.10.4 lades till på uppmaning av internationella FSC. Denna ändring godkändes av internationella FSC 9 juni 2017. Ny standardbeteckning blir: FSC-STD-SWE-02-03-2010 SW

Den svenska översättningen av kriterium 10.8 ändrades liksom 10.8.1S. Denna ändring godkändes av internationella FSC x augusti 2017. Ny standardbeteckning blir: FSC-STD-SWE-02-04-2010 SW

REFERENSER

FSC STD 01 001 V4 0 EN FSC Principles and Criteria

FSC-STD-60-006 Procedure for the development of Forest Stewardship Standards

FSC STD 20 002 V2 1 EN Structure and Content Forest Stewardship Standards

FSC STD 01 003 V1 0 EN SLIMF Eligibility Criteria

FSC STD 01 003a EN SLIMF eligibility criteria addendum 2008 02 13

FSC-GUI-60-100 Guidance on the interpretation of the FSC Principles and Criteria to take account of scale and intensity

FSC-GUI-20-200 EN FSC Guidelines for Certification Bodies 2005

FSC POL 30 401 EN FSC certification and ILO Conventions 2002

FSC POL 20 002 EN Partial Certification 2000

FSC Guidance Document FSC-GUI-30-004: FSC Principles 2 and 3: Guidance on Interpretation

FSC GUI 30 001 V2 0 EN FSC Pesticides Policy Guidance 2007

FSC GUI 30 001a V1 0 EN Approved derogations for use of pesticides 2008 01 21

FSC POL 30 001 EN FSC Pesticides policy 2005

FSC PRO 01 004 V2 1 EN Processing pesticide derogation applications

FSC POL 30 602 EN FSC GMO Policy 2000

FSC ADV 30 602 EN Conversion of plantation to non forest land 2004 03 29

FSC ADV 30 901 EN Interpretation of Criterion 9 2 2003 04 28

FSC ADV 31 001 EN Interpretation of C10 9 2002 12 03

Legislation and international agreements, se bilaga 1 och 2

TERMER OCH DEFINITIONER

Termer och definitioner som har betydelse för tolkning av denna standard finns redovisade i ordlistan, Bilaga 11 eller, i vissa fall, som fotnoter.

VIKTIGA UTGÅNGSPUNKTER

Indikatorer, textrutor, bilagor och fotnoter är styrande och ska utgöra bedömningsgrund för certifieringsföretag. "Kommentarer" och "verifikat" ger dock vägledning och är inte styrande element.

Nedanstående punkter, hämtade från inledningen till FSC:s Principer och Kriterier för skogsförvaltning (2000) utgör fundamenten för tillämpningen av denna standard:

1. FSC och av FSC ackrediterade certifierare kräver inte perfektionism i efterlevnaden av FSC:s principer och kriterier.
2. Allvarliga avvikelser i efterlevnaden av någon av FSC:s principer diskvalificerar normalt en kandidat från att bli certifierad eller resulterar i att certifikatet dras in.
3. Beslut om certifiering fattas med utgångspunkt från förmågan att leva upp till vart och ett av FSC:s kriterier. Utvärderingen görs med stöd av de verifikationskrav som finns för varje indikator, under varje kriterium.

Förtydligande – verifikatstillämpning

Verifikat som har ett enkelt nummer är tillämpliga på alla markinnehav förutom SLIMF. Verifikat som är tillämpliga för alla markinnehav, inklusive SLIMF, har ett nummer som följs av bokstaven "S".

I några fall finns det två olika versioner av samma verifikat (till exempel verifikat för 1.3.1). Den första versionen av verifikatet är tillämplig på alla markinnehav förutom SLIMF och har ett enkelt nummer (till exempel 1.5.1). Den andra versionen av verifikatet är tillämplig endast för SLIMF och numret följs då av bokstäverna "SA" (till exempel 1.5.1SA).

PRINCIP 1: EFTERLEVNAD AV LAGSTIFTNING OCH FSC:s PRINCIPER

Skogsbruket ska beakta alla tillämpliga nationella lagar och de internationella avtal och överenskommelser som landet har undertecknat samt följa alla FSC:s principer och kriterier.

KRITERIUM 1.1

- 1.1 Skogsbruket ska respektera alla nationella och lokala lagar och administrativa krav.
- 1.1.1. Skogsbrukare ska ha kännedom om alla tillämpliga nationella lagar, lokala föreskrifter och andra avtal och överenskommelser (Bilaga 1) som gäller brukandet av det aktuella markinnehavet.
- 1.1.2.S. Skogsbrukare^{1,2} ska följa alla tillämpliga nationella lagar, lokala föreskrifter och andra avtal och överenskommelser.
- 1.1.3. Skogsbrukare ska vidta korrigerande och förebyggande åtgärder i de fall tillämpliga lagar, bindande avtal och överenskommelser inte följts.

1.1.1-1.1.3 VER: Kontroll av skogsbrukares kunskap och efterlevnad av lagstiftning och avtal. Förelägganden. Kontroll av pågående verksamhet. Tillgång till Skogforsks databaser "Regelrätt Skogsbruk" och "Riktig Arbetsmiljö".

KRITERIUM 1.2

- 1.2 Alla tillämpliga och lagstadgade avgifter, royalties, skatter och andra pålagor ska erläggas.
- 1.2.1. Skogsbrukare ska ha kännedom om alla till skogsbruket hörande avgifter, royalties, skatter och andra pålagor.
- 1.2.2. Skogsbrukare ska dokumentera att alla, till skogsbruket hörande avgifter, royalties, skatter och andra pålagor blivit erforderligt erlagda.
- 1.2.2SA. Skogsbrukare ska dokumentera sitt skogsbrukande med en korrekt ekonomisk bokföring.

---

¹ Med "Skogsbrukare" avses:

A) Skogsägare med eget skogsbrukscertifikat.

B) Skogsägare som är medlem under ett gruppcertifikat.

"Skogsbrukaren" kan överlåta genomförandet av standardens olika punkter genom skriftligt avtal med paraplyorganisation, företrädare, entreprenör eller förvaltare. Ansvaret för att genomförandet följer standarden ligger alltid kvar hos skogsbrukaren, som genom relevanta verifikat från kontrakterade uppdragstagare ska kunna visa hur standarden uppfyllts.

² I denna standard innebär begreppet större skogsbrukare en skogsbrukare med över 5000 ha produktiv skogsmark. Övriga skogsbrukare är därmed skogsbrukare med mindre än 5000 ha produktiv skogsmark. Svenska FSC:s SLIMF indikatorer är tillämpliga för markägare med mindre än 1 000 hektar produktiv skogsmark.

Under några SLIMF indikatorer redovisas ytterligare undantag för markägare med mindre än 20 respektive 50 hektar produktiv skogsmark

- 1.2.3. Skogsbrukare ska säkerställa genom skriftligt avtal eller intyg att alla som bedriver skoglig verksamhet på det aktuella markinnehavet erlägger alla erforderliga avgifter, royalties, skatter och andra pålagor.

1.2.1-1.2.3S VER: Kontroll av dokumentation, bokföring och avtal.

KRITERIUM 1.3

- 1.3. Villkoren i alla bindande internationella avtal såsom CITES, ILO-konventioner³, ITTA och konventionen om biologisk mångfald ska respekteras i de länder som undertecknat dessa avtal.

- 1.3.1. Skogsbrukare ska ha kännedom om alla för skogsbruket aktuella bindande internationella avtal och överenskommelser undertecknade av Sverige, såsom CITES, ILO-konventioner, ITTA och konventionen om biologisk mångfald (Bilaga 2).

1.3.1SA. Det ska inte finnas några bevis för överträdelser mot de internationella avtal som listats i den svenska FSC skogsbruksstandardens (se bilaga 2).

- 1.3.2. Skogsbrukare ska tillse att skogsbruket eller annan egen aktivitet på markinnehavet överensstämmer med aktuella bindande internationella avtal och överenskommelser undertecknade av Sverige.

- 1.3.3. Skogsbrukare ska följa alla de ILO-konventioner, som har en påverkan på skogsbruksåtgärder och –rutiner i skogsbruket eller annan egen aktivitet på markinnehavet.

- 1.3.4. Skogsbrukare ska vidta korrigerande och förebyggande åtgärder i de fall egna aktiviteter på markinnehavet inte följer aktuella bindande internationella avtal och överenskommelser.

- 1.3.5. Skogsbrukare ska vidta korrigerande och förebyggande åtgärder i de fall egna aktiviteter på markinnehavet inte överensstämmer med alla de ILO-konventioner som har en påverkan på skogsbruksåtgärder och –rutiner.

1.3.1-1.3.5S VER: Kunskap om relevanta avtal/direktiv, kontroll av pågående verksamhet.

KRITERIUM 1.4

- 1.4. Motsättningar mellan lagar, bestämmelser och FSC:s principer och kriterier ska utvärderas ur certifieringssynpunkt, från fall till fall, av certifierarna och de inblandade eller berörda parterna.

- 1.4.1. Skogsbrukare ska konsultera, från fall till fall, certifieraren för att tillsammans med berörda parter utvärdera konflikter och tolkningsproblem i certifieringssammanhang mellan svensk lagstiftning, avtal som Sverige undertecknat samt nationell FSC-standard. Utvärderingen ska dokumenteras⁴.

1.4.1SA Skogsbrukare ska informera sin certifierare om det vid något tillfälle uppstår situationer där lagefterlevnad omöjliggör efterlevnad av någon av skogsbruksstandardens indikatorer⁴.

---

³ Se FSC-Pol-30-401 (2002) FSC Certification and ILO Conventions

⁴ Certifieraren underrättar vid avsevärda konflikter och tolkningsproblem Svenska FSC.

1.4.1S VER: Dokumentation av utvärderingen.

KRITERIUM 1.5

- 1.5 Skogsbruksarealen ska skyddas mot illegal avverkning och bosättning samt annan obehörig verksamhet.
- 1.5.1. Skogsbrukare ska övervaka markinnehavet med avseende på olaglig eller obehörig verksamhet.
- 1.5.1SA. Skogsbrukare ska vidta åtgärder vid behov om olaglig eller obehörig verksamhet sker på markinnehavet.
- 1.5.2. Skogsbrukare ska värdera behovet av att vidta korrigerande och förebyggande åtgärder.
- 1.5.3. Skogsbrukare ska tillämpa de korrigerande och förebyggande åtgärder som identifierats i 1.5.2.

1.5.1-1.5.3 VER: Konsultation med markägare och eventuell myndighet. Fältkontroll, avtal.

1.5.1SA VER: Konsultation med markägare och eventuell myndighet. Fältkontroll och intervju, avtal.

KRITERIUM 1.6

Skogsbrukare ska uppvisa ett långsiktigt åtagande att iaktta FSC:s principer och kriterier.

- 1.6.1. Skogsbrukare ska visa sitt långsiktiga åtagande till FSC:s Principer och Kriterier genom att i enlighet med den Svenska FSC standarden förvalta allt markinnehav där de har full äganderätt oavsett om innehavet består av en eller flera fastigheter.
- 1.6.1SA. Skogsbrukare ska förvalta allt markinnehav där de har full äganderätt i enlighet med den Svenska FSC standarden oavsett om innehavet består av en eller flera fastigheter.
- 1.6.2. Större skogsbrukare ska deklarerat sitt långsiktiga åtagande att följa den svenska FSC-standardens genom offentligt tillgängliga handlingar.
- 1.6.3S. Skogsbrukare ska tillhandhålla certifierare med information om all skogsmark där skogsbrukaren har någon sorts äganderätt eller förvaltningsansvar⁵.
- 1.6.4S. Det finns inga faktiska bevis för att skogsbruket på eventuellt icke-FSC-certifierat markinnehav, där skogsbrukare har någon sorts äganderätt eller förvaltningsansvar, står i konflikt med de krav som ställs i standarden för FSC Controlled Wood⁶.

1.6.1-1.6.4 VER: Policydokument, certifieringskontrakt, långsiktigt plandokument.

1.6.1SA, 1.6.3-1.6.4 VER: Certifieringskontrakt.

---

⁵ Se FSC policy on Partial Certification; FSC-POL-20-002 (2000) Partial certification of large ownerships.

⁶ Se FSC-STD-30-010 V2 0 EN (2006) FSC Controlled Wood Standard för Forest Management Enterprises.

PRINCIP 2: RÄTTIGHETER OCH ANSVAR FÖR INNEHAV OCH NYTTJANDE

De långsiktiga rättigheterna att inneha och nyttja mark och skogstillgångar ska vara tydligt angivna, dokumenterade och lagenligt stadfästa.

KRITERIUM 2.1

2.1 Säkra bevis ska föreligga för långsiktiga rättigheter att nyttja skogen på markområdet (t ex lagfart eller på annat sätt styrkt äganderätt, hävdvunna rättigheter eller arrendekontrakt).

2.1.1S. Skogsbrukare ska kunna visa sin rätt att bedriva skogsbruk på markinnehavet genom ägande eller bindande avtal.

2.1.2S. Skogsbrukare som ansöker om certifiering för samägda fastigheter ska visa att samtliga ägare ansluter sig till certifiering och förbinder sig att följa kraven i den svenska FSC-standard.

2.1.1-2.1.2 VER: Bevis/avtal för rättigheten att bedriva skogsbruk. Vid behov kontakta myndighet om eventuella rättstvister. Vid behov konsultation, exempelvis när flera ägare till en och samma fastighet föreligger.

2.1.1-2.1.2SA VER: Bevis/avtal för rättigheten att bedriva skogsbruk. Vid behov konsultation, exempelvis när flera ägare till en och samma fastighet föreligger.

KRITERIUM 2.2

2.2 Lokalsamhällen med lagstadgad eller hävdvunnen besittnings- eller nyttjanderätt ska bibehålla inflytandet över skogsbruksåtgärderna i tillräcklig utsträckning för att skydda sina rättigheter eller tillgångar, såvida de inte genom frivilligt medgivande och med kännedom om konsekvenserna delegerar detta inflytande till andra instanser.

2.2.1S. Skogsbrukare ska respektera rätten för alla att besöka skogen till fots inom de ramar som allemansrätten⁷ ger, förutsatt att detta exempelvis inte stör hemfriden för boende eller skadar ekonomiska intressen.

2.2.2S. Skogsbrukare ska respektera rätten för alla att plocka vilda bär, svampar och blommor i skogen inom de ramar som allemansrätten ger.

2.2.3. Skogsbrukare ska ha kunskap om och respekterar legala belastningar gällande skogsbruket på markinnehavet, exempelvis nyttjanderätter, servitut, sedvanerätter etc.

2.2.3SA. Skogsbrukare ska respektera legala belastningar gällande skogsbruket på markinnehavet, exempelvis nyttjanderätter, servitut, sedvanerätter etc.

2.2.1-2.2.3S VER: Kännedom om berörda lokala intressen och legala belastningar på skogsbrukarens marker. Vid behov höra berörda intressenter.

---

⁷ B. Bengtsson 2004, Allemansrätten – vad säger lagen? ISBN 91-620-8161-6

KRITERIUM 2.3

- 2.3 Lämpliga metoder ska användas för att lösa tvister som rör besittningsanspråk och nyttjanderätt. Omständigheterna och den rådande situationen i varje olöst tvist ska uttryckligen beaktas i certifieringsprocessen. Tvister av betydande omfattning som berör ett stort antal intressenter ska normalt diskvalificera en verksamhet från certifiering.
- 2.3.1. Större skogsbrukare ska tillse att rutiner finns för att dokumentera och lösa tvister gällande nyttjanderätter.
- 2.3.2S. Skogsbrukare ska försöka aktivt lösa eventuella tvister gällande nyttjanderätter.
- 2.3.3. Skogsbrukare ska dokumentera processen för att nå en överenskommelse.
- 2.3.4S. Skogsbrukare ska vid certifieringstillfället inte vara inblandad i en större tvist gällande nyttjanderätt på skogsinnehavet.

2.3.1-2.3.4S VER: Kontroll av om tvist föreligger. Bedömning av tvistens omfattning och rimlighet utifrån dokumentation om markägarens försök till att lösa pågående tvist samt konsultation med berörda parter. Kontroll av eventuella resultat. Dokumentation om samråd

PRINCIP 3: URSPRUNGSFOLKENS RÄTTIGHETER

Ursprungsfolks lagliga och hävdvunna rättigheter att äga, nyttja och förvalta sina landområden, besittningar och tillgångar ska erkännas och respekteras.

KRITERIUM 3.1

- 3.1 Ursprungsfolk ska ha kontroll över skogsbruket på sina landområden och territorier, såvida de inte genom frivilligt medgivande och med kännedom om konsekvenserna delegerar detta inflytande till andra instanser.
- 3.1.1^S. Skogsbrukare ska acceptera och ta hänsyn till den samiska renskötseln som bedrivs inom markinnehavet, om det befinner sig inom det område som i Lantbruksstyrelsen, Statens Planverk rapport 44 del 5, 1978, anges inom renskötselområdet⁸.
- 3.1.2. Skogsbrukare inom ovan angivna renskötselområde, ska genomföra samråd enligt 20§ och 31§ skogsvårdslagen med tillhörande föreskrifter och allmänna råd i den lydelse reglerna hade den 1 januari 2009. Samrådet ska också behandla planerade skogsbruksåtgärder i ett landskapsperspektiv för en period om tre till fem år. Samråd behöver inte genomföras om annat överenskomms utanför renskötselns åretruntmarker. Samråd får ske inom ramen för gruppcertifiering eller i annan markägarkonstellation.
- 3.1.2^{SA}. Skogsbrukare inom renskötselns åretruntmarker ska genomföra samråd enligt 20§ och 31§ skogsvårdslagen med tillhörande föreskrifter och allmänna råd i den lydelse reglerna hade den 1 januari 2009. Utöver detta ska samråd genomföras om avverkningen berör renskötseln särskilt viktiga platser såsom dessa redovisats av respektive sameby i renbruksplaner eller, när sådant inte finns, markanvändningsredovisningar. Dessa platser ska finnas dokumenterade. Samråd får ske inom ramen för gruppcertifiering eller i annan markägarkonstellation.
- 3.1.3^S. Skogsbrukare med markinnehav inom renskötselområdet, ska förse innan samråd aktuell sameby med översiktskarta och om det är möjligt, beståndskarta. Där samrådet berör område som samebyn i sin markanvändningsredovisning eller renbruksplan markerat som viktig betestrakt eller motsvarande ska beståndskarta alltid bifogas⁹.
- 3.1.4^S. Skogsbrukare, med markinnehav inom renskötselområdet, ska följa dokumenterade överenskommelser från samråden.
- 3.1.5. Skogsbrukare ska, om det inte går att nå en överenskommelse om vilka skogsbruksåtgärder som ska vidtas, anteckna i samrådsprotokollet att frågan bordläggs och kommer att tas upp under kommande samråd.

---

⁸ Inom Härjedalens kommun utgör renskötselområdet beträffande Bergvik Skog och Holmen Skog de marker som ingår i förlikningsavtalet mellan bolagen och samebyarna så länge detta är gällande.

⁹ Tidpunkt för samråd beslutas av parterna gemensamt.

- 3.1.6. Skogsbrukare och samebyn ska utse gemensamt en neutral part om överenskommelse om skogsbruksåtgärd efter bordläggning och förnyat samråd inte kan uppnås. Denna ska verka för att en överenskommelse uppnås. Om parterna ändå inte uppnår en överenskommelse ska den neutrala parten lämna ett förslag till lösning som parterna ska ta ställning till. Om förslaget till lösning inte accepteras av någon av parterna ska skälen till detta antecknas i protokollet tillsammans med en beskrivning av vilken hänsyn som kommer att tas till rennäringen. Medlingsprocessen och resultatet av medlingen ska dokumenteras i protokoll.
- 3.1.7. Större skogsbrukare med markinnehav inom renskötseområdet ska genomföra tillsammans med rennäringen årligen en utvärdering av samrådets tillämpning och resultat i en regional partsammansatt grupp¹⁰.
- 3.1.8. Skogsbrukare, med markinnehav inom renskötseområdet, ska föra protokoll från samråden där det tydligt framgår vilka områden och åtgärder som berörts, vad som överenskommit, vilka meningsskiljaktigheter som kvarstår och vilka skäl som finns för dessa. Protokollet ska justeras av båda parter.
- 3.1.8SA. Skogsbrukare, med markinnehav inom renskötseområdet, ska ansvara för att det förs protokoll från samråden där det tydligt framgår vilka områden och åtgärder som berörts, vad som överenskommit, vilka meningsskiljaktigheter som kvarstår och vilka skäl som finns för dessa. Protokollet ska justeras av båda parter.
- 3.1.9. Skogsbrukare, med markinnehav inom renskötseområdet, ska inhämta inför övergripande planering av väsentliga förändringar av markanvändningen information från berörd sameby om fasta anläggningar och andra för rennäringen väsentliga objekt samt om förändringarna kan innebära avsevärda störningar för rennäringen. Denna informationsinhämtning berörs inte av de mekanismer för samråd och tvistelösning som anges i indikator 3.1.2-3.1.8.
- 3.1.1-3.1.2S VER: Samrådsprotokoll. Kontroll med berörd sameby.
- 3.1.3S VER: Instruktioner. Kontroll med berörd sameby.
- 3.1.4S VER: Kontroll med berörd sameby, intervjuer och fältbesök.
- 3.1.8S VER: Samrådsprotokoll.

---

¹⁰ Syftet med dessa utvärderingar är att utveckla dialog och samråd. Vägledning om hur dessa utvärderingar ska genomföras utvecklas inom Svenska FSC efter att denna standard godkänts.

KRITERIUM 3.2

- 3.2 Skogsbruk ska inte hota eller försvaga ursprungsfolks tillgångar eller besittningsrättigheter, varken direkt eller indirekt.

Bakgrund till 3.2

Samerna har under hundratals år utövat renskötelse, som genom alla tider har varit basen för deras levnad. Renskötelsen är fortfarande en av de viktigaste delarna av den samiska kulturen och basen för samernas rättigheter till land. Renskötelse bedrivs på ungefär 40 procent av Sveriges yta. Renarna vandrar mellan olika betesområden, från fjällen och skogarna i väster under sommaren ner till skogarna i öster under vintern. Den nomadiska renskötelsen har utvecklats utifrån renarnas förflyttningar. Idag används motorfordon och helikoptrar i detta arbete.

Samernas rättigheter gäller både på statlig och privat mark. Detta framgår av lagstiftning. Rättigheterna grundar sig på urminnes hävd, det vill säga att marken har använts under lång tid kontinuerligt. Det är en civil rättighet som skyddas av den svenska grundlagen eftersom det rör sig om en rätt till egendom.

De renskötande samerna är medlemmar i samebyar. En sameby är både ett geografiskt område och en associationsform som företräder renskötarna och deras rättigheter.

De renskötande samerna är enligt rennäringslagen garanterade tillgång till skogsland för att den nomadiserande renskötelsen ska kunna fortsätta att existera och utvecklas. En förutsättning är tillräcklig tillgång till marklavar. Också trädlavar är viktiga under våren och under de vintrar när marklavarna blir täckta av för mycket snö eller is som renarna inte kan gräva igenom. Det måste också vara möjligt för renarna att flytta sig mellan olika områden, antingen genom fri strövning eller genom samlad flytt i hjord. För varje sameby är högsta tillåtna renantal beslutat. Tillgången till vinterbete avgör hur stora renhjordarna kan vara. Om renarna inte kan beta i olika typer av skogsområden kommer renskötarna att få problem med att hitta föda till renarna. En förutsättning för renskötelse är således tillgång till såväl vinterbete och sommarbete. Hur skogsbruket bedrivs får en direkt effekt på renbetet och renskötelsen

- 3.2.1S. Skogsbrukare, med markinnehav inom renskötelseområdet, ska genom samråd och tillgång till samebyarnas markanvändningsredovisningar eller renbruksplaner ha kännedom om områden och platser med större förekomst av hänglav eller marklav.
- 3.2.2S. Skogsbrukare, med markinnehav inom renskötelseområdet, ska lämna hänglavsrika kantzoner längs vattendrag och myrar samt områden/ trädsamlingar inom eller i anslutning till avverkningsstrakt som spridningskällor för hänglav.
- 3.2.3. Skogsbrukare, med markinnehav inom renskötelseområdet, ska inte anlägga bestånd med främmande trädslag inom för rennäringen särskilt viktiga platser (3.3.1) om inte annat överenskoms i samråd.
- 3.2.3SA. Skogsbrukare, med markinnehav inom renskötelseområdet, ska inte anlägga bestånd med främmande trädslag inom för rennäringen särskilt viktiga platser (3.3.1SA) om inte annat överenskoms i samråd.
- 3.2.4S. Skogsbrukare, med markinnehav inom renskötelseområdet, ska inte gödsla marker av lavtyp, lavrik typ och torra ristyper med inslag av lav om inte annat överenskommit i samband med samråd. Exempel på sådana fall kan vara gödsling av marker som degenererats efter brand.

3.2.5S. Skogsbrukare med markinnehav inom renskötseområdet, ska använda markbehandlingsmetoder som minimerar påverkan på lavtillgången på marker av lavtyp, lavrik typ och torra ristyper med inslag av lav om inte annat överenskommit i samband med samråd.

3.2.6S. Skogsbrukare, med markinnehav inom renskötseområdet, ska inte använda bränning på lavmarker viktiga för rennäringen.

3.2.1-3.2.6S VER: Samrådsprotokoll. Kontroll med berörd sameby. Karta och plandokumentation. Instruktioner. Fältkontroll.

KRITERIUM 3.3

3.3 Platser av särskild kulturell, ekologisk, ekonomisk eller religiös betydelse för ursprungsfolk ska tydligt identifieras i samverkan med denna befolkning samt erkännas och skyddas av skogsbrukare.

3.3.1. Skogsbrukare med markinnehav inom renskötseområdet ska ta hänsyn till och respekterar områden och platser av särskild kulturell, ekologisk, ekonomisk eller religiös betydelse för samerna. Dessa är gamla boplatser och andra samiska kulturlämningar, flyttningleder, naturliga samlingsställen, övernattningsställen (rastbeten), svåra passager, särskilt viktiga hänglavsområden, arbetshagar och kalvningsland samt kulturellt viktiga stigar och offerplatser. Dessa ska dokumenteras vid samråden eller genom samebyarnas markanvändningsredovisningar, renbruksplaner eller riksintresseredovisningar för renskötsel.

3.3.1SA. Skogsbrukare med markinnehav inom renskötseområdet ska ta hänsyn till och respekterar områden och platser av särskild kulturell, ekologisk, ekonomisk eller religiös betydelse för samerna utifrån det som redovisats i samebyarnas renbruksplaner eller markanvändningsredovisningar

3.3.2S. Skogsbrukare med markinnehav inom renskötseområdet ska planera och genomföra skogsbruksåtgärder så att identifierade områden och platser med särskild kulturell, ekologisk, ekonomisk eller religiös betydelse för samerna bevaras och skyddas.

3.3.1 VER: Samrådsprotokoll. Kontroll med berörd sameby. Karta och plandokumentation. Fältkontroll.

3.3.2 VER: Samrådsprotokoll. Kontroll med berörd sameby. Fältkontroll.

3.3.1-3.3.2SA VER: Samrådsprotokoll. Kontroll med berörd sameby. Karta och plandokumentation. Fältkontroll.

KRITERIUM 3.4

- 3.4 Ursprungsfolk ska gottgöras när deras traditionella kunskaper om användningen av skogens arter eller om skötselmetoder tillämpas i skogsbruket. En formell överenskommelse om sådan gottgörelse ska träffas, med befolkningens frivilliga medgivande och kännedom om konsekvenserna, innan skogsbruksåtgärderna påbörjas.
- 3.4.1. Skogsbrukare ska ekonomiskt kompensera de renskötande samerna för rimliga kostnader när deras traditionella kunskap om användningen av skogens arter eller om skötselmetoder tillämpas i skogsbruket¹¹.
- 3.4.1 VER: En eventuell överenskommelse framgår av samrådsprotokoll.

SLIMF: Detta kriterium har diskuterats inom svenska FSC under arbetet med att ta fram en SLIMF-anpassad skogsbruksstandard. Svenska Samernas Riksförbund (SSR) har varit involverade i diskussionerna. SSR har gjort bedömningen att kriteriet inte är ett relevant krav att ställa på mindre markägare. SSR anser att ersättning inte är relevant eftersom samråd inte kommer att ske med de små skogsägarna på motsvarande sätt som med större markägare, vilket innebär att traditionell kunskap inte kommer att användas.

---

¹¹ Detta omfattar renägarnas kunskaper om ekologiska förhållanden, såväl som kunskapen om hur växter och djur, inklusive renen, reagerar på förändringar i miljön.

PRINCIP 4: RELATIONER PÅ SAMHÄLLSNIVÅ OCH ARBETARRÄTTIGHETER

Skogsbruksåtgärder ska bibehålla eller förbättra långsiktig social och ekonomisk välfärd för dem som arbetar i skogen och för lokalsamhällena.

KRITERIUM 4.1

- 4.1 Boende inom eller i närheten av skogsbruksområdet bör erbjudas möjligheter till arbete, utbildning och annan verksamhet.
- 4.1.1 Samma som 5.1.1.
- 4.1.1SA. Samma som 5.1.1SA.
- 4.1.2. Skogsbrukare ska planera åtgärder och brukar skogen på sätt som bidrar till en långsiktig social och ekonomisk välfärd såväl för dem som arbetar i skogen som för boende i närliggande områden.
- 4.1.3. Skogsbrukare med markinnehav i det fjällnära området¹² ska planera åtgärder och bruka skogen på sätt som främjar lokalbefolkningens sysselsättning och försörjning och därmed lokalsamhällenas ekonomi, samtidigt som hänsyn ska tas till rennäringen och att höga naturvärden inte riskeras.
- 4.1.4. Skogsbrukare ska eftersträva, med beaktande av marknadsmässiga villkor, att nyttja lokala tjänster inom skogsbruket och att anställa lokalbefolkning och/eller kontraktera lokala entreprenörer.
- 4.1.4SA. Skogsbrukare ska eftersträva att nyttja lokalt anställda och/eller lokala tjänster inom skogsbruket med beaktande av marknadsmässiga villkor.
- 4.1.5. Större skogsbrukare ska genomföra påvisbara åtgärder som syftar till långsiktiga, stabila och utvecklande relationer med entreprenörsföretag.
- 4.1.6. Skogsbrukare ska tillse och dokumentera att anställda har erforderlig kompetens inom det aktuella arbetsområdet, avseende såväl produktion som natur- och kulturmiljön.
- 4.1.6SA. Skogsbrukare med anställda ska tillse och dokumentera att dessa har erforderlig kompetens inom det aktuella arbetsområdet, avseende såväl produktion som natur- och kulturmiljön
- 4.1.7S. Skogsbrukare med anställda ska genomföra personalutvecklande insatser för att stärka den anställda i sin yrkesroll och kompetens inom området.
- 4.1.8S. Skogsbrukare ska dokumentera insatserna i 4.1.7S i individuella kompetensutvecklingsplaner, som upprättas och genomförs.
- 4.1.9S. Skogsbrukare ska tillsammans med den anställda årligen följa upp åtgärderna enligt 4.1.7-4.1.8S.

---

¹² Skogsmark ovan den av Naturskyddsföreningen definierade naturvårdsgården (Naturskyddsföreningen 1988 ISBN 91-558-5201-7). Skogsbruk i fjällnära områden beskrivs i 9.3.2.

- 4.1.10S. Om någon av parterna så önskar, medverkar facklig representant vid genomförandet av 4.1.7-4.1.9S.
- 4.1.11. Skogsbrukare ska säkerställa genom skriftligt avtal eller intyg att entreprenörer eller andra uppdragstagare med anställd personal som anlitas för att bedriva skoglig verksamhet uppfyller de krav som ställs på skogsbrukare med anställda i indikatorerna 4.1.6.-4.1.10.
- 4.1.11SA. Skogsbrukare ska säkerställa att entreprenörer eller andra uppdragstagare med anställd personal som anlitas för att bedriva skoglig verksamhet uppfyller de krav som ställs på skogsbrukare med anställda i indikatorerna 4.1.6SA-4.1.10S.
- 4.1.1 VER: Kontroll med intressenter, berörda fackliga organisationer. Skogsbruksplan eller motsvarande fältbesök.
- 4.1.1SA VER: Kontroll med intressenter, berörda fackliga organisationer. Plandokumentation eller motsvarande fältbesök.
- 4.1.4 VER: Dokumenterade rutiner angående anställning av lokal arbetskraft och/eller kontrakterande av lokala entreprenörer.
- 4.1.4SA VER: Dokumenterade rutiner angående anställning av lokal arbetskraft och/eller kontrakterande av lokala entreprenörer. Intervju med markägare och anställda.
- 4.1.5S VER: Policy, entreprenörsavtal.
- 4.1.6S VER: Dokumentation av kompetens.
- 4.1.7 -4.1.10S VER: Kompetensutvecklingsplaner, kontroll/intervju med intressenter.
- 4.1.11S VER: Kontrakt, intervju.

KRITERIUM 4.2

- 4.2 Skogsbruket ska följa eller överträffa alla tillämpliga lagar och/eller föreskrifter som omfattar hälsa och säkerhet för anställda och deras familjer.
- 4.2.1S. Skogsbrukare ska ansvara för att de anställda har en god arbetsmiljö för förebyggande av fysisk, mental och social ohälsa.
- 4.2.2S. Skogsbrukare ska tillse att de anställda har kännedom om gällande bestämmelser för "Systematiskt arbetsmiljöarbete" (Arbetsmiljöverkets föreskrift AFS 2001:1) samt att dessa föreskrifter följs.
- 4.2.3S. Skogsbrukare med mer än tio anställda ska ha grundläggande personalsociala uppgifter i årsredovisningen eller annan dokumentation.
- 4.2.4S. Skogsbrukare med anställda ska ansvara för att det vid val av arbetsmetod och organisation samt vid anskaffning av utrustning väljs den bästa totallösningen, med beaktande av arbetsmiljö, yttre miljö och ekonomi. Prioritering av yttre miljön får inte ske på bekostnad av arbetsmiljön.
- 4.2.5S. Skogsbrukare med anställda ska tillse att de anställda har tillgång till företagshälsovård med bred kompetens. Företagshälsovård med branschkunskap ska väljas, då sådan finns tillgänglig. Företaget ska erbjuda en på lämpligt sätt organiserad anpassnings- och rehabiliteringsverksamhet.

4.2.6S. Skogsbrukare ska säkerställa genom skriftligt avtal eller intyg att entreprenör eller annan uppdragstagare med anställd personal som anlitas för att bedriva skoglig verksamhet på markinnehavet uppfyller de krav som ställs i 4.2.1-4.2.5S.

4.2.7S. Skogsbrukare ska tillse att samrådsansvar för arbetsmiljöfrågor överenskommes mellan anlitate entreprenörer och skogsbrukare (6-7§ 3 kap Arbetsmiljölagen).

4.2.1-4.2.7S VER: Tillgång till SkogForsk skyddspärm eller motsvarande web-tjänst. Avtal med företagshälsovård. Rutin för systematiskt arbetsmiljöarbete. Kontakt med berörda fackliga organisationer. Entreprenörsavtal.

KRITERIUM 4.3

4.3 Anställdas rätt och frihet att organisera sig och förhandla med sina arbetsgivare ska säkerställas enligt ILO-konventionerna 87 och 98.

4.3.1S. Skogsbrukare ska säkerställa de anställdas rätt att organisera sig och förhandla enligt ILO konventionerna 87 och 98.

4.3.2S. Skogsbrukare ska följa gällande lagar och är bundna till kollektivavtal för sina anställda samt iakttar goda seder på arbetsmarknaden.

4.3.3. Skogsbrukare ska tillse att löner och villkor för anställda inom skogsbruket följer det som gäller i tillämpliga svenska centrala och lokala kollektivavtal.

4.3.3SA. Skogsbrukare med anställda ska tillse att löner och villkor för dessa följer det som gäller i tillämpliga svenska centrala och lokala kollektivavtal.

4.3.4S. Skogsbrukare med anställda ska bereda arbetstagarna varaktiga och trygga anställningsförhållanden. Anställningsformen tillsvidareanställning ska gälla om inte annat avtalats. Denna anställningsform ska prioriteras. Härvid ska hänsyn tas till arbetets varaktighet.

4.3.5. Skogsbrukare ska vid arbetsbrist utifrån sina förutsättningar verka för att överenskommelser träffas, i förhandlingar enligt 11§ och 19§ medbestämmandelagen, med berörd facklig organisation om åtgärder, som mildrar verkningarna för övertalig personal.

4.3.5SA. Skogsbrukare med anställda ska vid arbetsbrist utifrån sina förutsättningar verka för att överenskommelser träffas, i förhandlingar enligt 11§ och 19§ medbestämmandelagen, med berörd facklig organisation om åtgärder, som mildrar verkningarna för övertalig personal.

4.3.6. Skogsbrukare med anställda ska vid driftformsförändringar som leder till arbetsbrist ta fram åtgärdsprogram, anpassat till förändringens storlek, som beskriver hur dessa förändringar ska genomföras.

4.3.7. Skogsbrukare ska säkerställa genom skriftligt avtal eller intyg att entreprenör eller annan uppdragstagare med anställd personal som anlitas för att bedriva skoglig verksamhet på markinnehavet uppfyller de krav som ställs i 4.3.1-4.3.4.

4.3.7SA. Skogsbrukare ska säkerställa att entreprenör eller annan uppdragstagare med anställd personal som anlitas för att bedriva skoglig verksamhet på markinnehavet uppfyller de krav som ställs i 4.3.1-4.3.3S, 4.3.3SA och 4.3.4S.

4.3.1-4.3.7S VER: Anställningsbevis, kontroll/intervju med intressenter. Medlemskap i tillämplig arbetsgivareorganisation eller s.k. hängavtal med berörd fackförening (Kollektivavtal). Kollektivavtalsenliga försäkringar.

Entreprenörsavtal (bl.a. avtalslängd). Förhandlingsprotokoll. Kontakt med entreprenörsföreträdare och facklig organisation.

KRITERIUM 4.4

- 4.4 Planering och genomförande av skogsbruksåtgärder ska innefatta resultat av utvärderingar av sociala effekter. Samråd ska ske med individer och grupper (både män och kvinnor) som är direkt påverkade av skogsbruksåtgärdena.

Bakgrund till 4.4.1 – 4.4.8

Samrådet ska fånga upp åsikter från lokalbefolkning/grupper och vara underlag för skogsbrukares beslut av eventuella åtgärder. Samrådsmötet är i första hand ett kommunikativt möte och inte ett beslutande möte.

Rutinerna för att identifiera och motta synpunkter anpassas till storleken på skogsbrukares innehav. Rutinerna ska ange ansvarsförhållandet inom organisationen gällande hantering och utvärdering av synpunkter. Generellt gäller större krav på rutiner hos större skogsbrukare, samt på offentligt ägda skogar, t.ex. kommuner samt kyrkans skogar.

Samrådet präglas av:

tydlighet i vad samrådet går ut på och hur processen ser ut

öppenhet från samtliga parter

förtroendeskapande dialog

Intressenter kan identifieras bl.a. med hjälp av de regionala länsbygderåden som har löpande kontakter med lokala utvecklingsgrupper i respektive län.

Lokala utvecklingsgrupper definieras genom att de;

arbetar brett för bygdens utveckling och bygdens bästa

tillvaratar bygdens gemensamma intressen och företräder ofta bygden i olika sammanhang

är öppen för alla i bygden

utses och arbetar demokratiskt

verkar i ett område som avgränsas av bygdens befolkning själva, ofta är byn eller församlingen den geografiska enheten

Med lokala intressenter avses t.ex.:

Miljöorganisationer (Naturskyddsföreningen, Fältbiologerna, Regional Ornitologisk förening, etc.)

Föreningar (Hembygdsföreningar, Friluftsrämjandet, Idrottsföreningar, etc.)

Bygderörelsen, kommunbygderåd och lokala utvecklingsgrupper

Arrendatorer (jordbruk, jakt, fiske, turism etc.)

Närboende vid tätortsnära skogsbruk

Vanligtvis berörs lokala intressenter främst vid större åtgärder såsom förnygringsavverkning. Behov av samråd kan dock uppstå vid andra större åtgärder som har väsentlig inverkan på t.ex. lokala intressenter.

För att bespara tid och förenkla samråden genomförs de flesta samråd genom ett möte.

Det är oftast bäst att träffas på plats i skogen, för att där tydliggöra planerade åtgärder och önskemål från intressenter. Två möten kan vara nödvändiga i komplexa fall, om t.ex. flera objekt eller intressenter berörs.

En samrådsredogörelse innehåller:

Kallelse, sändlista, kartunderlag, samrådsprotokoll, samrådsredogörelse där inkomna synpunkter tillgodoses eller bemöts, och beslut framgår.

- 4.4.1. Skogsbrukare ska tillse att information om rutiner och hur man erhåller information angående planerade skogsbruksåtgärder finns tillgänglig för direkt påverkade individer och grupper¹³. Rutiner ska anpassas till organisationens storlek och den skogliga verksamhetens omfattning.
- 4.4.1SA. Skogsbrukare ska ta hänsyn till synpunkter från närboende/lokalbefolkning/lokala intressenter i samband med skogsbruksåtgärder¹³.
- 4.4.2. Skogsbrukare ska tillämpa ett systematiskt arbetssätt för att hantera synpunkter på skogsbruket. Rutinerna ska anpassas till storleken på skogsbrukares innehav.
- 4.4.3. Skogsbrukare ska erbjuda berörda intressenter samråd vid slutavverkningar som berör platser som är av särskild vikt för lokalbefolkning och lokalt näringsliv, för dess rekreation, kultur eller lokala ekonomi.
- 4.4.4. Skogsbrukare ska kalla identifierade intressenter, lokala utvecklingsgrupper samt personer och organisationer som visat intresse för objektet till samråd genom en skriftlig kallelse med angivande av tid och plats. En karta, där planerade åtgärder framgår översiktligt i text eller bild ska skickas ut till alla identifierade intressenter innan mötet.
- 4.4.4SA. Skogsbrukare ska tillse att samråd sker i syfte att nå samförstånd i de fall intressenter framfört synpunkter på skogsbruket.
- 4.4.5. Skogsbrukare ska vid svårlösta tvister ta hjälp av neutral part.
- 4.4.6. Skogsbrukare ska upprätta ett samrådsprotokoll, där inkomna synpunkter redovisas. Skogsbrukare ska ange var och när protokollet är tillgängligt för kommentarer. De intressenter som deltar ska beredas möjlighet att kommentera protokollet, eventuella kommentarer ska redovisas.
- 4.4.7. Skogsbrukare ska upprätta en samrådsredogörelse där samrådsprotokollet finns med, och där skogsbrukare redogör för beslut om åtgärd. Av redogörelsen ska framgå hur skogsbrukare bemött eller tillgodosett inkomna synpunkter under samrådet. Beslut om åtgärd ska tas av skogsbrukare själv, efter det att samrådet genomförts.
- 4.4.8. Skogsbrukare ska delge de som medverkat i samrådet samrådsredogörelsen innan påbörjandet av den skogliga åtgärden.
- 4.4.9. Skogsbrukare ska dokumentera och sammanställa information om fornlämningar, fornlämningsområden och värdefulla kulturmiljöer på markinnehavet.
- 4.4.9SA. Skogsbrukare ska tillse att dokumentation finns om kända fornlämningar, fornlämningsområden och värdefulla kulturmiljöer på markinnehavet.
- 4.4.10. Skogsbrukare ska planera, genomföra och övervaka skogsbruksåtgärder på sätt som bevarar fornlämningar, fornlämningsområden och värdefulla kulturmiljöer på markinnehavet.
- 4.4.10SA. Skogsbrukare ska tillse att skogsbruksåtgärder utförs så att fornlämningar, fornlämningsområden och värdefulla kulturmiljöer bevaras på markinnehavet
- 4.4.1-4.4.10 VER: Rutiner. Dokumentation. Kontroll med intressenter. Kulturstubbar. Samråd med myndighet.

---

¹³ Avverkningsanmälan/-ansökan är offentlig handling och kan erhållas på begäran från lokalt Skogsstyrelsekontor eller motsvarande.

4.4.1-4.4.10SA VER: Dokumentation. Kontroll med intressenter. Ställer 1,3 m höga kulturstubbar för att markera kulturlämningar. Samråd med myndighet.

KRITERIUM 4.5

- 4.5 Lämpliga metoder ska användas för att komma till rätta med klagomål och för att sörja för skälig gottgörelse för förlust eller skada som inverkar på lokalbefolkningens lagliga eller hävdvunna rättigheter, egendom, tillgångar eller utkomst. Åtgärder ska vidtas för att undvika sådan förlust eller skada.
- 4.5.1. Skogsbrukare ska ha kännedom om legala belastningar gällande skogsbruket på markinnehavet (exempelvis nyttjanderätter, servitut, sedvanerätter) och ska utnyttja denna i sin planering för att undvika förlust eller skada på lokalbefolkningens lagliga eller hävdvunna rättigheter, egendom, tillgångar eller utkomst.
- 4.5.1SA. Skogsbrukare ska bedriva sitt skogsbruk så att inte legala och hävdvunna belastningar som gäller på markinnehavet (exempelvis nyttjanderätter, servitut, sedvanerätter) skadas.
- 4.5.2. Skogsbrukare ska ha klarlagt rutiner, ansvar och befogenheter för att hantera och utreda klagomål som avser skador på lokalbefolkningens lagliga eller hävdvunna rättigheter, egendom, tillgångar eller utkomst.
- 4.5.3. Skogsbrukare ska sörja för skälig kompensation om förlust eller skada skulle uppstå på lokalbefolkningens lagliga eller hävdvunna rättigheter, egendom, tillgångar eller utkomst.
- 4.5.3SA. Skogsbrukare ska sörja för skälig kompensation om förlust eller skada skulle uppstå på legala eller hävdvunna belastningar.
- 4.5.1-4.5.3 VER: Dokumentation. Rutiner. Kontroll/intervju med intressenter.
- 4.5.1-4.5.3SA VER: Kontroll/intervju med intressenter.

PRINCIP 5: UTBYTE AV SKOGEN

Skogsbruksåtgärderna ska gynna ett effektivt nyttjande av skogens mångfald av produkter och andra nyttigheter för att säkerställa ekonomisk bärkraft och ett stort antal miljöbetingade och sociala fördelar.

KRITERIUM 5.1

- 5.1 Skogsbruket ska sträva efter ekonomisk bärkraft samtidigt som de totala kostnaderna, dvs miljömässiga, sociala och driftskostnader, för produktionen beaktas, samt svara för erforderliga investeringar för att bevara skogens ekologiska produktionsförmåga.
- 5.1.1. Skogsbrukare ska bedriva ett ansvarsfullt långsiktigt skogsbruk med ett högt nyttjande av den skogliga produktionspotentialen, med hänsyn till natur- och kulturmiljön samt andra intressen, som skapar möjligheter till arbete i skogen och vidareförädling.
- 5.1.1SA. Skogsbrukare ska följa plandokumentationen vid planering och genomförande av skogsbruksåtgärder. Avvikelse ska motiveras.
- 5.1.2. Större skogsbrukare ska tillse att en övergripande offentlig beskrivning finns över hur skogsbruket bedrivs i långsiktigt ekonomiskt bärkraftiga former, samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras och kulturmiljö- och sociala värden värnas. För övriga skogsbrukare ska detta säkerställas via 10-11§ skogsvårdslagen och fastighetens skogsbruksplan.
- 5.1.3. Större skogsbrukare ska nyttja skogsproduktionen i enlighet med den övergripande offentliga beskrivningen (5.1.2), eller för mindre skogsbrukare i enlighet med 10-11§ skogsvårdslagen och fastighetens skogsbruksplan.
- 5.1.4S. Skogsbrukare ska nyttja en väsentlig del av den tillgängliga skogliga produktionen.
- 5.1.5. Skogsbrukare ska planera skogsbruket, med hänsyn till markinnehavets storlek och förutsättningar, i syfte att uppnå en balanserad åldersfördelning med beaktande av skogens tillväxtdynamik.
- 5.1.5SA. Skogsbrukare ska planera skogsbruket, med hänsyn till markinnehavets förutsättningar, i syfte att uppnå balanserad åldersfördelning.
- 5.1.6S. Skogsbrukare ska återbeskoga all skogsmark efter föryngringsavverkning om inte naturvårdsavtal eller myndighetsbeslut med annan innebörd finns.
- 5.1.7S. Skogsbrukare ska använda föryngrings-, röjnings- och gallringsåtgärder som ger säker och snabb återbeskogning samt välbestockade och produktiva bestånd enligt 10§ skogsvårdslagen och dess föreskrifter.
- 5.1.8S. Skogsbrukare ska begränsa riskerna för svamp-, vind- och insektsskador genom tillämpning av 29 § skogsvårdslagen och dess föreskrifter.
- 5.1.9. Skogsbrukare ska i samråd med jägare/jägarorganisationer ta fram ett program för att begränsa viltskador. Programmet ska beakta markinnehavets storlek och förutsättningar samt baseras på bästa tillgängliga kunskap. Exempel på åtgärder är anpassad avskjutning och ökad viltfoderproduktion.

5.1.1 VER: Kontroll med intressenter, berörda fackliga organisationer. Skogsbruksplan eller motsvarande fältbesök.

5.1.1SA VER: Skogsbruksplan eller motsvarande fältbesök.

5.1.2 VER: Beskrivning och mål för skogsbruket, plandokumentation, ekonomisk redovisning.

5.1.3 VER: Plandokumentation, avverkningsberäkningar/-förslag och avverkning, befintlig och planerad årsyta.

5.1.4-5.1.9 VER: Plandokumentation, instruktioner, intervjuer, fältbesök.

5.1.4-5.1.8SA VER: Plandokumentation.

KRITERIUM 5.2

5.2 Skogsbruket och marknadsföringsinsatserna bör stimulera bästa möjliga användning samt lokal förädling av de många olika produkter som skogen ger.

5.2.1. Skogsbrukare ska sträva efter skogsskötsel- och skogsbruksmetoder som genererar bästa möjliga användning av olika skogsprodukter.

5.2.1SA. Skogsbrukare ska bedriva sitt skogsbruk så att det genererar bästa möjliga produktion och användning av olika skogsprodukter.

5.2.2. Större skogsbrukare ska genomföra, i det fall det är relevant, marknadsföringsinsatser för att stimulera bästa användning av skogens olika produkter. Lokal näringsverksamhet ska beaktas under marknadsmässiga villkor.

5.2.1-5.2.2 VER: Policy/mål.

5.2.1SA VER: Plandokumentation och intervjuer.

KRITERIUM 5.3

5.3 Skogsbruket bör minimera spill i samband med avverkning och anslutande verksamhet i skogen samt undvika skador på andra tillgångar i skogen.

5.3.1. Skogsbrukare ska använda sig av avverkningsmetoder som väl tillvaratar virkesvärdet och minimerar skador på kvarvarande skog och mark samt följer löpande upp utfallet.

5.3.1SA. Skogsbrukare ska använda sig av avverkningsmetoder som väl tillvaratar virkesvärdet och minimerar skador på kvarvarande skog och mark.

5.3.2. Skogsbrukare ska ha kunskap om den miljöpåverkan som skogsbruket har, vilka miljö- och kretsloppsanpassade insats- och förbrukningsvaror som kan användas och vilken teknik som är skonsam för människan och naturen.

5.3.3. Skogsbrukare med egna skogsmaskiner eller med anlitade entreprenörer ska ha dokumenterade rutiner för att minimera skadliga utsläpp från maskiner, för att följa upp utfallet och för att vid behov genomföra miljöförbättringar.

5.3.3SA. Skogsbrukare med egna skogsmaskiner eller med anlitade entreprenörer ska tillse att skadliga utsläpp från maskiner minimeras.

5.3.4. Större skogsbrukare ska ha rutiner som säkerställer kvaliteten på arbetet inom det maskinmiljötekniska området. Rutiner ska vara anpassade till verksamhetens omfattning och inriktning.

5.3.1 VER: Instruktioner, intervjuer, fältbesök.

5.3.2 - 5.3.3 VER: Dokumentation, intervjuer.

5.3.4 VER: Rutiner, intervjuer, fältbesök.

5.3.1-5.3.3SA VER: Plandokumentation, intervjuer, fältbesök.

KRITERIUM 5.4

5.4 Skogsbruket strävar efter att stärka och diversifiera den lokala ekonomin och undvika att den blir beroende av en enstaka skogsprodukt.

Bakgrund till 5.4 & 5.5:

Ett ansvarfullt skogsbruk ger arbetstillfällen, gynnar den lokala ekonomin och är en förutsättning för en levande landsbygd. Skogen kan även vara viktig för lokal näringsverksamhet, t.ex. turism, jakt, bär- och svampplockning, täkt av hemslöjdsvirke, samt fäbodrift. Genom ett ansvarfullt skogsbruk och/eller genom anpassningar av skogsskötseln kan skogsbrukare stärka lokala näringsverksamheter.

Skogen har även ett stort rekreativvärde för närboende i både landsbygd och tätort. Dessa värden kan upplevas olika beroende på till exempel var i landet skogen är belägen, och hur tillgänglig den är. För skogsbrukare kan det vara svårt att ha kunskap om dessa värden, att identifiera vilka som har åsikter samt väga samman sina egna med ibland olika motstående intressen.

För lokala intressenter och annan lokal näringsverksamhet är det angeläget att skogsbrukare får information om skogens andra nyttigheter. Därför är det viktigt att dessa ger sig till känna, så att skogsbrukare i tid kan planera för lämpliga skogsbruksåtgärder.

När skogsbrukare får kännedom om att ett område har stora rekreativvärden, t.ex. genom en nyupprättad skogsbruksplan eller genom inkomna synpunkter, är samrådet en bra process för att kommunicera för att försöka hitta lösningar.

Skogsbruksåtgärder i områden som har rekreativvärden av stor betydelse ägnas särskild omsorg. Detta innebär att det är särskilt viktigt att här beakta synpunkter och vid behov genomföra samråd där skogsbrukare och intressenterna möts. Detta kan här också innebära anpassningar av skötselprogrammet, vilket framgår av skogsbruksplanen, eller i planeringen av den detaljhänsyn som ska tas vid de skogliga åtgärderna.

Exempel på rekreativvärden som anses vara av stor betydelse:

A. Rekreativområden, leder samt friluftsområden – avser av myndigheterna fastlagda områden i översiktplaner och/eller utmärkta i terrängen eller på karta. Beslut finns där skogsbrukare givit sitt godkännande.

B. "Tätortsnära skogar" – med tätortsnära skogar avses de skogar som frekventeras genom olika anordningar som leder, iordningställda rastplatser, naturstigar, motionsleder och parkeringar och som därigenom höjer besöksfrekvensen i området. Tätort definieras i detta sammanhang med Statistiska Centralbyråns (SCB) metodik: områden med minst 200 personer som bor max 200 meter från varandra.

Övriga förtydliganden.

Samråden med jakt- och fiskeintressena regleras utifrån de avtal som respektive förening/lag upprättat, där jaktens och/eller fiskets anspråk går utöver markutnyttjandet. Som exempel kan nämnas viltåkrar, fasta fiskeplatser, jaktkojor och gapskjul dvs. fasta anläggningar.

5.4.1S. Skogsbrukare ska ha kännedom om den produktion skogen kan ge av olika nyttigheter för lokal näringsverksamhet.

5.4.2. Skogsbrukare ska beakta synpunkter från lokal näringsverksamhet under marknads-
mässiga villkor. Större skogsbrukare ska ha rutiner för att dokumentera synpunkter.

5.4.1-5.4.2 VER: Plandokumentation, rutiner, intervjuer, fältbesök, förekomst av samråd.

5.4.1SA VER: Intervjuer.

KRITERIUM 5.5

5.5 Skogsbruksåtgärderna ska erkänna, bevara och, där så är lämpligt, öka värdet på skogens nyttigheter och tillgångar som t. ex. avrinningsområden och fiskevat-
ten.

5.5.1. Skogsbrukare ska ha kännedom om skogens nyttigheter och tillgångar, exempelvis fri-
luftsliv, jakt och fiske, och genomför där så är lämpligt påvisbara åtgärder för att bevara
och öka dessa värden.

5.5.1SA. Skogsbrukare ska ha kännedom om skogens nyttigheter och tillgångar, exempelvis fri-
luftsliv, jakt och fiske.

5.5.2. Skogsbrukare ska ha rutiner för att beakta synpunkter rörande skogens andra nyttig-
heter/tillgångar från berörda intresseorganisationer, allmänhet och myndigheter vid av-
verkningar eller andra skogliga åtgärder. Rutinerna ska anpassas till storleken på skogs-
brukares innehav.

5.5.3. Skogsbrukare ska avtala, om parterna finner det nödvändigt, om det gemensamma bru-
kandet av olika naturresurser i samma område genom avtal eller andra överenskommel-
ser.

5.5.4. Skogsbrukare ska planera och genomföra skoglig verksamhet som berör rekreationsvär-
den med särskild omsorg.

5.5.4SA. Skogsbrukare ska tillse att genomföra skogsbruksåtgärder som berör rekreationsvärden
med särskild omsorg.

5.5.5. Skogsbrukare ska planera och genomföra skogsbruksåtgärder så att framkomlighet be-
varas och skador undviks på frekvent använda stigar.

5.5.5SA. Skogsbrukare ska tillse att skogsbruksåtgärder genomförs så att framkomlighet bevaras
och skador undviks på frekvent använda stigar.

5.5.6. Skogsbrukare ska dokumentera jakträttsinnehav på markinnehavet samt tillse att jakten
bedrivs på ett långsiktigt uthålligt sätt i överensstämmelse med gällande jaktlagstiftning.

5.5.7. Samma som 6.5.17.

5.5.1-5.5.5 VER: Instruktioner, dokumentation av viktigare anläggningar och viktig pågående verksamhet,
intervjuer, fältbesök rutiner.

5.5.1-5.5.5SA VER: Intervjuer och fältbesök, förekomst av viktigare anläggningar och viktig pågående
verksamhet.

5.5.6 VER: Dokumentation.

KRITERIUM 5.6

- 5.6 Skogsprodukter ska skördas i en takt som inte överskrider nivåer som varaktigt kan upprätthållas.
- 5.6.1. Större skogsbrukare ska tillse att avverkning och annat nyttjande av skogen är långsiktigt hållbart. Dokumentation över långsiktigt hållbara avverkningsnivåer ska finnas.
- 5.6.2. Övriga skogsbrukare ska tillse att långsiktiga avverkningsnivåer hålls genom att tillämpa 10-11§ skogsvårdslagen och fastighetens skogsbruksplan.
- 5.6.2SA. Samma som 5.1.1SA.
- 5.6.3. Större skogsbrukare ska tillse att det finns rutiner för att säkerställa att avverkningsnivåer under en längre period inte överskrider de angivna långsiktigt hållbara nivåerna.
- 5.6.1-5.6.3 VER: Avverkningsberäkningar. Dokumentation. Intervjuer. Fältbesök.
- 5.6.2SA VER: Plandokumentation. Intervjuer. Fältbesök.

PRINCIP 6: MILJÖPÅVERKAN

Skogsbruket ska bevara den biologiska mångfalden och därtill knutna värden, vattentillgångar, jordar, unika och känsliga ekosystem och naturtyper och därigenom bibehålla de ekologiska funktionerna och skogens karaktär.

KRITERIUM 6.1

- 6.1 Utvärdering av miljöpåverkan ska vara genomförd och nöjaktigt integrerad i skogsbrukets skötselsystem. Utvärderingen ska anpassas till skogsbrukets omfattning och intensitet samt särarten hos de påverkade tillgångarna. Utvärderingen ska omfatta hänsyn till påverkan på landskapsnivå liksom inverkan av lokal bearbetningsutrustning. Miljöpåverkan ska utvärderas innan lokalt störande verksamhet påbörjas.
- 6.1.1. Skogsbrukare ska dokumentera sitt markinnehav i enlighet med bilaga 3A och bilaga 3B.
- 6.1.1SA.** Samma som 7.1.a-bS, 7.1.fS, 7.1.gSA.
- 6.1.2. Större skogsbrukare ska planera i ett landskapsekologiskt perspektiv, med hänsyn till egen arrondering och andra lokala förutsättningar.
- 6.1.3. Större skogsbrukare ska planera skogsbruket i syfte att uppnå en landskapsekologiskt balanserad åldersfördelning, med särskilt beaktande av andelen äldre skog i landskap med brist på sådan.
- 6.1.4. Större skogsbrukare ska ha ekologiska landskapsplaner eller motsvarande med förklaringar. Dessa ska finnas dokumenterade och vara offentligt tillgängliga.
- 6.1.5. Övriga skogsbrukare ska tillse att regionala aktionsplaner eller motsvarande¹⁴ beaktas i samband med skogsbruksplanläggning.
- 6.1.5SA.** Vid skogsbruksplanläggning ska i möjligaste mån regionala aktionsplaner eller motsvarande¹⁴ beaktas utifrån fastighetens förutsättningar.
- 6.1.6S Skogsbrukare ska inte använda oprövade skogsbruksmetoder och material med potentiellt avsevärda negativa effekter på människan eller naturen utan att dessa är godkända av Svenska FSC.
- 6.1.7. Skogsbrukare ska genomföra miljö- och naturvärdesbedömning¹⁵ på beståndsnivå före större skogliga åtgärder och dokumentera resultatet samt planera och genomföra skogsbruket för att minimera negativa effekter.
- 6.1.7SA.** Skogsbrukare ska genomföra miljö- och naturvärdesbedömning¹⁵ på beståndsnivå före större skogliga åtgärder och dokumenterar resultatet i de fall naturvärdesbedömning inte har skett i samband med skogsbruksplanläggning.
- 6.1.1S -6.1.3 VER: Kontroll av planinstrumentet, bristanalys.

---

¹⁴ Exempel på regional aktionsplan; Skogsvårdsstyrelsen Mälardalen 2000. Aktionsplan för biologisk mångfald och uthålligt skogsbruk i region Mälardalen

¹⁵ Enligt bilaga 4.

6.1.4 VER: Rutiner, intervjuer.

6.1.5 VER: Plandokumentation, kunskap om regionala aktionsplaner eller motsvarande.

6.1.6 VER: Yttrande från nationella representationen.

6.1.7 VER: intervjuer, fältkontroll utförda naturvärdesbedömningar.

6.1.5-6.1.7SA VER: Plandokumentation, intervjuer, fältbesök och utförda naturvärdesbedömningar.

KRITERIUM 6.2

- 6.2 Det ska finnas regler och rutiner, för att skydda sällsynta, hotade och utrotningshotade arter och deras habitat (t ex boplats- och födosöksområden). Naturvårdsområden och skyddsområden ska avsättas i skälig omfattning med hänsyn till skogsbrukets omfattning och intensitet samt särarten hos de påverkade tillgångarna. Otillbörlig jakt, fiske, fångst, samt insamlande ska kontrolleras.
- 6.2.1S. Skogsbrukare ska undanta från alla skogsbruksåtgärder, förutom åtgärder påkallade för att bevara eller främja biotopens naturliga eller hävdbetingade biologiska mångfald alla¹⁶:
- a) Utpräglat olikåldrig och skiktad naturskog med riklig förekomst av gamla/grova träd och rikligt med grövre död ved i olika nedbrytningsstadier¹⁷
  - b) Nyckelbiotoper enligt Skogsstyrelsens definition och metodik (1995).
  - c) Impediment (mark vars virkesproducerande förmåga är mindre än 1m³sk per hektar och år).
- 6.2.2S. Skogsbrukare ska tillse att skötselkrävande nyckelbiotoper sköts enligt definierade och dokumenterade skötsel mål.
- 6.2.3. Skogsbrukare ska utvärdera information om samt dokumenterar förekomst och hänsyn gällande rödlistade arter (se Bilaga 5) utanför avgränsade nyckelbiotoper.
- 6.2.4. Skogsbrukare ska genomföra påvisbara åtgärder för att säkra förekomster av rödlistade arter (enligt 6.2.3.) utanför avgränsade nyckelbiotoper. Sådana åtgärder kan vara generella, och innefatta detaljhänsyn eller hänsynsytor vid avverkning, alternativt specifika genom punktinsatser eller avsättningar av skog för naturvårdsändamål.
- 6.2.4SA. Skogsbrukare ska ta hänsyn till förekomster av kända rödlistade arter (bilaga 5) utanför avgränsade nyckelbiotoper och genomför påvisbara åtgärder för att skydda dessa. Hänsynsåtgärderna kan vara generella, och innefatta detaljhänsyn eller hänsynsytor vid avverkning, alternativt specifika genom punktinsatser eller avsättningar av skog för naturvårdsändamål.
- 6.2.5. Skogsbrukare ska dokumentera förekomst och hänsyn gällande kända rovfågelbon och tjäderspelplatser samt genomföra påvisbara åtgärder för att skydda dessa.
- 6.2.5SA. Skogsbrukare ska ta hänsyn till kända rovfågelbon och tjäderspelplatser samt genomför påvisbara åtgärder för att skydda dessa.

¹⁶ Åtgärder för att främja friluftslivet får vidtas under förutsättning att den biologiska mångfalden inte skadas.

¹⁷ Definitionen tolkas i ett regionalt perspektiv med beaktande av ståndortens och skogstypens förutsättningar. Beträffande tolkning i fjällnära skog se indikator 9.3.2.

- 6.2.6S. Skogsbrukare ska undvika avverkning i skiktade lövdominerade skogar under fåglarnas häckningsperiod.
- 6.2.7. Skogsbrukare ska inte anlägga skog på:
a) avgränsade öppna eller igenväxande kulturmarker i skogslandskapet mindre än 0,5 hektar,
b) öppna och igenväxande kulturmarker med särskilda natur- och kulturvärden där den hävdbebyggade artsammansättningen ännu är tydlig (torplägen, äldre odlingar).
- 6.2.7SA. Skogsbrukare ska inte anlägga skog på:
a) avgränsade öppna eller igenväxande kulturmarker i skogslandskapet mindre än 0,5 hektar.¹⁸
b) öppna och igenväxande kulturmarker med särskilda natur- och kulturvärden där den hävdbebyggade artsammansättningen ännu är tydlig (torplägen, äldre odlingar).
- 6.2.8S. Skogsbrukare ska bevara eller tillskapa öppna brynmiljöer, om möjligt hävdade, i samband med skogliga åtgärder i beståndet.
- 6.2.9S. Skogsbrukare ska planera sitt skogsbruk så att framtida beskuggning av solexponerade bryn, åkerholmar och andra småbiotoper undviks.
- 6.2.10S. Skogsbrukare ska eftersträva att bevara den hävdbebyggade biologiska mångfalden vid hanterande av ohävdade ängs- eller hagmarker med särskilda naturvärden där artsammansättningen ännu bär prägelse av tidigare hävd. Naturvärden knutna till tidigare friväxande grova träd samt kulturlandskapets träd- och buskarter ska gynnas.
- 6.2.11S. Skogsbrukare ska sköta, där förutsättningar finns, övriga beskogade tidigare öppna kulturmarker så att närområdet i anslutning till ännu öppen kulturmark domineras av lövträd under hela omloppstiden.
- 6.2.12. Skogsbrukare ska övervaka markinnehavet med avseende på otillåten jakt och fiske samt vidtar korrigerande och förebyggande åtgärder vid behov.
- 6.2.12SA. Samma som 1.5.1SA.

6.2.1-6.2.12 VER: Rutiner. Dokumentation. Intervjuer. Fältkontroll.

6.2.1-6.2.12SA VER: Plandokumentation. Intervjuer. Fältbesök.

KRITERIUM 6.3

- 6.3 Ekologiska funktioner och värden ska bevaras intakta förstärkas eller återskapas exempelvis vad gäller:
- a) Skogsförnygring och succession.
b) Genetisk mångfald, art- och ekosystemdiversitet.
c) Naturliga kretslopp som påverkar skogsekosystemets produktivitet.
- 6.3.1. Skogsbrukare ska ståndortsanpassa skogsskötselåtgärderna och dokumenterar dessa.

---

¹⁸ Gäller inte markinnehav med mindre än 20 ha produktiv skogsmark.

- 6.3.1SA.** Skogsbrukare ska ståndortsanpassa skogsskötselåtgärderna.
- 6.3.2. Skogsbrukare ska ha kunskap om skogsbruksmetoder som i väsentliga avseenden efterliknar naturlig/hävdskapad dynamik och när dessa är att föredra.
- 6.3.3S. Skogsbrukare ska använda metoder såsom fröträdsställning, skärm, luckhuggning, blädning, plockhuggning där de åstadkommer god föryngring med för ståndorten och skötselmålen lämpliga trädslag.
- 6.3.4S. Skogsbrukare ska lämna alla högstubbar, lågor och andra träd som varit döda längre tid än 1 år förutom då de:
- a) utgör en säkerhetsrisk för dem som arbetar i skogen eller för allmänheten inom rekreationsområden,
  - b) blockerar frekvent nyttjade stigar och vägar,
  - c) är klenare avverkningsrester,
  - d) utgör yngelmateriel för skadeinsekter vid dokumenterad risk för massförökning ¹⁹.
- 6.3.5S. Skogsbrukare ska lämna alla högstubbar, lågor och andra träd som har varit döda kortare tid än 1 år ²⁰:
- a) från naturvärdesträd (6.3.18) och andra träd som tidigare lämnats som naturhänsyn
  - b) i områden avsatta för naturvård inklusive hänsynsytor
  - c) på impediment
- 6.3.6S. Skogsbrukare ska lämna vid tillvaratagande av vindfällan på hyggen, i medeltal, minst två grövre nya vindfällan per hektar förutom sådant som avses i 6.3.4S och 6.3.5S.
- 6.3.7S. Skogsbrukare ska tillskapa minst tre ²¹ högstubbar ²² eller ringbarkade träd i medeltal per hektar avverkad yta vid föryngringsavverkning och grövre gallring. Skogsbrukare ska sträva efter att fördela dessa i så lika antal som möjligt på grövre, icke naturvärdesträd av tall, gran, björk och asp.
- 6.3.8. Skogsbrukare ska planera och genomföra skogsbruksåtgärder så att lövträd, där naturliga förhållanden så medger, utgör minst 10 % av volymen ²³ (5 % i området norr om Limes Norrlandicus) vid föryngringsavverkning, räknat i medeltal inklusive absoluta närområden. Naturligt förekommande lövträdslag ska normalt bibehållas i beståndet.

---

¹⁹ Större sammanhängande områden med död skog får åtgärdas för anläggning av ny skog enligt kraven i Skogsvårdslagen.

²⁰ I tätortsnära skogar och längs allmänt nyttjade leder ska åtgärder vidtas rörande död ved för framkomlighet och säkerhet. Åtgärder kan även vidtas då det är påkallat av arbetsmiljöskäl.

²¹ Vid föryngringsavverkning i ek- och bokbestånd tillskapas död ved, så att det vid avvecklingen av det gamla beståndet finns minst två ringbarkade träd eller högstubbar av huvudträdslaget i medeltal per hektar avverkad yta. Av övriga ädellövträd behöver inga högstubbar eller ringbarkade träd skapas.

²² Kapade på högsta säkra höjd.

²³ Inklusive högstubbar av lövträd.

6.3.8SA. Skogsbrukare ska planera och genomföra skogsbruksåtgärder så att lövträd, där naturliga förhållanden så medger, prioriteras som generell naturhänsyn vid röjning, gallring och slutavverkning. Syftet ska vara att den generella hänsynen tillsammans med de lövträd som sköts för virkesproduktion ska uppgå till 10 % av volymen i slutavverkningsbestånden söder om Limes Norrlandicus (5 % i norr). Naturligt förekommande lövträdslag ska normalt bibehållas i beståndet.

Om någon av följande förutsättningar föreligger ska lägre lövträdsinslag kunna tillämpas på beståndsnivå:

På markinnehav där minst 10 % av skogsmarksarealen (5 % i norr) har lövträdsdominerade naturvårdsavsättningar enligt 6.4.1S

På markinnehav där lövdominerade bestånd eller bestånd med lövdominans som skötsel-mål inom nära framtid utgör minst 20 % av skogsmarksarealen (10 % i norr)

Vägledning SLIMF:

Tillräckligt lövträdsinslag på beståndsnivå ska dock alltid tillämpas över hela omloppstiden för att kunna säkerställa en god och funktionell naturhänsyn vid alla skötselåtgärder inklusive föryngringsavverkning och i det framtida beståndet i enlighet med indikatorerna 6.3.7, 6.3.16 och 6.3.19.

- 6.3.9S. Skogsbrukare ska planera och bruka markinnehavet så att på sikt en areal motsvarande minst 5 % av arealen frisk och fuktig skogsmark ²⁴ utgörs av lövrika bestånd som domineras av lövträd under merparten av omloppstiden. Bestånden ska skötas så att goda betingelser för lövträdsanknuten biologisk mångfald främjas. Kravet gäller där naturliga föryngrings- och tillväxtbetingelser ger förutsättningar för löv.
- 6.3.10S. Skogsbrukare med markinnehav inom den nemorala zonen utanför granens naturliga utbredningsområde, ska planera och bruka innehavet så att på sikt mindre än 50 % av den produktiva skogsmarksarealen utgörs av bestånd dominerade av gran (tillsammans med eventuella bestånd dominerade av främmande trädslag).
- 6.3.11. Större skogsbrukare ska genomföra påvisbara åtgärder ²⁵ för att möjliggöra för att beteskänsliga trädslag naturligt ska kunna utvecklas till trädformiga individer.
- 6.3.12. Större skogsbrukare ska genomföra alla rimliga åtgärder för att bränna en areal motsvarande minst 5 % av föryngringsarealen ²⁶ på torr och frisk mark under en femårsperiod. Avverkning och bränning ska planera så att brandgynnade arter främjas och att näringsurlakning direkt ut i vattendrag minimeras (se även bilaga 6 om bränning).
- 6.3.13. Större skogsbrukare ska dokumentera alla bränningsåtgärder i plandokument och skogliga register.
- 6.3.14S. Skogsbrukare ska avgränsa, i första hand på barmark, som hänsynsytor:
a) småbiotoper med särskilda naturvärden;

²⁴ Lövträdsdominerade områden som avsatts enligt 6.4.1-6.4.3 får inräknas norr om Limes Norrlandicus. Fjällnära skog ovan Naturvårdsgränsen, definierad enligt Naturskyddsföreningen (1988), är undantagen kraven i 6.3.9.

²⁵ Baserat på bedömning i ett landskapsperspektiv, bästa tillgängliga kunskap samt samråd med jägarorganisationer.

²⁶ Företrädesvis väljs tidigare brandpåverkad mark, förutom sådana lavmarker som är viktiga för rennäringen. Där förutsättningar finns används naturlig föryngring. Undantag medges för regioner där naturliga bränder varit av underordnad betydelse. Hit hör fjällnära skog, västra Västergötland, västra Småland, Halland, Skåne samt

södra

Blekinge. Undantag medges också i tätortsnära skog samt på Öland och Gotland.

b) vid behov skyddszoner i anslutning till biotoper med särskilda naturvärden.

- 6.3.15S. Skogsbrukare ska i anslutning till våtmarker och impediment främja kontinuerligt besko-
gade, om möjligt skiktade, topografiskt, hydrologiskt och ekologiskt betingade övergångs-
zoner. Avgränsning ska i första hand ske på barmark.
- 6.3.16S. Skogsbrukare ska lämna stormfasta träd av olika trädslag med goda förutsättningar att
utvecklas till grova och gamla träd under nästa omloppstid i syfte att åstadkomma minst
10 sådana träd ²⁷ per hektar i kommande skogsgeneration (inklusive relevanta naturvär-
desträd enligt 6.3.18S) Avser genomsnitt på produktiv mark inom behandlingsenheten
inklusive övergångszoner och hänsynsytor.
- 6.3.17S. Skogsbrukare ska lämna hänsynsytor, kantzoner eller trädgrupper samt naturvärdesträd
(6.3.18S) på sådant sätt att större kala ytor undviks.
- 6.3.18S. Skogsbrukare ska lämna och värna, vid alla skogsbruksåtgärder, alla naturvärdesträd ²⁸ :
- a) avvikande, särskilt grova och/eller gamla träd;
  - b) grova träd med påtagligt vid och grovgrenig och/eller platt krona,
  - c) grova, tidigare frivuxna, s.k. hagmarksgranar,
  - d) grova aspar och alar där sådana inte förekommer rikligt, i barrdominerade bestånd,
  - e) trädformig sälg, rönn, oxel, lönn, lind, hägg och fågelbär, samt grov hassel i barrdomi-
nerade bestånd,
  - f) grova enar,
  - g) träd med påtagliga, öppna brandlyror,
  - h) hålträd och träd med risbon,
  - i) träd med tydliga äldre kulturspår,
  - j) enstaka eller mindre grupper av ädla lövträd i det boreala skogslandskapet.
- 6.3.19S. Skogsbrukare ska planera och bruka sitt markinnehav så att ett betydande antal lövträd
och ett lämpligt antal övriga träd ges goda livsbetingelser för att därigenom kunna bilda
naturvärdesträd.
- 6.3.20. Skogsbrukare ska övervaka och dokumentera efterlevnaden av indikatorerna 6.3.14-
6.3.19 och genomföra korrigerande och förebyggande åtgärder om indikatorerna inte
uppfylls.
- 6.3.21. Skogsbrukare ska bedriva skogsbruket i former som syftar till att upprätthålla markens
naturliga processer och långsiktiga produktionsförmåga samt undviker att skada andra
ekosystem och biologisk mångfald. Skogsbrukare som tillför/återför kväve/mineralämnen
ska med stöd av övergripande dokumentation ²⁹ visa att åtagandena inte utförs i strid
mot detta.

---

²⁷ Antalet kan minskat där naturvärdesträden utgörs av ek eller bok.

²⁸ Undantag medges där träden ingår i det normala skogsskötselprogrammet, exempelvis timmerställningar,
skärm-
ställningar, fröträdställningar yngre än 25 år, huvudstammar i bestånd av ädla lövträd. Undantag medges även
vid
vägbyggnad och vid risk för skador på människor och byggnader samt för träd i anslutning till elledningar.

²⁹ Se bilaga 7 gällande kväve.

- 6.3.21SA. Skogsbrukare ska bedriva skogsbruket i former som syftar till att upprätthålla markens naturliga processer och långsiktiga produktionsförmåga samt undviker att skada andra ekosystem och biologisk mångfald.
- 6.3.22. Skogsbrukare ska tillse att all kvävegödsling sker i enlighet med Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt rekommendationer enligt indikator 6.3.21.
- 6.3.22SA. Skogsbrukare ska tillse att all kvävegödsling sker i enlighet med Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt rekommendation enligt indikator 6.3.21SA29.
- 6.3.23. Skogsbrukare ska tillse vid uttag av biobränsle att Skogsstyrelsens rekommendationer följs. Uttaget dokumenteras på beståndsnivå.
- 6.3.23SA. Skogsbrukare ska tillse att Skogsstyrelsens rekommendationer följs vid uttag av biobränsle.
- 6.3.24S. Skogsbrukare ska tillse vid kompensation av näringsämnen/askåterföring för biobränsleuttag, skogsmarkskalkning och vitaliseringsgödsling att detta sker i enlighet med Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.
- 6.3.25. Skogsbrukare ska använda sig vid planering och skogsbruksåtgärder av uppdaterad kunskap från nya forskningsresultat om skogsbrukets inverkan på skogsmarkens långsiktiga produktionsförmåga.
- 6.3.1 VER: Instruktioner, planer, fältkontroll, intervjuer, kunskap/utbildning.
- 6.3.1-6.3.24SA VER: Plandokumentation, fältbesök, dokumentation över biobränsleuttag och gödsling.
- 6.3.2 – 6.3.3 VER: Intervjuer, kunskap/utbildning, fältkontroll.
- 6.3.2-6.3.8 VER: Fältkontroll, kontroll av planer och instruktioner samt kontroll med skogsbrukare.
- 6.3.9-10 VER: Fältkontroll, nuvarande ädellövskogsandel, kontroll av planer och instruktioner samt kontroll med skogsbrukare.
- 6.3.11 VER: Planer, fältkontroll.
- 6.3.12 - 6.3.13 VER: Dokumentation, bränningsplaner, bränningsstatistik, fältkontroll.
- 6.3.14 – 6.3.18 VER: Fältkontroll, större skogsbrukare och paraplyorganisationer följer upp och dokumenterar hänsynens omfattning.
- 6.3.22-6.3.25 VER: Fältbesök och intervjuer, register över skogsmark som gödslats och skogsmark där biobränsleuttag skett.

KRITERIUM 6.4

- 6.4 Ett för landskapet representativt urval av befintliga ekosystem ska bevaras i sitt naturliga tillstånd och märkas ut på kartor. Detta ska ske i lämplig omfattning med hänsyn till skogsbrukets omfattning och intensitet samt särarten hos de påverkade tillgångarna.
- 6.4.1S. Skogsbrukare ska undanta minst 5 % av sin produktiva skogsmarksareal (enligt Bilaga 8) från andra åtgärder än skötsel påkallad för att bevara och främja biotopens naturliga eller hävdbeingade biologiska mångfald ³⁰.

³⁰ I områden avsatta för naturvårdsändamål sker ingen avverkning under fåglarnas häckningsperiod.

- 6.4.2S. Skogsbrukare ska vid urval och avgränsning av områden i 6.4.1S prioritera områden efter deras betydelse för den biologiska mångfalden och representativitet i landskapet.
- 6.4.3S. Inom områden definierade enligt 6.4.1-6.4.2S kan skogsbrukare utföra åtgärder för att främja friluftslivet under förutsättning att den biologiska mångfalden inte skadas.

6.4.1-6.4.3 VER: Kontroll av planmaterialet. Fältkontroll.

6.4.1-6.4.3SA VER: Plandokumentation, intervju, fältbesök.

KRITERIUM 6.5

- 6.5 Skriftliga riktlinjer ska utarbetas och tillämpas för att kontrollera erosion, minimera skogs-skador vid avverkning, vägbyggen och alla andra mekaniska störningar samt för att skydda vattentillgångar.
- 6.5.1S. Skogsbrukare ska begränsa markberedning till de ståndorter där åtgärden behövs för att uppnå god förnygring samt anpassar metod och intensitet till ståndortens förutsättningar.
- 6.5.2S. Skogsbrukare ska använda intermittenta markberedningsmetoder på fuktiga marker och marker med risk för erosion samt ska inte utföra markberedning i kantzoner mot vatten och på blöta marker.
- 6.5.3. Skogsbrukare ska ha rutiner för att undvika att betydande körskador ³¹ uppstår i samband med skogsbruksåtgärder. Rutinerna ska inbegripa nyttjandet av lämplig metodik och teknik för att undvika betydande skador vid drivning speciellt där transporter korsar vattendrag.
- 6.5.3SA. Skogsbrukare ska tillse att betydande körskador undviks i samband med skogsbruksåtgärder, speciellt där transporter korsar vattendrag.
- 6.5.4. Skogsbrukare ska ha rutiner för att åtgärda betydande körskador i de fall sådana uppkommer.
- 6.5.4SA. Skogsbrukare ska åtgärda betydande körskador.
- 6.5.5. Skogsbrukare ska tillse vid nybyggnation av vägar att rutiner finns som bevarar naturliga vattendrags sträckning samt undviker skador på vattendragen.
- 6.5.5SA. Skogsbrukare ska tillse att vid nybyggnation av vägar bevara naturliga vattendrags sträckning samt undvika skador på vattendragen.
- 6.5.6S. Skogsbrukare ska åtgärda i samband med upprustning av vägtrummor befintliga vandringshinder orsakade av trummorna.
- 6.5.7. Större skogsbrukare ska upprätta åtgärdsplaner i särskilt värdefulla vattendrag för att ta bort vandringshinder för vattenlevande organismer, som orsakats av vägtrummor.
- 6.5.8S. Skogsbrukare ska inte anlägga nya diken för markavvattning på tidigare odikad mark ³².

---

³¹ Med betydande körskador avses exempelvis skador som orsakar påtaglig erosion och slamföring till vattendrag, spårbildning som förändrar vattenflödets riktning, skador i områden med särskilda naturvärden och spårbildning i miljöer av särskild betydelse för friluftslivet, särskilt i närheten i tätorter.

³² Undantag medges vid översvämningar som hotar beståndets livskraft under förutsättning att erforderliga tillstånd inhämtats av berörda myndigheter.

- 6.5.9S. Skogsbrukare ska tillämpa skyddsdikning enbart då det är uppenbart att Skogsvårdslagens föryngringskrav annars inte kan uppfyllas.
- 6.5.10S. Skogsbrukare ska säkerställa att diken och vägdiken inte mynnar ut i vattendrag, sjöar och värdefulla våtmarker. Undantag kan göras på grund av ogynnsam topografi eller andra speciella förhållanden.
- 6.5.11S. Skogsbrukare ska inte underhålla tidigare anlagda diken på lågproduktiva³³ torvmarker³⁴.
- 6.5.12. Skogsbrukare ska ha kännedom om befintliga naturvärden, även nedströms, och restaureringsmöjligheter innan dikesrensning tillämpas. Skyddsåtgärder tillämpas och hänsyn dokumenteras.
- 6.5.12SA. Skogsbrukare ska ta hänsyn till befintliga naturvärden (även nedströms) och restaureringsmöjligheter vid dikesrensning.
- 6.5.13S. Skogsbrukare som utför dikesrensning och skyddsdikning ska vid behov konstruera funktionella sedimentationsdammar för att minimera negativa effekter från sedimentation.
- 6.5.14. Skogsbrukare ska ha rutiner som medför att åtgärder längs vattendrag och öppna vattenytor främjar kontinuerligt beskogade, om möjligt skiktade, topografiskt, hydrologiskt och ekologiskt betingade övergångszoner.
- 6.5.14SA. Skogsbrukare ska tillse att åtgärder längs vattendrag och öppna vattenytor främjar kontinuerligt beskogade, om möjligt skiktade, topografiskt, hydrologiskt och ekologiskt betingade övergångszoner.
- 6.5.15S. Skogsbrukare ska planera och bruka sitt markinnehav så att lövdominerade bestånd med goda förutsättningar för biologisk mångfald bibehålls och/eller skapas:
- a) på fuktig sedimentmark som gränsar till vattendrag och öppna vattenytor,
  - b) i sedimentraviner,
  - c) på andra naturligt lövdominerade fuktiga/blöta marker.
- 6.5.16. Skogsbrukare ska beakta vattenmiljöer vid avsättning av skogsmark för naturvårdsändamål.
- 6.5.17. Skogsbrukare ska beakta våtmarks- och vattenmiljöer i ett avrinningsområdesperspektiv och inte enbart med beaktande av det egna innehavet. Särskild hänsyn ska tas till våtmarks- och vattenmiljöer med höga naturvärden.
- 6.5.17SA. Skogsbrukare ska beakta vattenmiljöer i sitt skogsbruk och ta särskild hänsyn till våtmarks- och vattenmiljöer med höga naturvärden, exempelvis vid avsättning av skogsmark för naturvårdsändamål.

---

³³ Klassificerade som lavtyp, lavrik typ, fattigristyp, kråkbär-ljungtyp och starr- fräkentyp enligt Hägglund & Lundmark 1987. Bonitering, Del 1. Definitioner och anvisningar. Skogsstyrelsen, Jönköping. 53 sidor.

³⁴ Undantag medges för underhåll av avloppsdiken från andra, tidigare dikade bestånd, av mer högproduktiv karaktär än listade ovan.

- 6.5.18. Större skogsbrukare ska ha rutiner som inbegriper beaktandet av behov och praktiska/ekonomiska möjligheter att återskapa vattenmiljöer vid ekologisk landskapsplanering.
- 6.5.19. Större skogsbrukare ska övervaka och dokumentera efterlevnaden av indikatorerna 6.5.1-6.5.18. samt utför korrigerande och förebyggande åtgärder om indikatorerna inte uppfylls.

6.5.1 – 6.5.19 VER: Rutiner, motiveringar, uppföljningar, intervjuer, fältbesök, plandokumentation.

6.5.1 – 6.5.17SA VER: Plandokumentation, intervjuer, fältbesök.

KRITERIUM 6.6

- 6.6 Skogsbrukets skötselsystem ska gynna utvecklingen och införandet av miljövänliga, icke-kemiska metoder för bekämpning av skadegörare samt sträva efter att undvika användning av kemiska bekämpningsmedel. Följande bekämpningsmedel ska vara förbjudna: de medel som av WHO (Världshälsoorganisationen) klassas som typ 1A och 1B och de som innehåller klorerade kolväten; bekämpningsmedel som är beständiga, giftiga eller vars derivat förblir biologiskt aktiva och anrikas i näringskedjan utöver den avsedda effekten; liksom alla bekämpningsmedel som är förbjudna enligt internationella avtal. Om kemikalier används ska lämplig utrustning och utbildning tillhandahållas för att minimera riskerna för hälsa och miljö.
- 6.6.1S. Skogsbrukare ska begränsa riskerna för svamp-, vind- och insektsskador genom tillämpning av 29§ skogsvårdslagens med föreskrifter.
- 6.6.2S. Bekämpningsmedel med följande farobeteckning (enligt Kemikalieinspektionens klassificering) ska inte användas på skogsmark ³⁵ : mycket giftig, giftig, frätande, hälsoskadlig samt miljöfarlig (eller bekämpningsmedel som är klassade som "Highly hazardous pesticides" i FSC-POL-30-001) om inte undantag beviljats av FSC ³⁶.
- 6.6.3S. Vid eventuell användning av kemiska bekämpningsmedel och behandlade plantor ska skogsbrukare vidta de skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått som föreskrivs för att undvika skada eller olägenhet för människors hälsa och för miljön. Bästa möjliga teknik ska används.

³⁵ Med användning på FSC-certifierad skogsmark avses såväl plantering av plantor som behandlats mot snytbaggeangrepp i plantskolan som efterbehandling i fält. Plantskolornas övriga kemikalieanvändning avses inte.

³⁶ Undantag för att använda kemiska bekämpningsmedel som finns på FSC:s lista över "Highly hazardous pesticides" kan endast ges av FSC Policy and Standard Unit. För att få undantag att använda bekämpningsmedel som finns med på listan måste skogsbrukare ansöka hos FSC Policy and Standard Unit enligt FSC-POL-30-001 (2005) FSC

pesticides policy och tillhörande dokument. För användning av sådana bekämpningsmedel i Sverige krävs dessutom ansökan om tillstånd hos FSC Sverige.

När det gäller bekämpningsmedel som inte klassas som "Highly hazardous pesticides", kan styrelsen för Svenska

FSC efter ansökan besluta om undantag från 6.6.2 om det finns särskilda skäl. Reglerna för eventuella undantag beslutas av svenska FSC(Se bilaga 9 "Åtaganden samt kriterier och rutiner för undantag för användning av kemiska bekämpningsmedel mot snytbagge").

- 6.6.4. Instruktioner och produktinformationsblad ska finnas tillgängligt på tillämpligt språk där verksamheten bedrivs.
- 6.6.5. Skogsbrukare ska tillse att den som utför behandling eller plantering har tillräcklig kompetens³⁷.
- 6.6.5SA. Den som utför behandling eller plantering ska ha tillräcklig information och kompetens³⁷.**
- 6.6.6. I samband med inköp av plantor ska skogsbrukare ställa krav på att plantproducenten minimerar användning av bekämpningsmedel i plantskolor och oönskad påverkan av kemiska bekämpningsmedel.

6.6.1 VER: Beslut om undantag.

6.6.1-6.6.5SA VER: Beslut om undantag, intervjuer, fältbesök.

6.6.2 VER: Instruktioner på tillämpliga språk, rutiner, fältkontroll, intervjuer med berörda intressenter och berörda fackliga organisationer. Föreskrifter, anvisningar, råd och checklistor från berörda myndigheter.

6.6.3-6.6.5 VER: Miljöledningssystem hos plantskolan.

6.6.6 VER: Upphandlingskrav på plantor.

KRITERIUM 6.7

- 6.7 Kemikalier, behållare, flytande och fast icke-organiskt avfall, inklusive drivmedel och olja, ska undanskaffas på ett från miljösynpunkt lämpligt sätt till därför avsedd plats.
- 6.7.1S. Skogsbrukare ska ha rutiner som medför lagenlig och miljövänlig hantering av kemikalier, drivmedel, oljor och icke-organiskt avfall.
- 6.7.2. Skogsbrukare ska säkerställa att alla anställda och entreprenörer som hanterar kemikalier, drivmedel, oljor och icke-organiskt avfall har tillräcklig kompetens.

6.7.1-6.7.2 VER: Instruktioner och rutiner, fältkontroll, intervjuer, dokumentation.

6.7.1SA VER: Intervjuer, fältbesök.

KRITERIUM 6.8

- 6.8 Biologiska bekämpningsmedel ska användas i så liten omfattning som möjligt. Användningen ska vara dokumenterad, övervakad och noggrant reglerad i enlighet med nationella lagar och internationellt accepterade vetenskapliga rön. Användning av genmodifierade organismer ska vara förbjuden.
- 6.8.1. Skogsbrukare ska tillse att endast vetenskapligt väl utvärderade och effektiva biologiska bekämpningsmedel används.

---

³⁷ Bekämpningsmedel AFS 1998:6
 Kemiska arbetsmiljörisker AFS 2000:4
 Systematiskt arbetsmiljöarbete AFS 2001:1
 Användning av personlig skyddsutrustning AFS 2001:3
 Första hjälpen och krisstöd AFS 1999:7
 Minderåriga AFS 1996:1
 Arbetsplatsens utformning AFS 2000:2

- 6.8.2. Skogsbrukare ska utföra eventuell användning av biologiska bekämpningsmedel med lämplig teknik och metod på så sätt att användningen minimeras och skada på miljön och människor undviks.
- 6.8.2SA. Skogsbrukare som använder biologiska bekämpningsmedel ska använda endast av Kemikalieinspektionen godkända medel och tillse att villkor meddelade av Kemikalieinspektionen följs vid användning.
- 6.8.3. Detta ska säkerställas bland annat genom att produktinformationsblad finns tillgängliga där verksamheten bedrivs.
- 6.8.4. Skogsbrukare ska tillse att den som utför behandling har tillräcklig kompetens.
- 6.8.5. Skogsbrukare får i samband med massförökning av skadeinsekter använda biologiska bekämpningsmedel enligt villkor meddelade från Kemikalieinspektionen.
- 6.8.6S. Skogsbrukare ska inte använda genmodifierade organismer.
- 6.8.1- 6.8.6 VER: Instruktioner och rutiner, fältkontroll, intervjuer, eventuella beslut av kemikalieinspektionen.
- 6.8.2-6.8.6SA VER: Intervjuer, fältbesök.

KRITERIUM 6.9

- 6.9 Användningen av främmande arter ska regleras noggrant och aktivt följas upp för att undvika negativa ekologiska effekter.
- 6.9.1. Skogsbrukare som anlägger och/eller sköter bestånd med främmande trädslag ska ha genom övergripande dokumentation, försök och/eller erfarenhet/kännedom om produktions- och kvalitetsfördelar i förhållande till inhemska trädslag samt om eventuella negativ miljöpåverkan som användningen av främmande trädslag kan leda till.
- 6.9.2S. Främmande trädslag kan användas med stor restriktivitet sedan det visats genom försök eller erfarenhet att trädslaget:
- ger betydande produktions- eller andra fördelar i förhållande till inhemska trädslag
  - är ekologiskt väl anpassat till de ståndorter där det används
  - ger endast ringa självspridning till omgivningen
  - inte har påtagliga negativa effekter på andra ekosystem eller biologisk mångfald
  - inte ger betydande negativa effekter på markens naturliga processer och långsiktiga produktionsförmåga
- 6.9.3. Skogsbrukare ska begränsa eventuell användning av främmande trädslag så att den totala arealen nyanlagda bestånd med främmande trädslag från 2009 högst uppgår till 5 % av den produktiva skogsmarksarealen ³⁸.

³⁸ Återbeskogning med främmande trädslag på mark som tidigare dominerats av främmande trädslag omfattas inte av arealbegränsningen.

- 6.9.3SA. Skogsbrukare ska begränsa eventuell användning av främmande trädslag så att den totala arealen nyanlagda bestånd med främmande trädslag från 2009 högst uppgår till 5 % av den produktiva skogsmarksarealen ³⁸. Skogsbrukare med ett markinnehav på 50 hektar eller mindre begränsar eventuell nyanvändning av främmande trädslag till maximalt 2,5 hektar av den produktiva skogsmarken.
- 6.9.4. Skogsbrukare ska tillse att rutiner finns för anläggning och skötsel av bestånd med inslag av främmande trädslag om sådana finns.

- 6.9.5. Skogsbrukare som nyanlägger bestånd med främmande trädslag enligt 6.9.2S, ska vidta extra och mer omfattande åtgärder för att förstärka hänsyn till viktiga natur- och miljövärden. Omfattning och genomförande av dessa åtgärder ska stå i tydlig relation till arealen av nyanläggning av bestånd med främmande trädslag. Val och genomförande av åtgärder ska baseras på en analys av viktiga natur- och miljövärden som behöver förstärkas i det aktuella landskapet. Planerade och vidtagna åtgärder ska redovisas regelbundet och göras offentligt tillgängligt ³⁹.
- 6.9.5SA. Skogsbrukare som nyanlägger bestånd med främmande trädslag enligt 6.9.2S, ska vidta extra och mer omfattande åtgärder för att förstärka hänsyn till viktiga natur- och miljövärden. Omfattning och genomförande av dessa åtgärder ska stå i tydlig relation till arealen av nyanläggning av bestånd med främmande trädslag ³⁹.
- 6.9.6. Större skogsbrukare som nyanlägger bestånd med främmande trädslag ska anpassa naturvårdsstrategier och landskapsplanering för genomförande av 6.9.5.
- 6.9.7. Större skogsbrukare som nyanlägger och sköter bestånd med främmande trädslag ska planera användningen i ett landskapsperspektiv i syfte att undvika och minimera negativa ekologiska effekter som självspridning och påverkan på områden med höga naturvärden. Detta innefattar bland annat att nyetablering med främmande trädslag inte ska ske i majoriteten av landskapen med ingen eller låg andel främmande trädslag (<2 % trädslagsandel på landskapsnivå).
- 6.9.8. Skogsbrukare ska aktivt följa upp användningen av främmande trädslag i former anpassade till användningens omfattning och intensitet för att undvika negativa ekologiska effekter.
- 6.9.9. Skogsbrukare ska ha ett program för att hantera eventuella negativa ekologiska effekter enligt ovan vilket omfattar aktiva åtgärder som att exempelvis begränsa och ta bort oönskad självspridning.
- 6.9.9SA. Skogsbrukare ska begränsa och ta bort oönskad självspridning
- 6.9.10. Skogsbrukare som använder främmande trädslag ska dokumentera uppföljning och vidtagna åtgärder.
- 6.9.1-6.9.10 VER: Intervjuer. Fältbesök. Kunskap och dokumentation om främmande trädslag. Uppföljningssystem och resultat. Rutiner. Dokumentation, analys och redovisning av extra naturhänsynsåtgärder. Program för hantering av negativa ekologiska aspekter.
- 6.9.2-6.9.9SA VER: Plandokumentation, intervjuer, fältbesök.

---

³⁹ Exempel på sådana åtgärder är mer omfattande avsättning av mark för naturvårdsändamål, mer omfattande naturhänsyn vid skogsbruksåtgärder, särskilda skötselåtgärder för hotade arter, mer omfattande skötsel- och återskapande av områden med höga naturvärden. Med mer omfattande avses sådana åtaganden som uppenbart är mer långtgående än vad övriga indikatorer i denna standard föreskriver och som inte annars hade vidtagits.

Kommentar

Användningen av främmande trädslag berör mycket aktuella frågeställningar, bl. a. klimatfrågan. I samband med den, betydelsen av ökad tillväxt, risker i relation till nya skadegörare och förändrade förutsättningar för ekosystemen. Inom Svenska FSC förutses att frågan kommer att påverkas starkt av den mer integrerade synen på intensiva brukningsformer som förväntas avspeglas i nära förestående revidering av FSC:s principer och kriterier.

Pågående förändringar och omvärderingar gör att indikatorerna under 6.9 betraktas som interimistiska och att omprövning bör ske förutsättningslöst vid nästa revisionstillfälle mot bakgrund av det regelverk och kunskaper som då ska tas hänsyn till. Därmed accepterar parterna också att alla aspekter som adresseras under 6.9 omprövas i grunden i ljuset av ny kunskap och erfarenhet vid nästa revisionstillfälle utan att de interimistiska skrivningarna då ges något företräde vilket även omfattar procentsatser som anges i 6.9.3 och 6.9.7.

KRITERIUM 6.10

- 6.10 Skogsområden ska inte omvandlas till plantager eller till icke-skoglig markanvändning utom i de fall då en sådan förändring:
- a) omfattar en mycket begränsad del av skogsbruksenheten; och
  - b) inte förekommer i skogsområden med höga bevarandevärden; och
  - c) kommer att medföra uppenbara, betydande, nya, säkerställda och långsiktiga bevarandefördelar för skogsbruksenheten i stort.
- 6.10.1S. Skogsbrukare ska inte omvandla skogsmark till annan markanvändning. Undantag gäller när sådan omvandling syftar till att utveckla skogsbruks- och samhällsrelaterad infrastruktur, forskning, förbättra förutsättningar för friluftsliv, bevara kulturmiljövärden eller bevara biologisk mångfald. Skäl för omvandling av skogsmark ska dokumenteras och motiveras.
- 6.10.2S. Omvandling av skogsmark till annan markanvändning tillåts bara till förmån för:
- viktig skogsbruks- och samhällsrelaterad infrastruktur i enlighet med tillämplig lagstiftning, samhällsplanering och/eller skogsbruksplanering⁴⁰
  - förstärkandet av viktiga kultur- och naturvärden
- 6.10.3S. Skogsbrukare ska inte omvandla skogsmark inom områden med höga bevarandevärden (se 9.1).
- 6.10.4S. Där omvandling av skogsmark sker ska skogsbrukare säkerställa att detta endast sker på en mycket liten andel av markinnehavet ⁴¹och att det sker i enlighet med relevant lagstiftning.
- 6.10.1-6.10.4 VER: Skogsbruksplan. Intervjuer. Fältbesök. Nödvändiga tillstånd som t ex undantag från Skogsvårdslagen.

⁴⁰ Riktlinjer för etablering av vindkraft finns i Bilaga 12.

⁴¹ Liten andel av markinnehavet innebär att markomvandlingen inte får påverka mer än 5 % av det totala markinnehavet och inte överskrida 0,5 % på ett år.

6.10.1-6.10.4SA VER: Plandokumentation, intervjuer, fältbesök, PRINCIP 7: SKÖTSELPLAN

En skriftlig skötselplan, anpassad till verksamhetens omfattning och intensitet, ska upprättas, verkställas samt hållas uppdaterad. De långsiktiga målen med skogens brukande och de medel med vilka de ska uppnås ska vara tydligt angivna i planen.

KRITERIUM 7.1

- 7.1 Skötselplanen med stöddokument ska innehålla:
- a) Skogsbrukets mål.
  - b) Beskrivning av de skogstillgångar som ska brukas, miljöbetingade begränsningar, markanvändning och äganderättsförhållanden, socioekonomiska förhållanden samt en översiktlig beskrivning av angränsande områden.
  - c) Beskrivning av skogsbrukssystem och/eller annat skötselsystem baserat på det aktuella skogsekosystemets ekologi och på information som erhållits genom inventering av tillgångarna.
  - d) Motivering för beräkning av årlig skördenivå och trädslagsval.
  - e) Metoder för uppföljning av skogens tillväxt och dynamik.
  - f) Miljöskyddsåtgärder grundade på miljöutvärderingar.
  - g) System för att identifiera och skydda sällsynta och hotade arter.
  - h) Kartor som beskriver skogsresursen, inklusive skyddade områden, planerade skogsbruksåtgärder och äganderättsförhållanden.
  - i) Beskrivning av de avverkningsmetoder och den utrustning som ska användas och motivering för användningen av dessa metoder respektive utrustning.

Kommentar:

Under princip 7 görs hänvisningar till bilagor 3A och 3B. Bilagor 3A och 3B utgör därmed en del av denna standard. Syftet är att skapa en mer tekniskt hanterbar standard genom att på ett överblickbart sätt återge krav gällande planer och dokumentation. Syftet är också att skogsbrukare inför certifieraren ska kunna verifiera att standarden följs.

- 7.1. a-bS. Skogsbrukare ska uppfylla krav för plandokumentation enligt bilaga 3A och 3B.
- 7.1. c. Skogsbrukare ska beskriva hur åtgärder väljs med utgångspunkt från skogens ekologiska förhållanden samt inventeringar av aktuella skogstillstånd, ståndortsförhållanden, speciella naturvärden m.m. i enlighet med bilaga 3A och 3B.
- 7.1. d-e. Årliga skördenivåer och trädslagsval ska väljas och följas upp utifrån vedertagna indelnings- och planeringsmetoder.
- 7.1. fS. Vid skogliga åtgärder i eller i anslutning till områden med särskilt höga kultur- och naturvärden ska det finnas trakt direktiv/arbetsbeskrivning som redovisar dessa områden och hur de ska behandlas.
- 7.1. g. Samma som 6.1.7.
- 7.1. gSA. Samma som 6.1.7SA.

- 7.1. h. Skogsbrukare ska uppfylla krav för dokumentation enligt bilaga 3A och 3B
- 7.1. i. Skogsbrukare ska beskriva och motivera de avverkningsmetoder och den utrustning som används i relation till indikatorer 5.1.7, 5.2.1, 5.3.2, 6.3.1, samt 6.6.1-6.6.6.
- 7.1. a-7.1. i VER: Plandokumentation, intervjuer, instruktioner, metod för naturvärdesbedömning, fältkontroll.
- 7.1.a-bSA, 7.1.fSA, 7.1.gSA VER: Plandokumentation, intervjuer, fältbesök.

KRITERIUM 7.2

- 7.2 Skötselplanen ska revideras med jämna mellanrum, för att inkludera resultat från egna uppföljningar och från ny vetenskaplig och teknisk information samt anpassas efter ändrade miljömässiga, sociala och ekonomiska förhållanden.
- 7.2.1. Skogsbrukare ska ha rutiner, anpassade till markinnehavets storlek och förutsättningar, som medför att skötselplan och – dokumentation med rutiner fortlöpande uppdateras. Detta ska ske utifrån uppföljningar och ny information, (från myndigheter, forskning m.m.) liksom utifrån förändringar i miljön samt sociala eller ekonomiska villkor.
- 7.2.1SA. Skogsbrukares plandokumentation ska uppdateras i förhållande till verksamhetens omfattning och intensitet. Vid omfattande planrevision ska resultat av uppföljningar och relevant ny kunskap användas.

Kommentar: Plan äldre än 10 år revideras då så erfordras för uppföljning och kontroll.

7.2.1 VER: Plandokumentation, rutiner.

7.2.1SA VER: Plandokumentation.

KRITERIUM 7.3

- 7.3 Anställda i skogsbruket ska erhålla den utbildning och handledning som krävs för att säkerställa att skötselplanen efterlevs.
- 7.3.1S. Skogsbrukare ska tillse att anlitade arbetstagare eller entreprenörer har nödvändig kompetens ⁴² och vid behov ges handledning för att säkerställa att skötselplanen efterlevs.
- 7.3.1 VER: Rutiner. Intervjuer. Kunskapsbevis. Anställningsbevis. Entreprenörsavtal (bl a avtalslängd), berörda fackliga organisationer.
- 7.3.1SA VER: Kunskapsbevis. Anställningsbevis. Intervjuer. Entreprenörsavtal, berörda fackliga organisationer.

⁴² För kompetens se indikator 4.1.6–4.1.11.

KRITERIUM 7.4

7.4 Med undantag för information av konfidentiell karaktär, ska skogsbrukare hålla en sammanfattning av huvudpunkterna i skötselplanen offentlig, inklusive det som anges under 7.1.

7.4.1. Skogsbrukare ska tillse att en sammanfattning av huvudpunkterna i skötselplanen är offentligt tillgänglig, inklusive de som listas under 7.1.

7.4.1SA. Skogsbrukares plandokument, med undantag av konfidentiella delar, ska vid förfrågan kunna visas ⁴³. Konfidentiella delar kan gälla till exempel skydd av arter känsliga för störning eller kriminalitet.

7.4.2. Dokumentation rörande arter känsliga för störningar eller kriminalitet ska vara konfidentiell.

7.4.1 VER: Rutiner för tillgänglighet av dokumentation.

7.4.1SA VER: Tillgänglighet av dokumentation.

7.4.2 VER: Rutiner för planers tillgänglighet.

---

⁴³ Av bilaga 3A framgår vilket uppgifter i plandokumentationen som ska vara offentlig. Krav på information som omfattas av kriterium 7.1.

PRINCIP 8: UPPFÖLJNING

En uppföljning, anpassad till skogsbrukets omfattning och intensitet, ska genomföras för att utvärdera skogstillståndet, utbytet av skogsprodukter, förädlings- och distributionskedjan, skogsbruksverksamheten samt dess sociala- och miljömässiga påverkan.

KRITERIUM 8.1

- 8.1 Uppföljningens frekvens och omfattning bör fastställas med hänsyn till skogsbruksåtgärdernas omfattning och intensitet, samt den påverkade miljöns relativa komplexitet och känslighet. Uppföljningsmetoderna bör vara konsekventa och framgent reproducerbara för att möjliggöra jämförelser av resultat och utvärdering av förändringar.
- 8.1.1. Skogsbrukare ska tillse att reproducerbara uppföljningar görs, vilka medger jämförelser av resultat och utvärdering av förändringar. Kravet på uppföljningar omfattar relevanta indikatorer i denna standard.
- 8.1.1SA. Skogsbrukare ska följa upp det skogliga tillståndet via uppdateringar av plandokumentationen, där mätningarna görs på ett reproducerbart sätt.
- 8.1.2. Skogsbrukare ska använda uppföljningsprocedurer som anpassas till markinnehavets storlek och förutsättningar.

8.1.1-8.1.2 VER: Rutiner, plan, dokument och uppföljningsresultat.

8.1.1SA VER: Uppföljningsresultat.

KRITERIUM 8.2

- 8.2 Skogsbruket bör inbegripa den forskning och datainsamling som är nödvändig för att följa upp åtminstone följande kriterier:
- a) Uttag av samtliga skogsprodukter.
  - b) Skogens tillväxthastighet, föryngring och tillstånd.
  - c) Sammansättning och iakttagna förändringar av flora och fauna.
  - d) Miljöpåverkan och sociala effekter av avverkningar och andra åtgärder.
  - e) Skogsbrukets kostnader, produktivitet och effektivitet.
- 8.2. a. Skogsbrukare ska vid förfrågan kunna tillhandahålla övergripande dokumentation som redovisar uttag av traditionella skogsprodukter.
- 8.2. aSA. Skogsbrukare ska ha övergripande dokumentation som redovisar uttag av traditionella skogsprodukter.
- 8.2. b.1. Skogsbrukare ska dokumentera utförda skötselåtgärder i skogliga register eller motsvarande.
- 8.2. b.1SA. Skogsbrukare ska dokumentera utförda skötselåtgärder.
- 8.2. b.2. Skogsbrukare ska ha rutiner som medför kontroll av skogstillståndet och större förändringar dokumenteras. Återväxt ska kontrolleras.

- 8.2. b.2SA. Skogsbrukare ska kontrollera skogstillståndet och större förändringar dokumenteras. Återväxt kontrolleras.
- 8.2. c. Skogsbrukare ska tillse att rutiner finns som medför att skogsbruket vid planering värderar information om flora- och faunaförändringar som erhålls via myndigheter, forskning och intresseorganisationer.
- 8.2. d.1. Skogsbrukare ska tillse att rutiner finns som medför att för standarden relevant information från myndigheter och forskning värderas fortlöpande.
- 8.2. d.2. Skogsbrukare ska vara villig att medverka till för standarden relevant forskning och datainsamling.
- 8.2. d.3. Skogsbrukare ska åta sig att samla in uppgifter och vid behov uppdatera sin plandokumentation i enlighet med bilaga 3A och 3B. Utöver de indikatorer som omnämns i bilaga 3A och 3B, ska skogsbrukare ha uppföljanderutiner som säkerställer uppfyllandet av indikatorer:
- 5.3.4: Maskintekniska området (endast större skogsbrukare.)
  - 6.6.1-6.6.6: Eventuell användning av kemiska bekämpningsmedel.
  - 6.7.1: Lagenlig hantering av allt icke-organiskt avfall, drivmedel och oljor.
  - 6.8.1: Eventuell användning av biologiska bekämpningsmedel.
- 8.2. d.4. Skogsbrukare ska beakta och vid behov följa upp sociala effekter av skogsbruket utifrån erhållen information genom tillämpning av indikatorer 3.1.2, 4.2.1, 4.3.4-4.3.6, 4.4.1, 4.4.2.
- 8.2. d.5. Skogsbrukare ska ha rutiner som medför uppföljning av avtal och/eller instruktioner i fält vid anlitaandet av entreprenörer för att säkerställa standardens efterlevnad.
- 8.2. e. Skogsbrukare ska ha rutiner som medför uppföljning av skogsbrukets intäkter, kostnader, produktivitet och effektivitet.

8.2. eSA. Samma som 1.2.2SA.

8.2.a VER: Rutiner, dokument.

8.2. aSA, 8.2. b.1SA, 8.2. b.2SA, 8.2.eSA VER: Plandokumentation, dokumentation av skogsprodukter.

8.2.b VER: Rutiner, dokument, fältbesök.

8.2.c VER: Inventeringar, statistik, kunskap om information från forskning/myndigheter/organisationer, rutiner.

8.2.d VER: Rutiner, dokumentation, kunskap om information från forskning/myndigheter/organisationer, avtal, inventeringar, intervjuer.

8.2 e VER: Rutiner, bokföring, dokumentation.

KRITERIUM 8.3

- 8.3 Skogsbrukare ska tillhandahålla dokumentation som gör det möjligt för uppföljnings- och certifieringsföretag att följa varje skogsprodukt från dess ursprung - spårbarhet.
- 8.3.1S. Om virket säljs som FSC-virke krävs märkning vid avlägg. Därav ska kunna härledas avverkningstrakt och skogsbrukare.
- 8.3.2S. Virkestravar vid väg ska vara märkta innan vidaretransport påbörjas.
- 8.3.3S. Dokument som möjliggör virkesspårning t. ex. köpekontrakt eller mätsedlar ska kunna uppvisas.

8.3.1-8.3.3 VER: Rutiner, vältappar, fältkontroll.

8.3.1-8.3.3SA VER: Plandokumentation, intervjuer, fältbesök, vältappar eller motsvarande.

KRITERIUM 8.4

- 8.4 Uppföljningsresultaten ska införlivas i genomförande och revidering av skötselplanen.
- 8.4.1. Verksamhet, planer och instruktioner ska utvärderas och revideras vid behov i enlighet med resultat av uppföljningar av verksamheten.
- 8.4.1SA. Samma som 7.2.1SA.

8.4.1 VER: Plandokumentation, rutiner, uppföljningar, fältkontroll.

KRITERIUM 8.5

- 8.5 Skogsbrukare ska tillse att en sammanfattning av tillståndet hos uppföljningskriterierna, däribland de som nämns i kriterium 8.2, finns tillgänglig för allmänheten, dock med förbehållet att viss information är konfidentiell.
- 8.5.1. Skogsbrukare ska tillse att sammanfattande resultat av uppföljningar finns tillgängliga, inklusive de som listas under 8.2.
- 8.5.1SA. Samma som 7.4.1SA.

8.5.1 VER: Uppföljningsresultat.

PRINCIP 9: UNDERHÅLL AV SKOGAR MED HÖGA BEVARANDEVÄRDEN

Skogsbruksåtgärder i skogar med höga bevarandevärden ska bevara eller förbättra de egenskaper som utmärker sådana skogar. Beslut rörande skogar med höga bevarandevärden ska alltid övervägas i ljuset av ett förhållningssätt präglad av försiktighet.

”Skogar med högt bevarandevärde” (HCVF) definieras enligt FSC:s internationella ordlista på följande sätt:

”Skogar med högt bevarandevärde” är skogar med en eller flera av följande egenskaper:

- a) skogsområden med globalt, regionalt eller nationellt betydelsefulla:
  - koncentrationer av biologisk mångfald (t ex endemiska arter, utrotningshotade arter, refugier) (HCVF 1)
  - stora skogar på landskapsnivå, som utgör del av skogsbruksenheten eller i vilka skogsbruksenheten ingår, där livskraftiga populationer av de flesta eller alla naturligt existerande arter förekommer i naturlig utbredning och mängd (HCVF 2)
- b) skogsområden som är belägna inom, eller som inom sig hyser sällsynta, hotade eller utrotningshotade ekosystem (HCVF 3)
- c) skogsområden som upprätthåller grundläggande naturgivna funktioner i kritiska situationer (t ex skydd för avrinningsområden, erosionskontroll) (HCVF 4)
- d) skogsområden som är av avgörande betydelse för att tillgodose lokalsamhällets grundläggande behov (t ex försörjning, hälsa) (HCVF 5) och/eller är avgörande för lokalsamhällets traditionella kulturella egenart (områden av kulturell, ekologisk, ekonomisk eller religiös betydelse som fastställts i samverkan med sådana lokalsamhällen) (HCVF 6).

KRITERIUM 9.1

9.1 En analys av förekomsten av sådana egenskaper som kännetecknar skogar med höga bevarandevärden genomförs med hänsyn tagen till skogsbrukets omfattning och intensitet.

9.1.1. Skogsbrukare ska identifiera följande kategorier som relevanta ”Skogar med höga bevarandevärden”:

- a) Skogsområden av riksintresse och/eller etablerat nationellt intresse, med en koncentration av nyckelbiotoper och/eller lokaler för rödlistade arter utanför nyckelbiotoper (HCVF 1, HCVF 3).
- b) Fjällnära skog som är belägen ovanför naturvårdsgränsen ⁴⁴ (HCVF2).
- c) Skyddsskog enligt 15§ skogsvårdslagen (HCVF 4).
- d) Skog inom skyddsområden för vattentäkter (HCVF 4).

9.1.1SA. Skogsbrukare ska vid skogsbruksplanläggning införskaffa information om markinnehavet berörs av följande kategorier:

⁴⁴ Enligt Naturskyddsföreningen 1988 (ISBN 91-558-5201-7).

- a) Skogsområden av riksintresse och/eller etablerat nationellt intresse, med en koncentration av nyckelbiotoper och/eller lokaler för rödlistade arter utanför nyckelbiotoper (HCVF 1, HCVF 3).
- b) Fjällnära skog som är belägen ovanför naturvårdsgränsen ⁴² (HCVF2).
- c) Skyddsskog enligt 15§ Skogsvårdslagen (HCVF 4).
- d) Skog inom skyddsområden för vattentäkter (HCVF 4).

9.1.2S. Skogsbrukare ska dokumentera förekomsten och klassificera kategorierna enligt 9.1.1 inom den brukade delen av markinnehavet. I kategori fjällnära skog belägen ovan naturvårdsgränsen avses de skogar som uppfyller definitionen 1 och 2 i Bilaga 10.

9.1.1-9.1.2S VER: Plandokumentation.

KRITERIUM 9.2

9.2 Certifieringsprocessens konsultativa del måste lägga tonvikten på de bevarandevärden som identifierats och på de valmöjligheter som finns för att bevara dessa värden.

9.2.1. Skogsbrukare med markinnehav som innehåller områden med höga bevarandevärden ska inhämta kunskap och synpunkter från relevanta intressenter och/eller experter om hur identifierande bevarandevärden kan bibehållas eller ökas.

9.2.1SA. Skogsbrukare med markinnehav som innehåller områden med höga bevarandevärden ska vara öppen för kunskap och synpunkter från relevanta intressenter och/eller experter om hur identifierande bevarandevärden kan bibehållas eller ökas. Dessa ska införlivas i plandokumentationen.

9.2.2. Skogsbrukare med markinnehav som innehåller områden med höga bevarandevärden ska redovisa den konsultativa processen för certifieraren vid certifiering/revision.

9.2.1-9.2.2 VER: Dokumentation av den konsultativa processen.

9.2.1SA VER: Plandokumentation.

KRITERIUM 9.3

9.3 Skötselplanen och dess genomförande ska omfatta särskilda åtgärder som, i ljuset av ett förhållningssätt präglat av försiktighet, säkerställer upprätthållande och/eller förbättring av relevanta bevarandevärden. Dessa åtgärder ska uttryckligen beskrivas i den sammanfattning av planen som är tillgänglig för allmänheten.

9.3.1S. Skogsbrukare med markinnehav som innehåller områden med höga bevarandevärden ska tillämpa ett försiktigt förhållningssätt genom att de upprättar och genomför skötselplaner för att bevara eller förbättra relevanta bevarandevärden.

9.3.2. Skogsbrukare med markinnehav ovan naturvårdsgränsen (9.1.1b) ska tillse att Bilaga 10 följs.

9.3.2SA. Skogsbrukare med markinnehav ovan naturvårdsgränsen (9.1.1SA b) ska tillse att Bilaga 10 följs.

9.3.3. Skogsbrukare med skyddsskog (9.1.1c) ska tillse att denna nyttjas i enlighet med Skogsvårdslagens 15§ och 16§ och/eller föreskrifter/allmänna råd.

- 9.3.3SA. Skogsbrukare med skyddsskog (9.1.1SA c) ska tillse att denna nyttjas i enlighet med Skogsvårdslagens 15§ och 16§ och/eller föreskrifter/allmänna råd.
- 9.3.4. Skogsbrukare med markinnehav inom skyddsområden för vattentäkt (9.1.1 d) ska tillse att gällande föreskrifter följs.
- 9.3.4SA. Skogsbrukare med markinnehav inom skyddsområden för vattentäkt (9.1.1SA d) ska tillse att gällande föreskrifter följs.
- 9.3.5. Större skogsbrukare med markinnehav som innehåller skogar med höga bevarandevärden ska göra en offentligt tillgänglig sammanfattande beskrivning av de åtgärder som gjorts för att bevara och/eller förbättra identifierade bevarandevärden.
- 9.3.6. Övriga skogsbrukare ska dokumentera vidtagna bevarandeåtgärder vid ajourhållning och revision av skogsbrukplanen och gör denna information tillgänglig vid förfrågan.
- 9.3.6SA. Skogsbrukare ska dokumentera vidtagna bevarandeåtgärder vid uppdatering och revision av plandokumentationen. Denna information ska göras tillgänglig vid förfrågan.

9.3.1-9.3.2 VER: Plandokumentation, fältkontroll.

9.3.1-9.3.2SA VER: Plandokumentation.

9.3.3-9.3.4S VER: Fältkontroll, avverkningstillstånd, karta och föreskrifter från myndigheter.

9.3.5-9.3.6 VER: Plandokumentation, rutiner för offentlig tillgänglighet.

9.3.5-9.3.6SA VER: Plandokumentation, offentlig tillgänglighet.

KRITERIUM 9.4

- 9.4 Årliga uppföljningar ska genomföras för att utvärdera effektiviteten hos de åtgärder som vidtagits för att bevara eller förbättra relevanta bevarandevärden.
- 9.4.1. Större skogsbrukare med markinnehav som innehåller områden med högbevarandevärden, ska årligen följa upp vidtagna åtgärder och med relevanta tidsintervall utvärdera effektiviteten hos dessa åtgärder⁴⁵.
- 9.4.2. Övriga skogsbrukare med markinnehav som innehåller områden med höga bevarandevärden ska följa upp vidtagna åtgärder och utvärdera effektiviteten av dessa åtgärder i samband med revision och/eller ajourhållning av skogsbruksplan.
- 9.4.2SA. Skogsbrukare med markinnehav som innehåller områden med höga bevarandevärden ska följa upp vidtagna åtgärder i samband med revision och uppdatering av plandokumentation.

9.4.1-9.4.2 VER: Plandokumentation, resultat av eventuella utvärderingar.

9.4.2SA VER: Plandokumentation.

---

⁴⁵ Undantag medges i de fall åtgärderna inte består av aktiv skötsel.

PRINCIP 10: PLANTAGESKOGAR

Plantageskogar ska planeras och skötas i enlighet med principerna 1 - 9 och tillhörande kriterier samt princip 10 med tillhörande kriterier. Även om plantageskogar kan medföra ett flertal sociala och ekonomiska fördelar samt bidra till att täcka världens behov av skogsprodukter bör de användas som ett komplement till skogsbruk i naturskogar för att minska trycket på dessa och för att främja återställande och bevarande av naturskog.

Bakgrund till princip 10

Svenska skogar har brukats och föryngrats som källa till virke och andra skogsprodukter i århundraden. Som ett resultat har de flesta skogsbestånd tappat en del av sin naturliga struktur, dynamik och artmångfald. Å andra sidan är omloppstiderna långa (ofta runt ett århundrade), intervallen mellan skötselåtgärderna jämförelsevis långa, och merparten av bestånden har lång obruten kontinuitet som skogsmark. Nästan alla arter, trädslagen inkluderade, är inhemska, och det svenska skogslandskapet hyser fortfarande en avsevärd del av sin ursprungliga flora och fauna med många arter också i brukade områden – från hyggen till mogna bestånd. Den absoluta merparten av den svenska skogsmarken, mer än 22 miljoner hektar, kan således betraktas som omformad till ett halv-naturligt tillstånd.

Aktiv återbeskogning av före detta åkermark under 1900-talet har adderat ytterligare en halv miljon hektar mark som används för skogsproduktion. (Källa Riksskogstaxeringen) Medan sådana bestånd ofta bildar en mosaik i det större skogslandskapet och normalt utgörs av inhemska trädslag, är träden ofta planterade i rader, skötseln är mera intensiv, och växtligheten sparsam under det täta krontaket. Beståndshydrologin är ofta förändrad genom dikning, och markens sammansättning och näringscirkulation återspeglar den äldre markanvändningen. Sådana bestånd på före detta åkermark saknar det mesta av den naturliga skogens karaktär och mångfald. De betraktas som plantager och deras anläggning och skötsel adresseras i den tionde Principen i den svenska FSC standarden.

KRITERIUM 10.1

- 10.1 Plantageskogsbrukets målsättning, inklusive målet att bevara och återställa naturskogar, ska uttryckligen anges i skogsbruksplanen och tydligt uppvisas vid dess praktiska tillämpning.
- 10.1.1. Skogsbrukare ska ha skogsbruksplaner som beskriver tillstånd och skötselmål för skogar, plantager och områden avsatta för bevarande inom markinnehavet.
- 10.1.1SA. Skogsbrukare ska ha plandokumentation som beskriver tillstånd och skötselmål för skogar, plantager och områden avsatta för bevarande inom markinnehavet.
- 10.1.1 VER: Plandokumentation, instruktioner, rutiner, fältkontroll, intervjuer.
- 10.1.1SA VER: Plandokumentation.

KRITERIUM 10.2

- 10.2 Utformning och utläggandet av plantageskogar bör bidra till att skydda, återställa och bevara naturskogarna och inte öka trycket på dessa. Utformningen av plantageskog ska upprätthålla djurlivets uppehållsområden, kantzoner vid vattendrag och en beståndsmosaik med olika åldersklasser och omloppstider, med hänsyn tagen till verksamhetens omfattning. Plantageskogsytornas storlek och utformning ska stämma överens med beståndsmönstret i det naturliga landskapet.
- 10.2.1. Skogsbrukare ska inte göra aktiva insatser för att återbeskoga öppna eller igenväxande, tydligt avgränsade åkermarker mindre än 0,5 ha.
- 10.2.1SA. Samma som indikator 6.2.7 aSA.
- 10.2.2. Samma som 6.2.7 a och b
- 10.2.2SA. Samma som 6.2.7SA a och b.
- 10.2.3S. Samma som 6.2.8.
- 10.2.4S. Samma som 6.2.9.
- 10.2.5S. Skogsbrukare ska anpassa beståndsutformningen till topografi och landskapsstrukturer vid anläggning av nya plantagebestånd på före detta åkermark.
- 10.2.6S. Samma som 6.5.13.
- 10.2.7. Samma som 6.3.4.
- 10.2.8S. Samma som 6.3.7.
- 10.2.1, 10.2.5 VER: Plandokumentation, instruktioner, rutiner, fältkontroll, register.

10.2.5SA VER: Plandokumentation.

KRITERIUM 10.3

- 10.3 Mångfald i plantageskogarnas sammansättning är att föredra, så att den ekonomiska, ekologiska och sociala stabiliteten förstärks. Sådan mångfald kan inbegripa brukningsenheternas storlek och placering i landskapet, antalet arter och deras genetiska sammansättning samt åldersklasser och beståndsstrukturer.
- 10.3.1S. Samma som 10.2.5S.
- 10.3.2S. Samma som 6.3.10S.

Belägenheten av bestånd på gammal åkermark bestäms huvudsakligen av den historiska lokaliseringen av åker, och merparten lämplig sådan före detta åkermark är redan integrerade delar av mera mångformiga landskapsmosaiker. Aktiv återbeskogning av före detta åkermark sker för närvarande endast i mycket liten omfattning.

KRITERIUM 10.4

- 10.4 Urvalet av arter för plantering ska grundas på deras allmänna lämplighet för ståndorten samt på deras lämplighet med tanke på skogsbrukets målsättning. För att stärka bevarandet av den biologiska mångfalden är inhemska arter att föredra framför främmande arter vid anläggning av plantageskogar och vid restaurering av utarmade ekosystem. Främmande arter, vilka endast ska användas när de är mer lämpade än inhemska arter, ska noggrant följas upp för att avvikande dödlighet, sjukdomar, insektsangrepp och ogynnsamma ekologiska effekter ska upptäckas.
- 10.4.1. Samma som 6.9.1.
- 10.4.2S. Samma som 6.9.2S.
- 10.4.3. Samma som 6.9.3.
- 10.4.3SA. Samma som 6.9.3SA.
- 10.4.4. Samma som 6.9.4.
- 10.4.5. Samma som 6.9.5.
- 10.4.5SA. Samma som 6.9.5SA.
- 10.4.6. Samma som 6.9.6.
- 10.4.7. Samma som 6.9.7.
- 10.4.8. Samma som 6.9.8.
- 10.4.9. Samma som 6.9.9.
- 10.4.9SA. Samma som 6.9.9SA.
- 10.4.10. Samma som 6.9.10.

KRITERIUM 10.5

- 10.5 En andel av det totala skogsbruksområdet, anpassad till plantageskogens storlek och fastställd i regionala standarder, ska skötas på sådant sätt att den återställs till naturskog.
- 10.5.1S. Samma som 6.4.1-6.4.3S.
- 10.5.2S. Samma som 6.3.9S.
- 10.5.3S. Samma som 6.3.10S.

Plantagebestånd på före detta åkermark utgör en liten andel av de totala brukningsenheterna i de flesta fall, och den svenska FSC standarden adresserar avsättningar och återskapande genom generella, proportionella krav relaterade till hela markinnehavet.

Emellertid fungerar de restriktioner rörande användning av gran och andra regionalt icke-naturligt förekommande trädslag i södra Sverige (6.3.10) i praktiken som ett tilläggskrav på återskapande i första hand relaterat till plantagebestånd på före detta åkermark.

KRITERIUM 10.6

- 10.6 Åtgärder ska vidtas för att bevara eller förbättra markens struktur, bördighet och biologiska aktivitet. Avverkningsmetoder, avverkningstakt, byggande och underhåll av vägar och stickvägar samt val av trädslag ska inte leda till långsiktig markförsämring eller till negativa effekter på vattenkvalitet, kvantitet eller betydande förändringar i vattendragens avrinningsmönster.
- 10.6.1. Samma som 6.3.1.
- 10.6.1SA. Samma som 6.3.1SA.
- 10.6.2. Samma som 6.3.25.
- 10.6.3S. Samma som 6.5.1.
- 10.6.4S. Samma som 6.5.2.
- 10.6.5S. Samma som 6.3.15.
- 10.6.6. Samma som 6.5.3.
- 10.6.6SA. Samma som 6.5.3SA.
- 10.6.7. Samma som 6.5.4.
- 10.6.7SA. Samma som 6.5.4SA.
- 10.6.8. Samma som 6.5.5.
- 10.6.8SA. Samma som 6.5.5SA.
- 10.6.9S. Samma som 6.5.6.
- 10.6.10. Samma som 6.5.7.
- 10.6.11S. Samma som 6.5.10.
- 10.6.12. Samma som 6.5.12.
- 10.6.12SA. Samma som 6.5.12SA.
- 10.6.13S. Samma som 6.5.13.
- 10.6.14.. Samma som 6.5.14.
- 10.6.14SA. Samma som 6.5.14SA.

KRITERIUM 10.7

- 10.7 Åtgärder ska vidtas för att förhindra och begränsa angrepp av skadegörare, sjukdomar, eld och etablering av arter med hög spridningsbenägenhet. Samordnad bekämpning av skadegörare ska utgöra en väsentlig del av skogsbruksplanen och ska huvudsakligen vara baserad på förebyggande och biologiska bekämpningsmetoder och inte på kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel. Plantageskogsbruket bör göra sitt yttersta för att komma ifrån användningen av kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel vilket också gäller användningen i plantskolor. Användning av kemikalier behandlas även i kriterierna 6.6 och 6.7.
- 10.7.1S. Samma som 6.6.1S.
- 10.7.2S. Samma som 6.6.2S.
- 10.7.3. Samma som 6.6.3S-6.6.5.
- 10.7.3SA. Samma som 6.6.3S och 6.6.5SA.
- 10.7.4. Samma som 6.6.6.
- 10.7.5S. Samma som 6.9.2.
- 10.7.6. Samma som 6.9.7.
- 10.7.7. Samma som 6.9.8.
- 10.7.8. Samma som 6.9.9.
- 10.7.8SA. Samma som 6.9.9SA.
- 10.7.9. Samma som 6.3.21.
- 10.7.9SA. Samma som 6.3.21SA.
- 10.7.10. Samma som 6.3.22.
- 10.7.10SA. Samma som 6.3.22SA.

Svenskt skogsbruk litar till integrerade åtgärder angivna i Skogsvårdslagen med tillhörande föreskrifter för att hantera och förhindra utbrott av skadegörare. Skogliga myndigheter följer regelbundet upp risken för utbrott av skadeinsekter på regional nivå och utfärdar särskilda föreskrifter om nödvändigt. Kemiska bekämpningsmedel, sparsamt använda för behandling i plantskolor för att förhindra skador av snytbagge efter utplantering, håller på att fasas ut på nationell nivå.

Utbrott av skogsbränder bevakas av både frivilliga krafter och av myndigheter, och räddningstjänsten bekämpar normalt elden innan den sprider sig i någon större omfattning. Bränder har begränsats och bekämpats så framgångsrikt att det blivit nödvändigt att i viss utsträckning avsiktligt bränna för att härma naturlig boreal störningsdynamik och bibehålla den biologiska mångfalden (se 6.3.12).

KRITERIUM 10.8

10.8 Uppföljningen av plantageskogsbruket ska, i en utsträckning anpassad till verksamhetens omfattning och variation, regelbundet utvärdera såväl de faktorer som behandlas i principerna 8, 6 och 4 som potentiella ekologiska och sociala effekter i skogsområdet och på andra ställen (t. ex. naturlig föryngring, effekter på vattentillgångar och markens bördighet samt inverkan på den lokala samhällsnyttan och den sociala välfärden).

Inga arter bör planteras i stor skala förrän lokala försök och/eller erfarenheten har visat att de är ekologiskt väl anpassade till växtplatsen, att de inte är invasiva samt att de inte har påtaglig negativ ekologisk inverkan på andra ekosystem.

Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt sociala aspekter på förvärv av mark för plantageskogsbruk, i synnerhet skyddet av de lokala rättigheterna till besittning, nyttjande eller tillträde.

10.8.1S. Främmande trädslag kan användas med stor restriktivitet sedan det visats genom försök eller erfarenhet att trädslaget:

- ger betydande produktions- eller andra fördelar i förhållande till inhemska trädslag
- är ekologiskt väl anpassat till de ståndorter där det används
- inte är invasivt
- inte ger betydande negativa effekter på markens naturliga processer och långsiktiga produktionsförmåga

Plantagebestånd på före detta åkermark utgör normalt mindre delar av en mera mångformig skogsmosaik. Övergripande uppföljning av dessa integrerade landskap adresseras under Principerna 4, 6 och 8 i denna standard. Ytterligare aspekter relaterade till användning av exotiska och regionalt icke-naturligt förekommande trädslag adresseras under 6.3.9 samt mera generellt under Kriterium 6.9. Äganderätt till åkermark är i Sverige väl reglerad och normalt har bara markägaren nyttjanderätt ⁴⁶.

KRITERIUM 10.9

10.9 Plantageskogar anlagda i områden som efter november 1994 omvandlats från naturskogar ska normalt inte erhålla certifikat. Certifiering kan tillåtas i de fall då tillräckliga bevis för att skogsbrukare/ägaren inte är direkt eller indirekt ansvarig för omvandlingen kan presenteras för certifieringsorganet.

10.9.1S. Inga områden inom markinnehavet som sköts som plantager ska förläggas på mark som var naturskog (se ordlista; Bilaga 11) i november 1994 eller senare.

10.9.1S VER: Plandokumentation.

⁴⁶ Inom renskötseområdet kan också renskötserätt förekomma.

Mycket svensk åkermark har tidigare varit skog, men denna markanvändningsförändring är historisk och naturskog har inte omvandlats till åker sedan nästan ett århundrade. I praktiken kommer därför ovanstående indikator sällan eller aldrig att tillämpas.

Bilaga 1: Lista över nationella miljö- och arbetsmiljöförfattningar relevanta för skogsbruket

Nedan presenteras namn och beteckningar på de miljö- och arbetsmiljöförfattningar som för närvarande (mars 2009) är relevanta för det svenska skogsbruket. För vissa författningar ges namnet i förkortad form. Författningarna betecknas med sin ursprungliga beteckning utan angivande av eventuella ändringsförfattningar. I offentligt tryck och på föreskrivande myndigheters hemsidor finns normalt författningar i uppdaterad (s.k. konsoliderad) form tillgängliga, dvs eventuella ändringar är införda i ursprungsförfattningen (se t. ex. www.lagrummet.se). Endast bindande regler – inte de föreskrivande myndigheternas allmänna råd – presenteras.

Det ska också påpekas att förteckningen endast innehåller författningar med regler vilka medför direkta krav för enskilda aktörer inom skogsbruket (t. ex. skogsägare, skogsbolag, entreprenörer). Författningar med regler som i första hand riktar sig till myndigheter – t ex regler om klassificering av miljö kvalitetsnormer för ytvatten – presenteras inte. Författningar som reglerar skatter, avgifter och bidrag med avseende på miljö- och naturvård finns heller inte med i listan.

Listan innehåller författningar som är allmänt gällande i Sverige. Därutöver finns författningar som berör skogsbruk beslutade av länsstyrelse som gäller inom respektive län och författningar beslutade av kommun som gäller inom respektive kommun. Här kan särskilt nämnas länsstyrelsens författningar om områdesskydd (naturreservat, biotopskydd, vattenskyddsområde) samt kommunala författningar rörande avfallshantering. I detta sammanhang bör även påminnas om Skogsstyrelsens lokala beslut om biotopskydd. Information om dessa lokala miljöförfattningar eller beslut erhålls genom kontakt med respektive länsstyrelse, kommun och lokalt skogsstyrelsekontor.

1 FÖRFATTNINGAR TILL SKYDD FÖR YTTRE MILJÖ

1.1 Övergripande miljöförfattningar

Miljöbalk (1998:808)

Plan- och bygglag (1987:10)

1.2 Skogshushållning, naturvård och kulturminnesvård

Kulturminnesförordning (1988:1188)

Kulturminneslag (1988:950)

Områdesskyddsförordning (1998:1252)

Skogsvårdsförordning (1993:1096)

Skogsvårdslag (1979:429)

Terrängkörningsförordning (1978:594)

Terrängkörningslag (1975:1313)

Täkt- och samrådsförordning (1998:904)

Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 2007:5) om skogsskydd och virkeslagring vid stormskador

Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 2007:1) om skogsskydd och virkeslagring vid stormskador

Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 1993:2) till skogsvårdslagen

Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 1991:3) om fjällnära skog

Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 1983:1) om svårföryngrad skog och skyddsskog

Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2007:1) om natura 2000-områden
Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 1984:10) om uppgiftsskyldighet vid täktverksamhet

1.3 Miljöfarlig verksamhet

Förordning (1998:1709) om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner
Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd
Lag (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner
Lag (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen
Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2003:24) om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor
Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter (SSMFS 2008:16) om hantering av aska som är förorenad av cesium 137

1.4 Skydd mot brand, explosioner och olyckor

Förordning (1988:1145) om brandfarliga och explosiva varor
Förordning (2006:311) om transport av farligt gods
Lag (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor
Lag (2006:263) om transport av farligt gods
Olycksskyddsförordning (2003:789)
Olycksskyddslag (2003:778)
MSB-myndighetens föreskrifter (MSBFS 2009:2) om transport av farligt gods på väg och i terräng ADR-S
MSB-myndighetens föreskrifter (SRVFS 2006:10) om förvaring av explosiva varor
MSB-myndighetens föreskrifter (SRVFS 2006:9) om säkerhetsrådgivare
MSB-myndighetens föreskrifter (SRVFS 2004:7) om explosionsfarlig miljö - hantering av brandfarliga gaser och vätskor
MSB-myndighetens föreskrifter (SÄIFS 2001:2) om gasol i manskapsbodar m.m.
MSB-myndighetens föreskrifter (SÄIFS 2000:4) om krav på cisterner m.m.
MSB-myndighetens föreskrifter (SÄIFS 2000:2) om hantering av brandfarliga vätskor
MSB-myndighetens föreskrifter (SÄIFS 1998:7) om hantering av brandfarlig gas i lös behållare
MSB-myndighetens föreskrifter (SÄIFS 1997:9) om öppna cisterner och rörledningar
MSB-myndighetens föreskrifter (SÄIFS 1996:3) om hantering av brandfarliga varor
MSB-myndighetens föreskrifter (SÄIFS 1995:3) om tillstånd för hantering av brandfarliga gaser och vätskor

1.5 Avfall och renhållning

Avfallsförordning (2001:1063)
Batteriförordning (2008:834)
Deponiförordning (2001:512)
Spilloljeförordning (1993:1268)
Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2005:3) om transport av avfall
Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2004:4) om hantering av brännbart avfall

1.6 Kemikaliehantering

Förordning (2007:846) om fluorerade växthusgaser och ozonnedbrytande ämnen

Förordning (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer

Växtskyddsmedelsförordning (2006:1010)

Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 1997:2) om spridning av bekämpningsmedel

Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 1993:7) om brandsläckare med halon

Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2007:76) om tillstånd och kunskapskrav för användning av växtskyddsmedel

Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:3) om bekämpningsmedel

Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:2) om kemiska produkter och biotekniska organismer

1.7 Växtskydd och genetik

Växtskyddslag (1972:318)

Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 2008:4) om genetiskt modifierade skogsträd

Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 2002:2) om produktion, saluföring, in-, utförsel skogsodlingsmaterial

Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1995:94) om växtskydd (omtryck senast genom SJVFS 2004:34)

2 FÖRFATTNINGAR TILL SKYDD FÖR ARBETSMILJÖ

2.1 Övergripande arbetsmiljöförfattningar

Arbetsmiljöförordningen (1977:1166)

Arbetsmiljölagen (1977:1160)

Arbetstidslag (1982:673)

2.2 Arbetsmiljöverkets föreskrifter

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2008:3) om maskiner

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2007:5) om gravida och ammande arbetstagare

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2006:4) om användning av arbetsutrustning

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2005:16) om buller

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2005:15) om vibrationer

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2004:6) om användning av traktorer

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2001:3) om användning av personlig skyddsutrustning

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2001:1) om systematiskt arbetsmiljöarbete

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2000:4) om kemiska arbetsmiljörisker

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2000:2) om användning av motorkedjesågar och röjsågar

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 1998:6) om bekämpningsmedel

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 1996:1) om minderåriga. Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 1986:13) om hantering av oljor

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 1982:3) om ensamarbete

Bilaga 2: Lista över multilaterala miljöavtal och ILO-konventioner

Miljöavtal:

Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändringar och Kyotoprotokollet

Europeiska landskapskonventionen

Konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö,

Konvention om skydd av flyttande vilda djur, CMS

Konvention om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter, CITES

Konvention om biologisk mångfald, CBD

Konvention om våtmarker av internationell betydelse, i synnerhet såsom livsmiljö för våtmarksfåglar

Källa:

<http://www.naturvardsverket.se/sv/EU-och-Internationellt/Internationella-konventioner>

ILO Konventioner: (alla är inte ratificerade av Sverige)

- 29 Konvention om tvångs- eller obligatoriskt arbete, 1930.
- 87 Konvention angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten, 1948.
- 90. Rekommendation angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.
- 97 Konvention om migrerande arbetare, 1949.
- 98 Konvention angående tillämpningen av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten, 1949.
- 100 Konvention angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde, 1951.
- 105 Konvention angående avskaffande av tvångsarbete, 1957.
- 111 Konvention angående diskriminering i fråga om anställning och yrkesutövning, 1958.
- 131 Konventioner om minimilöner, 1970.
- 135 Konvention om arbetstagarrepresentanters skydd inom företaget och åtgärder för att underlätta deras verksamhet.
- 138 Konvention om minimiålder för tillträde till arbetsmarknaden, 1973.
- 141 Konventionen om landsbygdens arbetsorganisationer, 1975.
- 142 Konventionen om utveckling av mänskliga resurser, 1975.
- 143 och 97 Om migrerande arbetstagare, 1975.
- 146 Rekommendation om minimiålder för tillträde till arbete.
- 154. Konvention angående främjandet av kollektivförhandlingar.
- 155. Konvention om arbetarskydd och arbetsmiljö, 1981.
- 156 Konventionen om jämställdhet mellan manliga och kvinnliga arbetstagare med familjeansvar, 1981.
- 163 Rekommendation angående främjandet av kollektivförhandlingar.
- 169 Konventionen om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder, 1989.
- 182 Konvention om förbud mot och omedelbara åtgärder för avskaffande av de värsta formerna av barnarbete, 1999.
- 187 Konventionen om ett ramverk för att främja arbetsmiljö, 1998.
- 135 Rekommendation om fastställande av minimilön, 1970.

Bilaga 3A: Plandokumentation; information tillgänglig för allmänheten

Tabellen visar vilken information som ska göras tillgänglig för allmänheten. Certifieraren ska kunna ges tillgång till all dokumentation som olika standardpunkter kräver (se bilaga 3B).

På följande sida redovisas vad som är tillämpligt för SLIMF, det vill säga vilken information som mindre markägare ska göra tillgänglig för allmänheten.

Indikator	Innehåll	Gäller endast större skogsbrukare (> 5000 ha)	Exempel på dokumentation
5.1.2	Mål för skogsskötseln		
1.6.2	Policy långsiktigt åtagande	X	
6.1.4	Ekologiska landskapsplaner	X	
7.1	Plandokumentation Mål för naturvården Beskrivning av utgångsläge, mål, skötsel samt karta och register med karta över: Nyckelbiotoper m.m. (6.2.1a och b) Områden avsatta för naturvårdsändamål (6.4.1- 6.4.3.) Skogar med högt bevarandevärde (9.1.1, 9.3.1, 9.3.3)		Karta över områden avsatta för naturvårdsändamål och skogar med högt bevarandevärde och sammanfattande huvudpunkter i skötselplanen.
9.1.2	Förekomst och klassificering av skogar med höga bevarandevärden.		
9.3.5	Åtgärder som gjorts för att bevara och/eller förbättra identifierade bevarandevärden i skogar med högt bevarandevärde.		Katalog över genomförda åtgärder för att bevara eller förbättra bevarandevärden (inkl. avsättning för naturvårdsändamål) i områden med högt bevarandevärde
6.9.5 & 6.9.6	Åtgärder för att förstärka viktiga miljö- och naturvården.		

Fortsättning nästa sida

Fortsättning på Bilaga 3A.

I nedanstående tabell redovisas vad som är tillämpligt för SLIMF, det vill säga vilken information som mindre markägare ska göra tillgänglig för allmänheten.

Certifieraren ska kunna ges tillgång till all dokumentation som olika standardpunkter kräver (se bilaga 3B).

Indikator	SLIMF 20-1000 ha	SLIMF < 20 ha	Exempel på dokumentation
5.1.1	Mål för skogsskötseln	Mål för skogsskötseln	
7.1	Beskrivning av utgångsläge, mål, skötsel samt karta och register med karta över: Nyckelbiotoper m.m. (6.2.1S a och b) Områden avsatta för naturvårdsändamål (6.4.1-6.4.3S) Skogar med högt bevarandevärde (9.1.1SA, 9.1.2S, 9.3.1S, 9.3.3SA)	Skriftlig eller muntlig information om: Nyckelbiotoper (6.2.1S b) Områden med höga naturvärden enligt 6.1.7SA. Skogar med högt bevarandevärde (9.1.1SA, 9.1.2S, 9.3.1S, 9.3.3SA)	Karta över områden avsatta för naturvårdsändamål och skogar med högt bevarandevärde och sammanfattande huvudpunkter i skötselplanen.

Bilaga 3B: Sammanfattning av dokumentation som ska kunna göras tillgänglig för certifieraren utöver offentliga uppgifter enligt Bilaga 3A

I ett separat avsnitt i slutet av Bilaga 3B redovisas vad som är tillämpligt för SLIMF, det vill säga vilken sammanfattning av dokumentation som mindre markägare ska göra tillgänglig för certifierare utöver offentliga uppgifter enligt Bilaga 3A.

Indikator	Innehåll	Giltighet för skogsbrukarkategori (saknas uppgift gäller kravet samtliga kategorier)
1.2.2	Erlagda skatter, avgifter, royalties and andra pålagor	
1.4.1	Utvärdering av eventuella konflikter mellan FSC-standard och lagstiftning	
2.1.1	Bevis om rätt att bedriva skogsbruk på markinnehavet (ägarförhållanden, ägaruppgifter och eventuella avtal)	
2.2.3	Legala belastningar	
2.3.3	Process för att nå överenskommelse kring tvist om nyttjanderätt	
3.1.2	Samrådsprotokoll som visar att samråd med sameby skett inom renskötseområdet	
3.1.5	Samrådsprotokoll som visar att frågan bordlagts till kommande samråd	
3.1.6	Protokoll från medling som visar hur denna gått till och hur den avslutats	
3.1.7	Dokumentation från utvärderingsmöte som visar att sådana har genomförts	
3.1.9	Dokumentation som visar att information har inhämtats från berörd sameby	
3.2.1	Större förekomster av hänslav inom renskötseområdet	
3.3.1	Områden och platser av särskild kulturell, ekologisk eller religiös betydelse för samerna inom renskötseområdet	
4.1.6	Anställdas kompetens inom aktuellt arbetsområde	Skogsbrukare med anställda i skogsbruket
4.1.7-4.1.10	Anställdas individuella kompetensutvecklingsplaner	Skogsbrukare med anställda i skogsbruket
4.2.3	Anställdas grundläggande personalsociala uppgifter	Skogsbrukare med mer än 10 anställda i skogsbruket
4.4.1-4.4.7	Dokumentation från samråd	

Indikator	Innehåll	Giltighet för skogsbrukar- kategori (saknas uppgift gäller kravet samtliga kate- gorier)
4.4.9	Information om fornlämningar, fornlämningsområden och värdefulla kulturlämningar	
5.5.6	Jakträttsinnehavare	
5.6.1	Långsiktigt hållbara avverkningsnivåer	Större skogsbrukare
6.1.7	Naturvärdesbedömningar	
6.2.3	Förekomst av och hänsyn till rödlistade arter utanför nyckelbiotoper	
6.2.5	Förekomst av och hänsyn till kända rovfågelbon och tjäderspelsplatser	
6.3.1, 8.2.b.1	Skogsskötselåtgärder	
6.3.13	Bränningsåtgärder	Större skogsbrukare
6.3.20	Efterlevnad av 6.3.14-6.3.19	
6.3.21	Övergripande om gödslings lämplighet	
6.3.21	Tillförsel av kväve/mineral	
6.3.23	Uttag av biobränsle på beståndsnivå	
6.5.7	Åtgärdsplan för trummor i särskilt värdefulla vattendrag	Större skogsbrukare
6.5.12	Hänsyn vid dikesrensning	
6.5.19	Efterlevnad av 6.5.1-6.5.18	Större skogsbrukare
6.8	Användning av biologiska bekämpningsmedel	
6.9	Användning av exoter och dokumentation av uppföljning och vidtagna åtgärder	
7.1	Plandokumentation -arealfördelning på ägoslag -karta med fastighets- och ägoslagsgränser samt samiskt renskötselområde -legala belastningar -lövdominerade bestånd -viltvårdsplan eller motsvarande -gödsling -exoter -årliga skördenivåer och trädslagsval	

Fortsättning nästa sida

Indikator	Innehåll	Giltighet för skogsbrukarkategori (saknas uppgift gäller kravet samtliga kategorier)
7.1	Plandokumentation -fastighetsregister med karta -fördelning på åldersklasser, bonitetsklasser och virkesförråd -åtgärdsplan för vägtrummor -plan för att uppnå landskapsekologisk balanserad åldersfördelning -beteskänsliga trädslag	Större skogsbrukare
8.1.1-8.1.2	Reproducerbara uppföljningar	
8.2.a	Uttag av traditionella skogsprodukter	
8.2.b.1	Utförda skötselåtgärder i skogliga register eller motsvarande	
8.2.b.2	Dokumentation av skogstillstånd och större förändring	
8.2e	Uppföljning av skogsbrukets intäkter, kostnader, produktivitet och effektivitet.	
8.3	Spårbarhetsdokument	

I nedanstående tabell redovisas vad som är tillämpligt för SLIMF, det vill säga vilken sammanfattning av dokumentation som mindre markägare ska göra tillgänglig för certifierare utöver offentliga uppgifter enligt Bilaga 3A.

Indikator	Innehåll	Giltighet för skogsbrukarkategori (saknas uppgift gäller kravet samtliga kategorier)
1.2.2SA	Bokföring	
2.1.1S	Bevis om rätt att bedriva skogsbruk på markinnehavet (ägarförhållanden, ägaruppgifter och eventuella avtal)	
3.1.2SA	Samrådsprotokoll som visar att samråd med sameby skett inom renskötselns åretruntmarker samt vid särskilt viktiga platser.	
3.3.1SA	Områden och platser av särskild kulturell, ekologisk eller religiös betydelse för samerna inom renskötselområdet	
4.1.6SA	Anställdas kompetens inom aktuellt arbetsområde	Skogsbrukare med anställda i skogsbruket

Indikator	Innehåll	Giltighet för skogsbrukarkategori (saknas uppgift gäller kravet samtliga kategorier)
4.1.7-4.1.10S	Anställdas individuella kompetensutvecklingsplaner	Skogsbrukare med anställda i skogsbruket
4.2.3S	Anställdas grundläggande personalsociala uppgifter	
4.4.9SA	Information om fornlämningar, fornlämningsområden och värdefulla kulturlämningar	
6.1.7SA	Naturvärdesbedömningar	
6.3.1SA, 8.2.b.1SA	Skogsskötselåtgärder	
6.3.22SA, 6.3.24S	Tillförsel av kväve/mineral	
6.3.23SA	Uttag av biobränsle på beståndsnivå	
6.10.1S	Motiv för skötselåtgärd	
7.1	Följande information: -arealfördelning på ägoslag -karta med fastighets- och ägoslagsgränser -lövdominerade bestånd -exoter	Markägare med <20 ha ska ha följande: karta med ägoslagsgränser, lövdominerade bestånd och exoter.
8.2.aSA	Uttag av traditionella skogsprodukter	
8.2.b.1SA	Utförda skötselåtgärder	
8.2.b.2SA	Dokumentation av skogstillstånd och större förändring	
8.3	Spårbarhetsdokument	

Skogsbrukare ska vid det initiala certifieringstillfället ha plandokumentation som minst uppfyller kraven nedan:

- Karta över fastigheten
- Ägoslag fördelat på areal
- Uppgifter om fornlämningar/fornminnen, nyckelbiotoper, områdesskydd, biotopskydd, naturvårdsavtal, naturreservat, Natura 2000

Inför större skogliga åtgärder ska naturvärdesbedömning (Bilaga 4) genomföras och dokumenteras i enlighet med 6.1.7SA. Vid större skogliga åtgärder ska s.k. traktidirektiv finnas, dvs. en detaljerad planering av åtgärden (gäller inte då skogsbrukare själv utför åtgärderna).

Exempel på källor för information är:

- Skogsstyrelsen, www.svo.se - "Min Skog"
- Lantmäteriet, www.lantmateriet.se – "Min fastighet"
- Äldre skogsbruksplan
- ÖSI (Översiktlig skogsinventering)

Fortsättning nästa sida

Skogsbrukare ska skyndsamt, eller dock senast inom 2 år, från certifieringstillfället ha all information enligt ovan aktuell och uppdaterad.

För skogsbrukare med produktiv skogsmark mindre än 20 ha gäller att kraven på plandokumentation enligt 7.1 ska vara uppfyllda samt att naturvärdesbedömning ska genomföras och dokumenteras i enlighet med 6.1.7SA. Vid större skogliga åtgärder ska s.k. traktidirektiv finnas, dvs. en karta och detaljerad planering av åtgärden (gäller inte då skogsbrukare själv utför åtgärdena).

Bilaga 4: Riktlinjer för miljö- och naturvärdesbedömning

Certifierade markägare ska genomföra utvärderingar av effekter innan mera omfattande åtgärder genomförs i enlighet med kriterium 6.1.

Sådana utvärderingar kan utgöras av planeringsrutiner på landskaps- eller fastighetsnivå eller utföras på beståndsnivå innan genomförandet av åtgärderna.

Syftet med miljö- och naturvärdesbedömningen är att identifiera biologisk mångfaldsvärden. Bedömningen uppfyller dubbla syften dels genom att utgöra ett underlag för miljö- och naturvårdsplanering och urval av avsättningar för naturvårdsändamål. Vidare som underlag för planering på beståndsnivå för att minimera negativa effekter av åtgärder och förstärka positiva effekter.

En undersökning av ett områdes naturvärden grundad på den *verkliga* förekomsten av krävande växt- och djurarter fordrar omfattande fältarbete och mycket god biologisk kompetens. Ett tillvägagångssätt bättre lämpat för det stora flertalet markägare och verksamma inom skogsbruket är att istället på ett systematiskt sätt bedöma områdets *förutsättningar* för biologisk mångfald, såsom det avspeglas i förekomsten av för organismerna väsentliga biotopgenskaper och livsmiljöer.

En sådan bedömning måste vara tillräckligt omfattande för att med hänsyn till olika organismgruppers krav på livsmiljöer belysa:

- topografi och markförhållanden
- hydrologi
- beståndsklimat
- trädskiktets sammansättning och karaktär
- träd med speciella egenskaper
- olika former av död ved
- växttäck/bördighet
- naturlig störningsdynamik
- historiskt nyttjande

För att åstadkomma god samstämmighet och ett tillförlitligt resultat, måste metodiken vara väl strukturerad och utprovad. Det måste finnas ändamålsenliga tillämpningsinstruktioner.

Den metodik som används för naturvärdesbedömning ska vara utvärderad och godkänd av certifieraren. Denne ska också förvissa sig om att metodiken används på ett tillförlitligt sätt. En utförlig metodbeskrivning ska finnas tillgänglig och visas vid förfrågan.

Bilaga 5: Referens till officiell lista över hotade arter i Sverige

Gärdenfors, U. 2005. RÖDLISTADE ARTER I SVERIGE 2005 - THE 2005 REDLIST OF SWEDISH SPECIES. SLU, Uppsala, Sweden.

Bilaga 6: Riktlinjer för bränning

1. Vid bränning enligt 6.3.12 räknas den faktiskt brända arealen. Med faktiskt bränd areal avses arealen produktiv skogsmark som verkligen brunnit, dvs. delar av objektet som inte påverkats av branden får inte medräknas.

2. Om bränning sker i områden som är produktionsklassade och den kvarlämnade virkesvolymen uppgår till mer än 15 % av den ursprungliga får den faktiskt brända arealen multipliceras med en uppräkningsfaktor enligt nedanstående tabell. Om bränning i produktionsklassade områden följs av naturlig föryngring utan markberedning får den faktiskt brända arealen multipliceras med en uppräkningsfaktor på 1,2.

Bränning i produktionsklassade område	Uppräkningsfaktor
Följt av naturlig föryngring utan markberedning	1,2
Lämnad volym minst 15 % av ursprungsvolym	1,5
Lämnad volym minst 30 % av ursprungsvolym	2

Lämnad volym är naturhänsyn och får inte avlägsnas i ett senare skede.

3. Vid bränning i områden som ingår i skogsbrukares områden som är avsatta får naturvårdsändamål, (enligt indikator 6.4.1-6.4.3) får den faktiskt brända arealen multipliceras med en uppräkningsfaktor 3. Principer och riktlinjer för urval och skötsel enligt 6.4.1-6.4.3 gäller dock generellt även dessa områden.

Planering av eventuell avverkning och bränningsåtgärder sker uteslutande som naturvårdande skötsel med tydligt definierade naturvårdsmål för det specifika området och syftar till att bevara eller återskapa naturvärden enligt 6.4.1-6.4.3. Sådana områden är dokumenterade i plandokument och skogliga register som t ex ekologisk landskapsplan. Beslut om avsättning av bränt eller brandhärjat område kan fattas efter brand.

Bilaga 7: Literatur om kvävegödsling

Nohrstedt, H-Ö., Westling, O. (1995) Miljökonsekvensbeskrivning av STORA SKOG:s gödslingsprogram, Del 1, Faktaunderlag. Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning B1218 Aneboda.

Westling O, Nohrstedt H-Ö. (1995) Miljökonsekvensbeskrivning av STORA SKOG:s gödslingsprogram, Del 2, Bedömning. Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning B1219 Aneboda.

Högbom L, Jacobson S. (2002) Kväve 2002 – en konsekvensbeskrivning av Skogsmarksgödsling i Sverige. Redogörelse nr. 6. SkogsForsk, Uppsala. ISSN 1103-4580.

Bilaga 8: Riktlinjer för 6.4

Minst 5 % av den produktiva skogsmarksarealen undantas andra åtgärder än skötsel påkallad för att bevara och främja biotopens naturliga eller hävdbetingade biologiska mångfald (för undantag, se nedan). Vid urval och avgränsning prioriteras områden efter deras betydelse för den biologiska mångfalden och representativitet i landskapet. Åtgärder för att främja friluftslivet får vidtas under förutsättning att den biologiska mångfalden inte skadas.

Följande får medräknas:

- skapade/restaurerade skogliga våtmarker
- områden enligt 6.2.1. a och b
- andel i naturvårdssamfällighet
- annan trädbevuxen mark med minst 25 % krontäckning och där bete eller slätter bedrivs i tillräcklig omfattning för att ge goda livsbetingelser åt hävdberoende flora/fauna
- områden för vilka har tecknats naturvårdsavtal med Skogsstyrelsen
- i förekommande fall den del av det egna markinnehavet som avsatts som naturreservat eller biotopskydd efter avräkning motsvarande den andel för vilken ersättning utgått
- Övergångszoner mot områden avsatta för bevarande och restaurering enligt 6.3.14 b

Följande får inte medräknas:

- hänsynsytor och övergångszoner som normalt avgränsas vid avverkning
- områden som har sålts för naturvårdsändamål (naturreservat mm). (Dock gäller att en andel motsvarande uppenbart frivilligt och utan eller till symbolisk ersättning avsatta områden ingående i sådana reservatsöverskommelser får medräknas.)

Om formellt skydd av tidigare frivilligt avsatt mark innebär att det frivilliga skyddet i enlighet med 6.4 under-skrider 5 % gäller följande:

Då ersättningsmark erhållits i samband med det formella skyddet ska skogsbrukare avsätta nya områden som motsvarar de krav som definieras i 6.4.

Då markägaren istället erhållit ekonomisk kompensation ska markägaren avsätta nya områden som motsvarar de krav som definieras i 6.4 och/eller identifiera/avsätta marker som blir föremål för ett annat, men likvärdigt, naturvårdsåtagande. Val av marker och typ av åtaganden sker utifrån naturvärdes- och landskapsekologiska bedömningar. Förväntad naturvårdsnytta ska styra valet av marker så att marker med god naturvärdespotential prioriteras. Exempel på naturvårdsåtaganden i enlighet med detta kan t. ex. vara avsättningar av yngre skiktade skogar, lövrika successioner av varierande ålder, bränningsområden med stor mängd kvarlämnat substrat och restaurering av olika typer av våtmarker.

Ett alternativ till att avsätta mark med rena naturvårdsmål är att på lämpliga marker använda alternativa metoder som kombinerar produktions- och naturvårdsmål. Arealkravet ska då sättas i relation till omfattningen av naturvårdsmålet. En anpassning med 25 % naturvårdsmål räknas exempelvis areellt som fyra till ett, d v s krav på 10 ha nya naturvårdsavsättningar kan bytas mot 40 ha med kombinerade mål.

Ovanstående krav då ekonomisk kompensation erhållits gäller så länge andelen formellt skydd på tidigare frivilligt avsatt mark inte överstiger 1 % av markinnehavet. För den del som eventuellt överstiger 1 % behöver markägaren inte göra nya avsättningar eller åtaganden.

Vid prioritering av områden för restaurering och bedömning av representativitet i landskapet beaktas i vilken

utsträckning olika typer av skog skyddas i befintliga lagligt skyddade områden.

Standardens lydelse utgår från nuvarande utformning av rättigheter, skyldigheter och finansieringsformer i samhället. Det förutsätts att certifierade markägare, oavsett markägarkategori, inte diskrimineras i jämförelse med icke certifierade markägare, vad gäller rätten till ersättning när olika typer av intrång enligt lagstiftning aktualiseras.

Statlig ersättning för arealer enligt 6.4 överstigande 5 % förutsätts utgå till markägare.

Vid väsentliga förändringar av dessa rättigheter, skyldigheter eller finansieringsformer aktualiseras omprövning av lydelsen i Svenska FSC.

Följande undantag och modifiering av standard gäller:

- Undantag från kraven i 6.4.1 gäller för markinnehav mindre än 20 ha produktiv skogsmark där området som har, eller i en nära framtid kan utveckla, höga naturvärden saknas.
- Vid skogsbruk på markinnehav där områden enligt 6.2.1 a och b (för vilket ersättning till skogsbrukare inte utgått) väsentligen överstiger 5 % av den produktiva skogsmarksarealen, kan kvantitativa delar av standarden i andra lämpliga avsnitt modifieras enligt överenskommelse träffad med certifieraren.
- Markinnehav inom fjällnära områden ovan Naturvårdsgränsen, definierad av Naturskyddsföreningen (1988), är undantagen från kraven i 6.4.

Bilaga 9: Åtaganden samt kriterier och rutiner för undantag för användning av kemiska bekämpningsmedel mot snytbagge.

Kommentar: Svenska FSC kan endast ge eventuella undantag för användning av kemiska bekämpningsmedel som inte finns på FSC:s "List of Highly hazardous pesticides". Tillstånd för att använda dessa kemikalier kan endast ges från FSC IC (Se FSC-GUI-30-001 VERSION 2-0 EN)

1. Åtaganden

1.1 Skogsbrukare bidrar till forskning och utveckling av alternativ till kemisk behandling av plantor. Bidraget motsvarar minst 3 öre/behandlad planta.

1.2 Skogsbrukare har rutiner för att anpassa skogsbruksmetoderna i syfte att minimera snytbaggeskadorna (se t ex Skogsskötselåtgärder mot snytbagge (www.slu.se)).

1.3 Skogsbrukare med större areal än 5000 ha och egna plantskolor bidrar till eller genomför i egen regi forsknings- och utvecklingsinsatser inklusive fältförsök (utöver 3 öre per behandlad planta) i syfte att eliminera/minimera användning av kemiskt behandlade plantor.

1.4 Skogsbrukare efterfrågar och prioriterar användning av plantor med fungerande icke-kemiska skydd när sådana finns tillgängliga på marknaden.

2. Kriterier för undantag

2.1 Skogsbrukare kan verifiera att denne lever upp till åtagandena, inkl. kriterium 6.6.

2.2 Skogsbrukares utvecklingsprogram enligt 1.3 har ambitionen att eliminera/minimera användningen av kemiskt behandlade plantor snarast med beaktande av behovet av storskaliga fältförsök.

2.3 Skogsbrukare kan visa att användningen av kemiskt behandlade plantor minskar, dock får inte målen enligt skötselplanen (indikator 7.1) äventyras eller Skogsvårdslagens krav på godkänd förnygring underskrivas.

2.4 Skogsbrukare kan visa att denne använder icke-kemiskt behandlade plantor i en utsträckning som står i relation till praktisk användbarhet och tillgång på marknaden.

2.5 Det finns ett dokumenterat behov. Skogsbrukare kan visa att kemiska skydd mot snytbagge, beroende av bristande tillgång till eller bristande användbarhet av alternativ i praktisk skala till kemisk behandling av plantor, inte i sin helhet kan ersättas trots åtaganden enligt ovan (1.1-1.4).

3. Rutiner för beslut om undantag

3.1 Styrelsen för Svenska FSC genomför årligen en översyn av tekniskt utvecklingsläge, biologiska resultat, kostnader och marknadsläge för alternativ till kemiskt behandlade plantor. Riktlinjer och rutiner för undantag i detta dokument (1-2, 3.2-3.4) ses över och uppdateras som en del av den årliga översynen.

3.2 Skogsbrukare med större areal än 5000 ha samt gruppcertifikatsinnehavare rapporterar årligen till Svenska FSC vilka åtgärder som vidtagits för att minimera/eliminera användningen av kemiskt behandlade plantor och vilka resultat som uppnåtts.

3.3 Skogsbrukare som vill använda kemiska bekämpningsmedel för att behandla plantor ansöker årligen om undantag senast 31 augusti.

3.4 Styrelsen för Svenska FSC beslutar årligen om eventuella undantag för användning av kemiska bekämpningsmedel. Besluten fattas senast 15 oktober. Eventuell begäran om förnyad prövning ska ske inom två veckor och behandlas inom ytterligare två veckor.

3.5 Dessa riktlinjer och rutiner för undantag gäller tills vidare, dock längst t.o.m. år 2010.

Bilaga 10: Riktlinjer för fjällnära skog

Den fjällnära barrskogen har av framförallt klimatiska och topografiska skäl en särskild karaktär som skiljer den från inlandets skogar. Den av skogsbruk jämförelsevis opåverkade fjällnära skogen har ofta höga naturvärden och stor betydelse för rennäringen samt ett egenvärde i dess sammanhållna arealmässiga storlek. Dessa störningskänsliga skogar avbryts ställvis av områden där tidigare skogsbruk brutit kontinuiteten. Omfattningen av denna påverkan minskar med närheten till den övre gränsen för produktiv skog.

Möjligheter till skogsbruk i det fjällnära området är samtidigt av stor betydelse för att skapa trygghet för lokalbefolkningens sysselsättning och försörjning och därmed lokalsamhällets ekonomi. Ett certifierat fjällskogbruk sker på ett sådant sätt att de höga naturvärdena inte riskeras, att hänsyn tas till rennäringens behov samt att lokalbefolkningen kan känna trygghet i sitt fortsatta nyttjande.

En markägare som bedriver skogsbruk ovan Naturvårdsgränsen (Naturskyddsföreningen 1988, ISBN 91-558-5201-7) erhåller, efter ansökan, FSC-certifiering om markägaren åtar sig, utöver tillämpliga delar i de allmänna FSC-kriterierna, att följa nedanstående riktlinjer 1-3.

För de markägare som skriftligt deklarerar att de inte avser bedriva skogsbruk ovan Naturvårdsgränsen, eller senare eventuell reviderad sådan, anses villkoret för certifiering uppfyllt. Ovanstående riktlinjer gäller med utgångspunkt från 1988 års naturvårdsgräns till dess att dokumentation visar motiv för revidering av gränsen. Sådan revidering ska då ske i en lokal konsensusprocess och riktlinjerna 1-3 ska därefter gälla med utgångspunkt från den reviderade gränsen.

1. Områden med urskogsartad skog enligt FSC:s huvudkriterier* undantas från skogliga åtgärder utom sådana i syfte att främja den naturliga biologiska mångfalden. Hit förs även alla andra typer av nyckelbiotoper.

*(Specifikt för fjällnära skog definieras urskogsartad skog enligt följande): *Inga eller enstaka avverkningsstubbar, lågakontinuitet, gott om vedsvampar som rosenticka, lappticka och rynkskinn, gott om grova lågor, ofta 15-20 per hektar. Stor olikåldrighet och skiktning. Gott om naturliga stubbar och döda stående träd.*

2. Andra från naturvårdssynpunkt värdefulla skogar som ligger som stråk eller enklaver i anslutning till områden av urskogsartad skog och som bildar en naturlig, sammanhållen enhet med dessa förs till kategori 1 och undantas andra åtgärder än sådana i syfte att främja den naturliga biologiska mångfalden. (*Definition: Tydliga spår av dimensionsavverkning. Måttligt med lågor och spridda till enstaka förekomst av ovan angivna svampar. Ofta olikåldrighet och skiktning. Spridda döda stående träd.*)

Övriga områden inom kategori 2 kan brukas med selektiv avverkning och extra stor naturhänsyn där så krävs för att bidra till den lokala skogsnäringens försörjning och därmed lokalsamhällets sysselsättning och ekonomi.

3. Områden som inte är av kategori 1 eller 2 får fortsatt nyttjas i enlighet med övriga delar av standarden, dock med nedanstående undantag. Hit hör i första hand i sen tid brukade områden eller andra starkt påverkade områden med bruten kontinuitet.

Undantag i fjällnära skogar

Med hänsyn till den speciella skötseln inom område 2 behöver inte kravet på 5 % undantagen areal (6.4.2) eller kravet på 5 % lövskogsdominerad skog (6.3.9) uppfyllas inom fjällnära skog enligt indikator 9.3.2.

Bilaga 11: Ordlista

Ord och uttryck i detta dokument används enligt de definitioner som anges i de flesta svenska ordböcker av standardutförande. Den exakta betydelsen och den lokala tolkningen av vissa uttryck (t. ex. lokalsamhällen) skall avgöras i det lokala sammanhanget av skogsbrukare och certifierare. I detta dokument tolkas orden på följande sätt:

Andra produkter än trävaror: Alla skogsprodukter utom trävaror, däribland andra produkter som erhålls från träd, såsom kåda, harts och löv, liksom alla andra växt- eller djurprodukter.

Andra typer av skogar: Skogsområden som inte uppfyller kriterierna för plantageskogar eller naturskogar och som definieras mer i detalj av FSC-godkända nationella och regionala skogsbruksstandarder.

Besittningsrätt: Samhällsreglerade avtal som innehas av individer eller grupper, vilka erkänns i lagstiftning eller genom hävdvunnen praxis, angående "bunten med rättigheter och skyldigheter" som gäller vid äganderätt, innehav, tillträde och/eller nyttjande av ett visst landområde eller tillgångarna inom detta område (såsom enskilda träd, växtarter, vatten, mineraler etc.).

Biologiska bekämpningsmedel: Levande organismer som används för att eliminera eller reglera andra levande organismers populationer.

Biologisk mångfald: Variationsrikedomen bland levande organismer i alla förekommande miljöer, däribland landekosystem, hav och andra akvatiska ekosystem samt de ekologiska komplex av vilka dessa ekosystem är en del; detta inkluderar mångfald inom arter, mellan arter samt ekosystemens mångfald (se konventionen om biologisk mångfald från 1992).

Den biologiska mångfaldens värden: Inneboende värden samt värden av ekologisk, genetisk, social, ekonomisk, vetenskaplig, pedagogisk, kulturell och estetisk natur samt rekreativvärden hos den biologiska mångfalden och dess beståndsdelar (se konventionen om biologisk mångfald från 1992).

Ekosystem: Ett samhälle bestående av alla växter och djur och deras fysiska miljö, fungerande tillsammans i ömsesidigt beroende av varandra.

Fjällnära skog: Skogsmark ovan den av Naturskyddsföreningen definierade naturvårdsgränsen (Naturskyddsföreningen 1988 ISBN 91-558-5201-7). Skogsbruk i fjällnära områden beskrivs i 9.3.2.

Främmande arter: Införda arter som inte är inhemska eller endemiska i området ifråga.

Försiktighetsförfarande: Ett verktyg för att omsätta försiktighetsprincipen i praktiken.

Genmodifierade organismer: Biologiska organismer som innehåller genetiska strukturförändringar framkallade på olika sätt.

Hotade arter: Alla arter som löper risk att inom överskådlig framtid bli utrotningshotade inom hela eller inom en betydande del av sitt utbredningsområde.

Hävdvunna rättigheter: Rättigheter som kan härledas från en långvarig kedja av invanda eller brukliga handlingar som återkommande upprepats och som, genom sådan upprepning och genom obrutet accepterande vunnit laga kraft inom ett geografiskt eller sociologiskt område.

Impediment: Improduktiv eller lågproduktiv skogsmark som producerar i genomsnitt mindre än en kubikmeter virke per hektar och år.

Inhemska arter: Arter som förekommer naturligt inom ett område; endemiska arter.

Kemikalier: Det sortiment av konstgödsel, insektsmedel, svampbekämpningsmedel och hormoner som används i skogsbruket.

Kriterium (pl. kriterier): Ett sätt att bedöma huruvida en princip (för skogsbruk) har efterlevts eller inte.

Landskap: En geografisk mosaik, bestående av ekosystem som ömsesidigt påverkar varandra, som uppstått genom interaktion mellan geologiska, topografiska, jord-, klimat-, biotiska och mänskliga faktorer inom ett visst område.

Lokala lagar: Inbegriper alla lagstadgade normer angivna av styrandesystem, vars jurisdiktion inte ligger på nationell nivå, såsom normer på departementsnivå, kommunal nivå eller hävdvunnen praxis.

Långsiktig: Skogsägarens eller skogsbrukarens tidsmässiga åtaganden som anges av skogsbruksplanens mål, avverkningstakten samt förbindelsen att upprätthålla ett varaktigt skogstäckte. Tidsperiodens längd kan variera beroende på situationen och de ekologiska förutsättningarna och blir en funktion av den tid det tar för ett givet ekosystem att återfå sin normala struktur och sammansättning efter avverkning eller störning eller att åstadkomma fullt utvecklade eller grundläggande betingelser.

Naturliga kretslopp: De kretslopp av näringsämnen och mineralämnen som är ett resultat av växelverkan mellan jord, vatten, växter och djur i skogsmiljöer och som påverkar den ekologiska produktiviteten i ett visst område.

Naturskog: Skogsområden med många egenskaper och nyckelelement (såsom komplexitet, struktur och diversitet) som enligt av FSC godkända nationella och regionala skogsbruksstandarder karaktäriserar naturlika inhemska ekosystem. I denna standard avses områden med utpräglat olikåldrig och skiktad skog med riklig förekomst av gamla/grova träd och rikligt med grövre död ved i olika nedbrytningsstadier vanligen klassificerade som nyckelbiotoper enligt Skogsstyrelsens definition och metodik (1995).

Nyttjanderätt: De rättigheter att använda skogstillgångar som kan vara fastställda genom lokal sedvänja, ömsesidiga avtal eller föreskrivna av andra samfälligheter med tillträdesrätt. Dessa rättigheter innebär att nyttjandet av vissa tillgångar kan begränsas till angivna uttagsnivåer eller tillämpning av särskilda avverkningsmetoder.

Plantager: Skog planterad på åkermark kan skötas som plantager i enlighet med indikatorer under P10 i den Svenska FSC standarden. Normalt utgörs dessa av inhemska trädslag, träden är ofta planterade i rader, skötseln är intensiv, och växtligheten är sparsam under det täta krontaket. Beståndshydrologin är ofta förändrad genom dikning, och markens sammansättning och näringscirkulation återspeglar den äldre markanvändningen. Sådana bestånd på före detta åkermark saknar det mesta av den naturliga skogens karaktär och mångfald.

Princip: En grundläggande regel eller ett grundläggande villkor som i FSC:s fall avser skogsbruk.

Skogar med högt bevarandevärde: Skogar med högt bevarandevärde är skogar med en eller flera av följande egenskaper:

- a) skogsområden med globalt, regionalt eller nationellt betydelsefulla: koncentrationer av biologisk mångfald (t. ex. endemiska arter, utrotningshotade arter, refugier); och/eller stora skogar på landskapsnivå, som utgör del av skogsbruksenheten eller i vilka skogsbruksenheten ingår, där livskraftiga populationer av de flesta eller alla naturligt existerande arter förekommer i naturlig utbredning och mängd.
- b) skogsområden som är belägna inom, eller som inom sig hyser, sällsynta, hotade eller utrotningshotade ekosystem
- c) skogsområden som upprätthåller grundläggande naturgivna funktioner i kritiska situationer (t. ex. skydd för avrinningsområden, erosionskontroll)
- d) skogsområden som är av avgörande betydelse för att tillgodose lokalsamhällets grundläggande behov (t

ex försörjning, hälsa) och/eller avgörande för lokalsamhällets traditionella kulturella egenart (områden av kulturell, ekologisk, ekonomisk eller religiös betydelse som fastställts i samverkan med sådana lokalsamhällen).

Skogens okränkbarhet: Naturskogens artsammansättning, inneboende förändringsförmåga, funktioner och utmärkande strukturella drag samt rätten till att dessa skall skyddas mot otillbörlig påverkan.

Skogsbruk/skogsbrukare: De människor som ansvarar dels för den operativa skötseln av skogstillgångarna och affärsverksamheten, dels för skogsbrukets system och struktur samt planering och fältverksamhet. Med "Skogsbrukare" menas i denna standard:

- 1) Skogsägare med eget skogsbrukscertifikat
- 2) Skogsägare som är medlem under ett gruppcertifikat

Skogsvård: Konsten att tillskapa och sköta en skog genom att styra dess etablering, sammansättning och tillväxt så att den på bästa sätt uppfyller ägarens skogsbruksmål. Skogsvård behöver inte innebära virkesproduktion.

Större skogsbrukare: I denna standard innebär begreppet större skogsbrukare en skogsbrukare med över 5000 ha produktiv skogsmark. Övriga skogsbrukare är därmed skogsbrukare med mindre än 5000 ha produktiv skogsmark.

Succession: Fortlöpande förändringar i ett skogssamhälles artsammansättning och struktur orsakade av naturliga förlopp (utan mänsklig påverkan).

Urbefolkningar: "Nu levande ättlingar till de folk som bebodde ett lands nuvarande territorium, helt eller delvis, vid den tidpunkt som individer av annan kultur eller annat etniskt ursprung kom dit från andra delar av världen, betvingade dem och, genom erövring, bosättning eller på annat sätt reducerade dem och försatte dem i en icke-dominerande eller kolonial situation; en situation som innebär att de idag lever mer i överensstämmelse med egna specifika sociala, ekonomiska och kulturella sedvänjor och traditioner än med institutionerna i det land de nu är en del av, i en statsstruktur som huvudsakligen införlivar nationella, sociala och kulturella egenskaper som kan hänföras till andra grupper av landets befolkning, vilka är i majoritet." (Arbetsdefinition antagen av FNs arbetsgrupp för urbefolkningar.)

Utrotningshotade arter: Alla arter som löper risk att utrotas inom hela eller inom en betydande del av sitt utbredningsområde.

Virkesspårning: Kartläggning av de kanaler genom vilka skogsprodukterna distribueras och förädlas, från ursprunget i skogen till slutanvändningen.

Bilaga 12 Riktlinjer för etablering av vindkraft

Riktlinjerna för etablering av vindkraft på FSC-certifierad mark i Sverige består av riktlinjer för markomvandling respektive riktlinjer för tidig dialog. Riktlinjerna för vindkraftsetablering på FSC-certifierad mark tar fasta på att etableringen sker på ett sätt som mildrar de negativa konsekvenserna för biologisk mångfald, tar hänsyn till lokalbefolkningens synpunkter samt respekterar samernas rättigheter. Riktlinjerna följer internationella FSC:s vägledning för vindkraftsetablering på FSC-certifierad mark.⁴⁷

För att kunna följa den svenska skogsbruksstandarden enligt FSC måste en vindkraftsetablering uppfylla kraven i denna bilaga. Om kraven inte kan följas behöver området exkluderas FSC-certifieringen i enlighet med policyn för exkludering.⁴⁸

Kraven gäller för all FSC-certifierad mark där en vindkraftsetablering planeras eller där vindkraftverk redan är uppförda. Med vindkraftsetablering avses här kraftverk samt tillhörande ledningar och vägbyggnationer. Riktlinjerna för markomvandling och tidig dialog gäller för alla avtal med vindkraftsprojektörer skrivna efter 2014-04-04. För redan etablerade vindkraftverk ska riktlinjer för markomvandling enligt punkt c vara uppfylld senast 2015-04-04. FSC-kraven gäller utöver den lagstadgade process som genomförs vid vindkraftsetablering på skogsmark. Dessa ytterligare krav är i korthet:

1. Ingen vindkraftsutbyggnad i nyckelbiotoper eller inom skogsområden med höga bevarandevärden (HCVF). *Gäller alla markägarkategorier.*
2. Skogsbrukare ska avsätta en lika stor areal som den areal som har omvandlats för etablering av vindkraft. Arealen beräknas utifrån en schablon på 1 hektar per vindkraftverk, vilket inkluderar vägbyggnation och kraftledning. Det avsatta området ska prioriteras efter områdets betydelse för biologisk mångfald och representativitet i landskapet och bidra till uppenbara, betydande, nya, säkerställda och långsiktiga bevarandefördelar. *Gäller alla markägarkategorier.*
3. Genomförande av en tidig dialog där skogsbrukaren redovisar områden med potential för vindkraft och tar in information kring miljömässiga och sociala värden från berörda intressenter. Resultaten av tidig dialog tillsammans med information om områden med höga bevarandevärden tjänar som underlag i den lagstadgade tillståndsprocessen vid en vindkraftsetablering. Skogsbrukaren ansvarar för att informationen dokumenteras och förmedlas. *Gäller endast markägare med över 1000 hektar produktiv skogsmark.*

Följande delar i den svenska skogsbruksstandarden är också av stor vikt:

- Kriterium 6.10 anger krav på vad som ska göras när skogsmark överförs till annan markanvändning, s.k. markomvandling.
- Princip 4 handlar om att skogsbruket ska bibehålla eller förbättra långsiktig social och ekonomisk välfärd för dem som arbetar i skogen och för lokalsamhällena. Detta tankesätt ska genomsyra vindkraftsutbyggnad på FSC-certifierad mark så att skogsbrukaren beaktar möjligheten att ta hänsyn till konsekvenser av vindkraftsetablering samt lokalsamhällets ekonomiska utveckling i form av lokal återbäring eller genom att erbjuda deläggande från vindkraften. Modell för deläggande och bygdepeng finns framtaget av Hela Sverige ska leva.
- Hänsyn ska vidare tas till urfolkens rättigheter enligt Princip 3. Riktlinjerna har vid utvecklandet av tidig dialog utgått från processen för att uppnå "Innan åtgärd fritt och informerat samtycke" (Free, Prior and Informed Consent). Det är en process för att öka delaktighet och tillvaratagande av rättigheter hos urfolk och för lokalsamhällen.⁴⁹

⁴⁷ Internationella FSC riktlinjer för etablering av vindkraft - Advice Note FSC-ADV20-007-16 V 1-0 EN, publicerad 2012-05-14

⁴⁸ Se "Policy för exkludering av mark från FSC certifikat" (Policy för excision FSC-POL-20-003)

⁴⁹ FSC guidelines for the implementation of the right to free, prior and informed consent (FPIC), Version 1 | 30 October 2012

Riktlinjer för markomvandling

a) Omvandlingen omfattar en mycket begränsad del av skogsbruksenheten (6.10 a)

Vindkraftsetableringen, inklusive annan markomvandling, får sammanlagt inte påverka mer än 5 % av skogsbruksenheten. För mindre markägare (SLIMF) som tillhör gruppcertifikat kan andelen beräknas på hela gruppens areal.⁵⁰

Vid vindkraftsetablering ska en schablon om 1 hektar per vindkraftsverk användas för att räkna ut markomvandlingens storlek. Detta motsvarar den fysiska omvandlingen d.v.s. den sammanlagda arealen för ett enskilt kraftverk samt tillhörande ledningar och vägbyggnationer. Det område som påverkas av en vindkraftsetablering kan vara betydligt större.

b) Omvandlingen sker inte i skogsområden med höga bevarandevärden (6.10 b)

Etablering av vindkraft på FSC-certifierad mark får inte ske i nyckelbiotoper eller skogsområden med höga bevarandevärden (HCVF).

1. Skogsbrukaren ska informera vindkraftprojektören om det i området finns:
  - A. Skogsområden av riksintresse och/eller etablerat nationellt intresse, med en koncentration av nyckelbiotoper och/eller lokaler för rödlistade arter utanför nyckelbiotoper (HCVF 1, HCVF 3)
  - B. Fjällnära skog som är belägen ovanför naturvårdsgränsen 42 (HCVF 2)
  - C. Skog inom skyddsområden för vattentäkter (HCVF 4). Etablering får ske om etableringen är förenlig med föreskrifterna för vattenskyddsområdet
2. För skogar inom renskötselområdet med höga bevarandevärden för samerna så ska skogsbrukaren informera vindkraftsprojektören om skogsområden som:
  - A. Är av avgörande betydelse för samernas grundläggande behov (exempelvis för försörjning, hälsa, näringstillförsel och vattenförsörjning) (HCVF 5)
  - B. Har global eller nationell betydelse för kultur, arkeologi eller historia (HCVF 6)
  - C. Har en väsentlig kulturell, ekologisk, ekonomisk eller andlig/religiös betydelse för samernas kultur (HCVF 6)

Områden med höga bevarandevärden enligt faktorerna 2A-C ska identifieras i dialog med berörd sameby enligt riktlinjer för tidig dialog och enlighet med skogsbruksstandarden. Skogsbrukare med markinnehav inom renskötselområdet ska, vid planering av väsentliga förändringar av markanvändningen som kan innebära avsevärda störningar för rennäringen, inhämta information från berörd sameby om fasta anläggningar och andra för rennäringen väsentliga objekt (3.1.9). Skogsbrukaren ska respektera och ta hänsyn till gamla boplatser och andra samiska kulturlämningar, flyttningsleder, naturliga samlingsställen, övernattningsställen (rastbeten), svåra passager, särskilt viktiga hänglavsområden, arbetshagar och kalvningsland samt kulturellt viktiga stigar och offerplatser. Observera att dessa uppräknade skogsområden, som skogsbrukaren i enlighet med skogsbrukstandarden (3.3.1) fortsatt ska respektera och ta hänsyn till inte per automatik utgör skogsområden med höga bevarandevärden enligt 2A-C och att det vidare kan finnas andra områden som kan klassas som HCVF ända som är uppräknade.

3. För skogsområden med höga bevarandevärden för lokalsamhället ska skogsbrukare informera vindkraftsprojektören om skogsområden som:
  - A. Är av avgörande betydelse för lokalsamhällets grundläggande behov, exempelvis för försörjning, hälsa, näringstillförsel och vattenförsörjning (HCVF 5)

⁵⁰ Internationella FSC riktlinjer för etablering av vindkraft - Advice Note FSC-ADV 20-007-16 V 1-0 EN, publicerad 2012-05-14

- B. Har global eller nationell betydelse för kultur, arkeologi eller historia (HCVF 6)
- C. Har en väsentlig kulturell, ekologisk, ekonomisk eller andlig/religiös betydelse för lokalsamhällets kultur (HCVF 6)

Områden med höga bevarandevärden (HCVF) enligt faktorerna (3A-C) identifieras enligt riktlinjer för tidig dialog.

4. Skogsbrukaren ska informera vindkraftsprojektören om nyckelbiotoper (6.2.1) och övriga skogar avsätta för naturvårdsändamål (6.4.1) som identifierats inom det område som är aktuellt för vindkraftsetablering.
5. Skogsbrukaren ska säkerställa att vindkraftsprojektören vid planeringen av vindkraftsetableringen sammanställer och värderar information från skogsbrukaren avseende punkt 1-4 ovan och att informationen redovisas under det lagstadgade samrådet och i ansökningshandlingarna till berörd myndighet.

c) Omvandlingen kommer att medföra uppenbara, betydande, nya, säkerställda och långsiktiga bevarandefördelar för skogsbruksenheten (6.10 c)

1. Vid markomvandling för etablering av vindkraft ska skogsbrukare från sin produktiva skogsmarksareal i det aktuella landskapet avsätta en lika stor areal som den areal som har omvandlats för etablering av vindkraft. Skogsbrukare med ett markinnehav om mindre än 20 ha omfattas inte av detta krav. För samägda vindkraftsetableringar fördelas denna avsättning för FSC-certifierade skogsbrukare efter dess skogsmarksandel av samtliga markägare inom vindkraftsetableringen. På den avsatta marken ska endast skötsel ske som krävs för att bevara och främja biotopens naturliga eller hävdbetingade biologiska mångfald.
2. Den omvandlade arealen beräknas utifrån en schablon om 1 hektar per vindkraftsverk (enligt 6.10 a).
3. Skogsbrukare ska vid urval och avgränsning av avsatta områden prioritera efter områdets betydelse för biologisk mångfald och representativitet i landskapet (se bilaga 8 i den svenska skogsbruksstandarden).
4. Avsättning av produktiv skogsmark vid etablering av vindkraftverk skall ske så att det medför extra och mer omfattande, säkerställda och långsiktiga bevarandefördelar inom skogsbruksenheten.

Riktlinjer för tidig dialog

Riktlinjer för tidig dialog gäller för skogsbrukare med ett innehav större än 1000 hektar produktiv skogsmark.

Syftet med tidig dialog är att möjliggöra för berörda intressenter, som lokalbefolkning och berörd sameby, att få information om och framföra synpunkter på eventuell vindkraftsutbyggnad i inledningsskedet av planeringen dvs. innan den lagstadgade tillståndprocessen för att bygga vindkraftverk kommit igång. I detta tidiga skede av planeringen är planeringsunderlaget väldigt översiktligt, men samtidigt är detta i ett skede då skogsbrukaren fortfarande har full kontroll över markinnehavet. På så vis tar den tidiga dialogen fasta på några delar för att uppnå "Fritt informerat samtycke innan åtgärd", genom att ge information och möjlighet att påverka processen långt innan vindkraftsetableringen sker. Vidare är tidig dialog ett led i att identifiera skogsområden med höga bevarandevärden (HCVF).

1. Information om vindområden och pågående projektering

Skogsbrukaren ska öppet t.ex. på egen hemsida redovisa:

- A. *Vindområden*, dvs. områden som kan bli aktuella för projektering. Projektering får inledas tidigast 3 månader efter att nya vindområden redovisas.
- B. *Projekteringsområden*, områden där projektering pågår, samt vem som är kontrakterad vindkraftsprojektör.

Publicering av hemsidan annonseras via lokalpress. Berörda samebyar informeras via etablerade kontakter. Upplysningar om att det finns ny eller väsentligt uppdaterad information om vindområden eller projekteringsområden på hemsidan ska erbjudas de intressenter (berörda eller de som kan beröras) som så önskar på det sätt som intressenten begär, t.ex. e-post eller sms.

2. Möte innan projektering

Innan projektering av ett vindområde påbörjas ska det vara möjligt för berörda intressenter att lämna synpunkter till skogsbrukaren.

Om det finns önskemål från någon av intressenterna om ett fysiskt möte så kan ett möte genomföras på den intressentens initiativ. Om den planerade projekteringen blir av ska skogsbrukaren erbjuda ett fysiskt möte innan projekteringen inleds. Företrädare för berörda lokala intressenter kan exempelvis identifieras via riksorganisationen Hela Sverige ska levas regionala eller lokala nivå.

3. När anses projekteringen påbörjad?

Projekteringen anses vara påbörjad enligt följande två huvudsakliga processer:

- A. *Projektering sker med extern vindkraftsprojektör*
Projektering anses inledd när avtal mellan skogsbrukare och vindkraftsprojektör skrivits för att nyttja området för vindkraftsprojektering.
- B. *Projektering sker i egen regi*
Om projekteringen utförs av skogsbrukaren själv (i egen regi av skogsbrukaren eller t.ex. företagskoncern som skogsbrukaren är en del av) anses projekteringen påbörjad när det allmänna lagstadgade samrådsmötet hålls.

4. När skogsbrukare kommer in sent i processen

Om en skogsbrukare involveras i ett pågående vindkraftsprojekt som redan är i den lagstadgade samrådsfasen och där skogsbrukarens innehav endast är en mindre del av vindkraftsparkens omfattning, så behöver inte en tidig dialog genomföras utan endast den lagstadgade tillståndsprocessen. Med mindre del avses maximalt fem vindkraftverk dock högst 35 % av vindkraftsparken.

5. Efter tidig dialog

Efter tidig dialog ska skogsbrukaren:

- A. Sammanställa synpunkterna och bedömningarna för varje område.
- B. Överlämna sammanställningen till vindkraftprojektören i de fall projektering påbörjas, tillsammans med övrig information i enlighet med riktlinjer för kriterium 6.10.
- C. Se till att vindkraftsprojektören behandlar synpunkter och bedömningar i Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB:n) när projektering påbörjas enligt 5B ovan.
- D. Informera på hemsida (se 1B ovan) om vem som är vindkraftprojektör i de fall projektering påbörjas.